

Blair. 1179

HOW TO
LEARN WELSH,

BEING AN

ENGLISH-WELSH

VOCABULARY

AND

PHRASE-BOOK,

For the use of Travellers and Students.

LLYFR YMDDIDDANION

*A GEIR-LECHRES gyflawn SAESNEG a CHYMRAEG, at
wasanaeth Teithwyr ac Efyrdwyr.*

WREXHAM:

PRINTED AND PUBLISHED BY HUGHES AND SON.

PRICE SIXPENCE.

BOOKS SUITABLE

FOR

STUDENTS OF THE WELSH LANGUAGE

A Grammar of the Welsh Language: based on the most approved system, with copious examples from some of the most correct Welsh writers. By the Rev. THOMAS ROWLANDS.—*Cloth, price 4s. 6d.*

Welsh Exercises ; adapted to the above by the same Author.— *Cloth, price 4s. 6d.*

English-Welsh & Welsh-English Dictionary; by W. RICHARDS, L.L.D. ; New Edition, Revised and Enlarged, containing 748 pages. The cheapest Dictionary published in Wales.—*Cloth, price 2s. 6d. ; separately, 1s. 6d., and 1s.*

English-Welsh Letter Writer—for the use of Ladies and Gentlemen.—Containing examples of letters on Friendship, Courtship, Business, Situations, and several other subjects ; Cards of Invitations, Wills, Receipts, Bills, &c., &c.—*Paper Cover, price 1s., Cloth, 1s. 6d.*

The Ready Instructor—in Reading or Penmanship ; or the art of Writing and Reading Manuscript acquired without the aid of a Master ; containing exercises in round-hand or text, and in small-hand or half-text, &c. ; by W. HARRIS.—*Price 6d.*

☞ Any of the above Books sent POST FREE on receipt of Postal Order by the Publishers, HUGHES & SON, Wrexham.

VOCABULARY
AND
PHRASE-BOOK.

HOW TO LEARN WELSH,

BEING AN

ENGLISH - WELSH

VOCABULARY & PHRASE-BOOK,

FOR THE USE OF TRAVELLERS AND STUDENTS.

LLYFR YMDDIDDANION

*A GEIR-LECHRES gyflawn SAESNEG a CHYMRAEG, a
wasanaeth Teithwyr ac Efyrdwyr.*

WREXHAM:

PRINTED AND PUBLISHED BY HUGHES AND SON.

STANTON
ANN ARBOR
MAY 20 1958

VOCABULARY AND PHRASE-BOOK.

LLYFR YMDDIDDANION A GEIR-LECHRES.

THE WELSH ALPHABET.—*Y Wyddor Gymraeg.*

IN Welsh, with very rare exceptions, *all* the letters are to be sounded, and sounded always the *same*; therefore a correct knowledge of the powers of its alphabet, is all that is requisite for enabling any one to read it fluently; and this is an advantage that probably is to be found in no other tongue.

A as *a* in English in *man, pan, glass*; long or circumflexed, as *a* in *are, dare*.

B as *b* in English.

C (ek) as in *can, cane, come*; never as in *cistern*.

Ch as *x* in Greek: (consult a Welsh person as to the sound.)

D as *d* in English.

Dd as *th* in *this, that, thou, though*.

E as *e* in English in *men, then, ten*; long or circumflexed, as *ea* in *ear, near, tear*.

F as *v* in English.

Ff as *f* in English.

G (eg) as *g* in English in *gain, grain*.

Ng (eng) as *ng* in English in *long, thong, strong*.

H as *h* in English in *hem, hen, hand, hind*.

I as *ee* in English in *deem, seem, deer, beer*.

L as *l* in English in *land, lead*.

LI has a sound peculiar to the Welsh; it would be well for the learner to consult a Welsh person respecting its sound.

M as *m* in English.

N as *n* in English.

O as *o* in English in *gone, none*; when circumflexed, as *o* in *bone, home*.

P as *p* in English in *plate, plot*.

Ph as *ph* in English in *philosophy, physic*; or *f* in *fail*.

R as *r* in English in *rare, roar*.

S as *s* in English in *sing, song*.

T as *t* in English in *tare, tore*.

Th as *th* in English in *thick, thought, mouth*.

U somewhat broader than *i* in English in *this*; when circumflexed as *ee* in *green, between*.

W as *o* in English in *to, who*.

Y as *e* in English in *her, stern*, or *u* in *turn*. But it assumes the sound of the Welsh *u* in the last syllable of all polysyllabic words, and in most monosyllables.

THE VOWELS.—Y *Llafariaid*.

a		a
e		e
i		i
o		o
u		u
w		w
y		y

all the others are consonants.

cydseiniaid yw y lleill oll.

THE DOUBLE LETTERS.—Y *Llythyrenau Dyblyg*.

ff, ff, fl, ffi, ffi. | fi, ff, fl, ffi, ffi.

VOCABULARY—GEIR-LECHRES.

TRAVELLING—*Teithio*.

Steamboat, <i>agerddlong</i> .	Mark, <i>nod</i> .
The captain, <i>y cadben</i> .	Trunk, <i>trunc</i> .
The steward, <i>y goruchwyliwr</i> .	Box, <i>bluch</i> .
The ship's deck, <i>burdd y llong</i> .	Goods, <i>nwyddau</i> .
The harbour, <i>y porthladd</i> .	Rope, <i>rhaff</i> .
Duty, <i>toll</i> .	Ticket, <i>tocyn</i> .
The cabin, <i>y caban</i> .	Station-master, <i>gorsaf-feistr</i> .
The tide, <i>y llanw</i> .	Train, <i>cerbydres</i> .
The machine, <i>y peiriant</i> .	Ticket office, <i>swyddfa'r tocynau</i> .
Station, <i>gorsaf</i> .	Journey, <i>taith</i> .
The waiting-room, <i>y ddisgwyl-ystaf</i> .	Clothes, <i>dillad</i> .
The office, <i>y swyddfa</i> .	The luggage, <i>cludgelfi</i> .
Custom-house, <i>tollyd</i> .	A hat box, <i>bocs hetiau</i> .
The carriage, <i>y cerbyd</i> .	String, <i>llinyn</i> .
An engine, <i>agerdd-beiriant</i> .	A leather strap, <i>ystrap lledr</i> .
Wheel, <i>olwyn</i> .	A lock, <i>clo</i> .
First, second, third class, <i>dosparth cyntaf, ail, trydydd</i> .	A window, <i>ffenestr</i> .
	A carriage, <i>cerbyd</i> .

HOUSE, HOTEL, FURNITURE, &c.—*Ty, Gwestty, Dodrefn &c*.

A room, <i>ystafell</i> .	The waiter, <i>y gweitiwr</i> .
The bedroom, <i>yr ystafell wely</i> .	The messenger, <i>y negeseuydd</i> .
The dining room, <i>y ciniaw ystafell</i> .	Furniture, <i>dodrefn</i> .
The door, <i>y drws</i> .	The garden, <i>yr ardd</i> .
The gate, <i>y glwyd</i> .	The staircase, <i>y grisiau</i> .
The yard, <i>y buarth</i> .	Floor, <i>llawr</i> .
The cellar, <i>y selar</i> .	A wall, <i>mur</i> .
The kitchen, <i>y gegin</i> .	Building, <i>adeilad</i> .
A step, <i>gris</i> .	Roof, <i>to</i> .
The window, <i>y ffenestr</i> .	The ceiling, <i>y nenfwd</i> .
The key, <i>yr agoriad</i> .	The floor, <i>y llawr</i> .
The table, <i>y burdd</i> .	Carpet, <i>carped</i> .
Bell, <i>cloch</i> .	The hearth, <i>yr aelwyd</i> .
The hotel, <i>y gwestty</i> .	A mirror, <i>drych</i> .
The master of the hotel, <i>meistr y</i>	A footstool, <i>ystol droed</i> .

The extinguisher, *y diffoddydd*.
 Coal, *glo*.
 Charcoal, *siarcol*.
 Wood, *coed*.
 Soap, *sebon*.
 The curtains, *y cyrteni*.
 The sheets, *llieinieni*.
 The feather bed, *y gwely plyf*.
 The mattress, *y matras*.
 Bolster, *gobenydd*.
 The bedstead, *y pren gwely*.
 Towel, *tywel*.
 A nail, *hoelen*.
 A warm bath, *badd cynes*.
 Lamp, *llusern*.
 Candle, *canwyll*.
 A wax candle, *canwyll gwyr*.
 A match, *magdân*.
 Chair, *cadair*.
 Chest, *cist*.
 The table cloth, *y llian bwrdd*.
 A lock, *clo*.
 A grate, *grat*.
 The ashes, *y lludw*.
 The chimney, *y sinneu*.
 Smoke, *mwg*.
 Tongs, *gefail*.
 A blanket, *blanced*.
 A counterpane, *cwrlyd*.

Napkin, *napcyn*.
 Basin, *cawg*.
 The kettle, *y crochenyn*.
 Latch, *clieied*.
 Bolt, *bolll*.
 Mug, *cwpan*.
 Plate, *dysgl*.
 Fork, *fforch*.
 Knife, *cylllell*.
 Tiles, *llechi*.
 Lime, *calch*.
 Fire irons, *heyrn tan*.
 Candlestick, *canwyllbren*.
 Coffee mill, *melin goffi*.
 Baking tins, *tyniau pobl*.
 Knife box, *bocs cylllell*.
 The rolling pin, *y rhol-bren*.
 The coal box, *y bocs glo*.
 Table spoon, *llwy furdd*.
 Tea spoon, *llwy de*.
 The egg cups, *y cwpanau wyau*.
 Salt box, *bocs halen*.
 Flat irons, *heyrn smuddio*.
 The tea cups, *y cwpanau te*.
 Chest, *coffr*.
 Trunk, *croen-gist*.
 Broom, *ysgubell*.
 Shelf, *astell*.
 Stool, *stol*.

EATABLES AND DRINKABLES.—*Pethau i'w bwyta a'u hyfed.*

Bread, *bara*.
 Cheese, *caws*.
 Give me bread and cheese, *rhoddwch i mi fara a chaws*.
 Butter, *ymenyn*.
 Salt, *halen*.
 Beef, *cig eidion*.
 Boiled Beef, *cig eidion wedi ei ferwi*.
 Roast Beef, *cig eidion rhostiedig*.
 Veal, *cig llo*.
 Fillet of Veal, *ffilet o gig llo*.
 Pork, *porc*.
 Bacon, *cig moch*.
 Lamb, *Oengig*.
 Pheasant, *coediar*.
 Pigeon, *colomen*.
 Hare, *ysgyfarnog*.

Rabbit, *gwningen*.
 Duck, *hwyaden*.
 Fish, *pysgod*.
 Salmon, *saron*.
 Herring, *ysgudenynd, penog*.
 Turbot, *torhwat*.
 Pike, *penhwyd*.
 Trout, *brithyll*.
 Eel, *llyswen*.
 Flat-fish, *lleden*.
 Skate, *morcath*.
 Tongue, *tafod*.
 Calf's head, *pen llo*.
 Turkey, *twrci*.
 Goose, *gwydd*.
 Oysters, *wystrys*.
 Sauce, *caws*.

Peas, <i>pys</i> .	Melon, <i>melon</i> .
Green peas, <i>pys gleision</i> .	Apricot, <i>afal Armenia</i> .
Beans—white—green, <i>ffa—gwynion</i> — <i>gwyrddion</i> .	Grapes, <i>grawnwin</i> .
Cauliflower, <i>blodfresych</i> .	Lemon, <i>surafal</i> .
Brocoli, <i>brocoli</i> .	Cucumber, <i>cucumer</i> .
Cabbage, <i>bresych</i> .	Wine, <i>gwin</i> .
Turnips, <i>maip</i> .	Cider, <i>osai</i> .
Celery, <i>perlllys</i> .	Apple, <i>afal</i> .
Potatoes, <i>pytatws</i> .	Pear, <i>gerllygen</i> .
Sliced Potatoes, <i>pytatws wedi eu taf-</i> <i>ellu</i> .	Plums, <i>airin</i> .
Fried potatoes, <i>pytatws wedi eu ffrio</i> .	Orange, <i>eurafal</i> .
Carrots, <i>moron</i> .	Cherries, <i>ceiriosenau</i> .
Lettuce, <i>letis</i> .	Strawberries, <i>mesus</i> .
Horse-radish, <i>marchruddugl</i> .	Walnuts, <i>cnau ffreinig</i> .
Onion, <i>wynwyn</i> .	Gooseberries, <i>grwys</i> .
Garlic, <i>garlleg</i> .	Honey, <i>mel</i> .
Parsley, <i>perlllys, persli</i> .	Cream, <i>hufen</i> .
Rice, <i>reis</i> .	Beer, <i>cwrw</i> .
Ginger, <i>sinsir</i> .	Brandy, <i>brandi</i> .
Pepper, <i>pupur</i> .	Pie, <i>pastai</i> .
Vinegar, <i>finegr</i> .	Cake, <i>teisen</i> .
Radishes, <i>rhuddugl</i> .	Whey, <i>maidd</i> .
Spices, <i>perlysiau</i> .	Curds, <i>ceulfran</i> .
Cinamon, <i>sinamon</i> .	Jelly, <i>ceulfwyd</i> .
Nutmeg, <i>pergneuen</i> .	Tart, <i>pastai ffrwyth</i> .
Mustard, <i>mwstard</i> .	Apple tart, <i>pastai afalan</i> .
Oil, <i>olew</i> .	Pancake, <i>crempog</i> .
Sage, <i>y fedwen chwerw</i> .	Lemonade, <i>dwfr surafal</i> .
Fruit, <i>ffrwyth</i> .	Breakfast, <i>boreufwyd</i> .
	Dinner, <i>ciniau</i> .
	Supper, <i>supper</i> .

APPAREL, &c.—*Dillad, &c.*

Coat, <i>cot, hugan</i> .	Tooth powder, <i>powdwr dannedd</i> .
Waistcoat, <i>gwasgod</i> .	Pocket, <i>llogell</i> .
Surtout, <i>argob</i> .	Slippers, <i>yslopanau</i> .
Cloak, <i>clog</i> .	Watch, <i>oriawr</i> .
The hat, <i>yr het</i> .	Watch-key, <i>agoriad oriawr</i> .
Button, <i>botwm</i> .	Stockings, <i>hosanau</i> .
Trousers, <i>llofrau</i> .	Cotton stockings, <i>hosanau cotwm</i> .
Gloves, <i>menyg</i> .	Ribbon, <i>rhiben</i> .
Pocket handkerchief, <i>ffugen llogell</i> .	Veil, <i>gorchudd</i> .
A shoe, <i>esgid</i> .	Boa, <i>gwddfiorch</i> .
Umbrella, <i>gwlawlen</i> .	Bracelet, <i>braichled</i> .
Silk stockings, <i>hosanau sidan</i> .	Cap, <i>cap</i> .
Boots, <i>botasau</i> .	Nightcap, <i>cap nos</i> .
Ladies' boots, <i>botasau boneddigesau</i> .	Cloth, <i>brethyn</i> .
Brush, <i>gwrychell, brush</i> ,	Linen, <i>llian</i> .

Velvet, *melfed*.
 Collar, *gwddfiorch*, *coler*.
 Comb, *crib*.
 Scissors, *gwellaif*, *siswrn*.
 Stays, *gwasgrwym*.
 Thimble, *gwniadyr*.
 Thread, *edafedd*.
 Needle, *nodwydd*.
 Spectacles, *drychau*.
 Buckle, *bwcl*.

Wool, *gwlan*.
 Feather, *pluen*.
 Bow, *bwa*.
 Great coat, *cot fawr*.
 Shirt, *crys*.
 Hoop, *cylch*.
 Cuff, *torch llawes*.
 Gown, *gwn*.
 Sleeve, *llawes*.

PLACES, BUILDINGS, &c.—*Lleoedd, Adeiladau, &c.*

Village, *pentref*.
 Grove, *llwyn*.
 The wood, *y goedwig*.
 A field, *maes*.
 Plain, *gwastadedd*.
 The country, *y wlad*.
 A mountain, *mynydd*.
 Valley, *dyffryn*.
 City, *dinas*.
 Town, *tref*.
 Road, *ffordd*.
 River, *afon*.
 Sea, *mor*.
 Meadow, *dol*, *gwairglodd*.
 Forest, *coedwig*.
 The path, *y llwybr*.
 Corn, *yd*.
 Herbs, *llysiau*.
 Weeds, *chwyn*.
 Flowers, *blodau*.
 The fire, *y tan*.
 Water, *dwfr*.
 New milk, *llaeth newydd*.
 Men, *dynion*.
 Women, *benywod*.
 People, *pobl*.
 Strangers, *dieithriaid*.
 Island, *ynys*.
 Isle of Anglesea, *Ynys Mon*.
 Rock, *craig*.
 Land, *tir*.
 Clay, *clai*.
 Dirt, *baw*.
 Sand, *tywod*.
 Brook, *afonig*.
 Pool, *pull*.

Pond, *llyn*.
 Rain, *gwlaw*.
 Hail, *cenllysg*.
 Frost, *rhew*.
 The snow, *yr eira*.
 Mist, *niwl*.
 Dew, *gwllith*.
 The pulpit, *y pwlpud*.
 The hotel, *y gwestty*.
 The office, *y swyddfa*.
 Tavern, *tafarn*.
 Bridge, *pont*.
 The palace, *y palas*.
 The Crystal Palace, *y Palas Grisial*.
 Castle, *castell*.
 Penrhyn Castle, *Castell Penrhyn*.
 Park, *parc*.
 College, *coleg*.
 Hospital, *yspyty*.
 Theatre, *chwareudy*.
 Market, *marchnad*.
 Cemetery, *claddfa*.
 Steeple, *clochdy*.
 Tomb, *bedd*, *beddrodd*, *beddfuen*.
 Altar, *allor*.
 A chair, *cadair*.
 Bell, *cloch*.
 Chapel, *capel*.
 Library, *llyfrgell*.
 The corn market, *y farchnad lafur*.
 Prison, *carchar*.
 A church, *eglwys*.
 The post-office, *y llythyrdy*.
 The General Post-office, *y llythyrdy cyffredinol*.
 The Bank, *yr ariandy*.

TRADES AND PROFESSIONS.—*Galwedigaethau a Swyddau.*

Clergyman or parson, <i>gwr eglwysig neu offeiriad.</i>	Merchant, <i>masnachwr.</i>
Dissenting Minister, <i>gweinidog ym-</i>	Shopkeeper, <i>siopwr.</i>
Preacher, <i>pregethwr.</i> [neillduol.]	Miller, <i>melinydd.</i>
Physician, <i>physygywr.</i>	Ship captain, <i>cadben llong.</i>
Surgeon, <i>meddyg.</i>	Seaman, <i>morwr.</i>
Veterinary surgeon, <i>meddyg anifeil-</i>	Baker, <i>pobydd.</i>
Barrister, <i>dadleuydd.</i> [iaid.]	Ropemaker, <i>rhaffwr.</i>
Solicitor, <i>twrnai.</i>	Publican, <i>tafarnwr.</i>
Publisher, <i>cyhoeddwr.</i>	Innkeeper, <i>gwesttywr.</i>
Printer, <i>argraffydd.</i>	Weaver, <i>gweydd.</i>
Bookseller, <i>llyfr-werthwr.</i>	Smith, <i>gof.</i>
Bookbinder, <i>llyfr-rwymawr.</i>	Cooper, <i>cylchwr.</i>
Druggist, <i>cyfferiwr.</i>	Saddler, <i>cyfrwywr.</i>
Shipbuilder, <i>saer llongau.</i>	Shoemaker, <i>crydd.</i>
Stonemason, <i>saermaen.</i>	Skinner, <i>crwynwr.</i>
Carpenter, <i>saer.</i>	Chandler, <i>canwyllwr.</i>
Cabinet-maker, <i>dodrefn-saer.</i>	Butcher, <i>cigydd.</i>
	Maltster, <i>bragwr.</i>

TOOLS.—*Arfau.*

Awl, <i>mynawyd.</i>	Rake, <i>cribyn.</i>
Axe, <i>bwyell.</i>	Harrow, <i>og.</i>
Chisel, <i>cyn.</i>	Sickle, <i>cryman.</i>
Plane, <i>plaun.</i>	Plough, <i>aradr</i>
Hammer, <i>morthlwyf.</i>	Hoe, <i>caib.</i>
Saw, <i>llif.</i>	Knife, <i>cyllell.</i>
File, <i>ffeil.</i>	Bar, <i>trosol.</i>
Mallet, <i>gordd.</i>	Brush, <i>gurychell, brws.</i>
Vice, <i>gafaelur.</i>	Shears, <i>gwellaif.</i>
Scythe, <i>pladur.</i>	Trowel, <i>llwyar.</i>
Spade, <i>rhaw.</i>	Hod, <i>cafn mortar.</i>

METALS.—*Mwnau.*

Arsenic, <i>arsenig.</i>	Lead, <i>plwm.</i>
Brass, <i>pres.</i>	Mercury, <i>arian byw.</i>
Copper, <i>copr.</i>	Silver, <i>arian.</i>
Gold, <i>aur.</i>	Steel, <i>dur.</i>
Iron, <i>haiarn.</i>	Tin, <i>alcarn.</i>

COLOURS.—*Lliwiau.*

White, <i>gwyn.</i>	Brown, <i>gwineu.</i>
Black, <i>du.</i>	Green, <i>gwyrdd.</i>
Red, <i>coch.</i>	Yellow, <i>melyn.</i>
Blue, <i>glas.</i>	Purple, <i>rhuddgoch.</i>
Grey, <i>llwyd.</i>	

PASSIONS.—*Nwydau.*

Love, <i>cariad.</i>	Hatred, <i>casineb.</i>
Joy, <i>llawenydd.</i>	Desire, <i>dymuniad.</i>
Hope, <i>gobaith.</i>	Pleasure, <i>pleser.</i>
Fear, <i>ofn.</i>	Despair, <i>anobaith.</i>
Grief, <i>tristwch.</i>	Shame, <i>cywilydd.</i>
Rage, <i>gwylltineb.</i>	Envy, <i>cenfigen.</i>
Pride, <i>balchder.</i>	Jealousy, <i>eiddgedd.</i>

RELATIVES.—*Perthynasau.*

Husband, <i>gwr.</i>	Uncle, <i>ewythr.</i>
Wife, <i>gwraig.</i>	Aunt, <i>modryb.</i>
Father, <i>tad.</i>	Cousin, <i>cefneder.</i>
Mother, <i>mam.</i>	Nephew, <i>nai.</i>
Children, <i>plant.</i>	Niece, <i>nith.</i>
Son, <i>mab.</i>	Grandfather, <i>tad-cu, taid.</i>
The daughter, <i>y ferch.</i>	Grandmother, <i>mamgu, nain.</i>
Daughter-in-law, <i>merch-yn-nghyfr-</i>	Grandson, <i>wyr.</i>
<i>aith.</i>	Grand-daughter, <i>wyres.</i>
The son-in-law, <i>y mab-yn-nghyfr-</i>	Parents, <i>rhieni.</i>
Brother, <i>brawd.</i>	Boy, <i>bachgen.</i>
Sister, <i>chwaer.</i>	Girl, <i>geneth.</i>

PARTS OF THE BODY.—*Rhanau y corph.*

The head, <i>y pen.</i>	Breast, <i>bron.</i>
Hair, <i>gwallt.</i>	Ear, <i>clust.</i>
Red hair, <i>gwallt coch.</i>	Back, <i>cefn.</i>
Black hair, <i>gwallt du.</i>	Back bone, <i>asgwrn cefn.</i>
Face, <i>gwyneb.</i>	Rib, <i>asen.</i>
The eye, <i>y llygad.</i>	Knee, <i>glin.</i>
Black eyes, <i>llygaid duon.</i>	Leg, <i>coes.</i>
Nose, <i>trwyn.</i>	Foot, <i>troed.</i>
Mouth, <i>safn, genau.</i>	Toe, <i>bys troed.</i>
Skull, <i>penglog.</i>	Nail, <i>ewin.</i>
Brain, <i>ymenydd.</i>	The nails, <i>yr ewinedd.</i>
Lip, <i>gwefus.</i>	Thumb, <i>bawd.</i>
Red lips, <i>gwefusau cochion.</i>	The wrist, <i>yr arddwrn.</i>
The tongue, <i>y tafod.</i>	Fist, <i>dwrn.</i>
Tooth, <i>dant.</i>	Heart, <i>calon.</i>
White teeth, <i>dannedd gwynion.</i>	Hard heart, <i>calon galed.</i>
Chin, <i>gen.</i>	Vein, <i>gwythien.</i>
Cheek, <i>boch.</i>	Nerve, <i>gewyn.</i>
Throat, <i>gwddf.</i>	The nerves, <i>y gewynau.</i>
Hand, <i>llaw.</i>	Joint, <i>cymal.</i>
Arm, <i>braich.</i>	Blood, <i>gwaed.</i>

THE FIVE SENSES.—*Y Pum Synwyr.*

The sight, *y golwg.*
 The hearing, *y clywed.*
 The taste, *yr archwaeth.*

The feeling, *y teimlad.*
 The smelling, *yr arogliaid.*

MANKIND.—*Dynolryw.*

Man, *dyn.*
 Woman, *dynes.*
 Boy, *bachgen.*
 Girl, *geneth.*
 Child, *plentyn.*

The children, *y plant.*
 A young man, *gwr ieuangc.*
 A young woman, *merch ieuangc.*
 An old man, *hen wr.*
 An old woman, *hen wraig.*

NAMES OF CREATURES.—*Enwau Creaduriaid.*

Horse, *ceffyl.*
 Mare, *caseg.*
 Colt, *ebol.*
 Ass, *asyn.*
 Bull, *tarw.*
 Cow, *buwch.*
 Bullock, *eidion.*
 Calf, *llo.*
 Ram, *hwrdd.*
 Sheep, *dafad.*
 Lamb, *oen.*
 Goat, *gafr.*
 Dog, *ci.*
 Otter, *dyfrgi.*
 Cat, *cath.*
 Wolf, *blaidd.*
 Fox, *llwynog.*

Hare, *ysgyfarnog.*
 Rabbit, *cwningen.*
 Pig, *mochyn.*
 Sow, *hwch.*
 Mouse, *llygoden.*
 Cock, *ceiliog.*
 Hen, *iar.*
 Goose, *gwydd.*
 Turkey, *twrci.*
 Duck, *hwyaden.*
 Bird, *aderyn.*
 Crow, *bran.*
 Dove, *colomen.*
 Magpie, *piogen.*
 Bee, *gwenynen.*
 Wasp, *cacynen.*
 Fly, *gwybedyn.*

THE EARTH, SUN, &c.—*Y Ddaear, yr Haul, &c.*

The earth, *y ddaear.*
 A province, *talaeth.*
 Republic, *gwerin-lywodraeth.*
 Island, *ynys.*
 Peninsula, *gorynys.*
 The mountain, *y mynydd.*
 Valley, *dyffryn.*
 The Vale of Clwyd, *Dyffryn Clwyd.*
 Plain, *gwastadedd.*
 Rock, *craig.*
 The sea, *y mor.*
 A continent, *cyfandir.*
 A kingdom, *teyrnas.*
 An empire, *ymerodraeth.*

A county, *sir.*
 A lake, *llyn.*
 The ocean, *y cefnfor.*
 A canal, *camlas.*
 Brook, *afonig.*
 The tide, *y llanw.*
 Waterfall, *rhaiadr.*
 Llanberis Waterfall, *Rhaiadr Llan-*
 Garden, *gardd.* [beris.
 Corn, *yd.*
 Herbs, *llysiau.*
 Fire, *tan.*
 Water, *dwfr.*
 Milk, *llaeth.*

NAMES OF PLACES.—*Enwau Lleoedd.*

Europe, *Ewrop.*
 Asia, *Asia.*
 Africa, *Affrica.*
 America, *America.*
 East, *dwyrain.*
 West, *gorllewin.*

North, *gogledd.*
 South, *dehau.*
 England, *Lloegr.*
 Ireland, *Iwerddon.*
 Scotland, *Alban.*
 Wales, *Cymru.*

WELSH TOWNS, RIVERS, &c.—*Trefydd Cymreig, Afonydd, &c.*

Aberdovey, *Aberdyfi.*
 Anglesey, *Ynys Mon.*
 Barmouth, *Abermaw.*
 Beaumaris, *Biwmaris.*
 Brecknock, *Brycheiniog.*
 Brecon, *Aberhonddu.*
 Breconshire Beacons, *Bannau Brycheiniog.*
 Bridgend, *Penybont-ar-Ogwyr.*
 Briton Ferry, *Llansawel.*
 Builth, *Buallt.*
 Cadoxton, *Llangadog.*
 Cambria, *Cymru, Gwalia.*
 Cardiff, *Caerdydd.*
 Cardigan, *Aberteifi.*
 Carmarthen, *Caerfyrddin.*
 Carnarvon, *Caerynarfon.*
 Caerphilly, *Cuerffili.*
 Chirk, *Castell y Waen.*
 Conway, *Conwy.*
 Cowbridge, *Pontfaen.*
 Crickhowel, *Crughywel.*
 River Dee, *Afon Dyfrdwy.*
 Denbigh, *Dinbych.*
 Devil's Bridge, *Pont ar Fynach.*
 Fishguard, *Abergwaen.*
 Flint, *Fflint.*
 Glamorgan, *Morganwg.*
 Gower, *Gwyr.*
 Hawarden, *Penarlag.*
 Holyhead, *Caergybi.*
 Holywell, *Treffynon.*
 Isle of Bardsey, *Ynys Enlli.*
 Kidwelly, *Cydweli.*
 Lampeter, *Llanbedr.*
 Landaff, *Llandaf.*
 Landoverly, *Llanymddyfri.*
 Lantwit-Major, *Llanilltyd Fawr.*
 Laugharne, *Llacharn.*

Loughor, *Llychwr.*
 Lowland Hundred, *Cantrè'r Gwaelod.*
 Menai Straits, *Afon Menai.*
 Merioneth, *Meirionydd.*
 Milford, *Aberdaugleddau.*
 Mold, *y Wyddgrug.*
 Mona, *Mon.*
 Montgomery, *Trefaldwyn.*
 Morrision, *Treforus.*
 Nantwich, *yr Heledd Wen.*
 Narberth, *Arberth.*
 Neath, *Castellnedd.*
 Nerquis, *Nercwys.*
 Newborough, *Niwbwrch.*
 Newcastle Emlyn, *Castell Newydd yn Emlyn.*
 Newmarket, *Trelawnydd.*
 Newquay, *Ceinewydd.*
 Newtown, *y Drefnewydd.*
 Nevin, *Nefyn.*
 North Wales, *Gogledd Cymru.*
 Offa's Dike, *Clawdd Offa.*
 Oswestry, *Croesoswallt.*
 Pembroke, *Penfro.*
 Plynlymon, *Pumlumon.*
 Portmadoc, *Porthmadog.*
 Powis, *Powys.*
 Puffin Island, *Ynys Seiriol.*
 Radnor, *Maesyfed.*
 Rivals, *yr Eifl.*
 Ruthin, *Rhuthyn.*
 Segontium, *Caersegunt.*
 Seiont, *yr Afon Saint.*
 Severn, *yr Afon Hafren.*
 Siluria, *Deheudir Cymru.*
 Snowdon, *y Wyddfa.*
 Snowdonia, *Mynyddoedd Eryri.*
 South Wales, *Deheudir Cymru.*
 St. Asaph, *Llanelwy.*

St. David's, *Tyddewi*.
 St. Dogmells, *Llandudoch*.
 St. Harmon, *Llanarmon yn Ial*.
 Strata Florida, *Ystrad Fflur*.
 Swansea, *Abertawy*.
 Tenby, *Dinbych y Pysgod*.
 Tivy, *yr Afon Teifi*.
 Tremadoc, *Tremudog*.

Valle Crucis, *Llanegwystl*.
 Venodotia, *Gogledd Cymru*.
 Wales, *Cymru*.
 Welshpool, *y Trallwm*.
 Winifred, *Gwenfrewi*.
 Wrexham, *Gwrecsam*.
 Wye, *yr Afon Wy*.

COUNTIES OF WALES.—*Swyddi Cymru*.

Flintshire, *Swydd Fflint*.
 Denbighshire, *Swydd Dinbych*.
 Carnarvonshire, *Swydd Caerwynarfon*.
 Anglesea, *Swydd Mon*.
 Merionethshire, *Swydd Meirionydd*.
 Montgomeryshire, *Swydd Trefaldwyn*.

Cardiganshire, *Swydd Aberteifi*.
 Radnorshire, *Swydd Maesyfed*.
 Pembrokeshire, *Swydd Penfro*.
 Carmarthenshire, *Swydd Caerfyrddin*.
 Brecknockshire, *Swydd Brycheiniog*.
 Glamorganshire, *Swydd Morganwg*.

THE SEASONS OF THE YEAR AND THE WEATHER.—

Tymhorau y Flwyddyn a'r Tywydd.

Spring, *Gwanwyn*.
 Summer, *Haf*.
 Autumn, *Hydref*.
 Winter, *Gauaf*.
 Dry, *sych*.
 Wet, *gwlyb*.
 Warm, *gwresog*.
 Cold, *oer*.
 Mild, *mwyn*.
 Changeable, *cyfnewidiol*.
 Fine, *teg*.
 Rough, *garw*.
 Windy, *gwyntog*.
 Rainy, *gwlawog*.
 Stormy, *tymestlog*.

Frosty, *rhewllyd*.
 Frost, *rhew*.
 Thaw, *dadlaith*.
 Flood, *llif*.
 Ice, *ia*.
 Air, *awyr*.
 Wind, *gwynt*.
 Sun, *haul*.
 Moon, *lleuad*.
 Stars, *ser*.
 Rainbow, *enfys*.
 Cloud, *cwmwl*.
 Cloudy, *cymylog*.
 Clear, *clir*.
 Starry, *serenog*.

TIME.—*Amser*.

Year, *blwyddyn*.
 Month, *mis*.
 Wythnos, *week*.
 Day, *diwrnod*.
 Hour, *awr*.

Minute, *munud*.
 Morning, *boreu*.
 Noon, *canol dydd*.
 Evening, *prydnawn*.
 Night, *nos*.

DAYS OF THE WEEK.—*Dyddiau yr Wythnos.*

Sabbath Day, *Dydd Sabbath.*
 Monday, *Dydd Llun.*
 Tuesday, *Dydd Mawrth.*
 Wednesday, *Dydd Mercher.*

Thursday, *Dydd Iau.*
 Friday, *Dydd Gwener.*
 Saturday, *Dydd Sadwrn.*

MONTHS OF THE YEAR.—*Misoedd y Flwyddyn.*

January, *Ionawr.*
 February, *Chwefror.*
 March, *Mawrth.*
 April, *Ebrill.*
 May, *Mai.*
 June, *Mehefin.*

July, *Gorphenaf.*
 August, *Awst.*
 September, *Medi.*
 October, *Hydref.*
 November, *Tachwedd.*
 December, *Rhagfyr.*

WEIGHTS AND MEASURES.—*Pwys i a Mesurau.*

Ton, *tunell.*
 Cwt, *canpwys.*
 Pound, *pwys.*
 Ounce, *uns.*
 Dozen, *duwsin.*
 Mile, *milltir.*
 Yard, *llathen.*
 Foot, *troedfedd.*

Inch, *modfedd.*
 Pair, *par.*
 Bushel, *bwsiel.*
 Cup, *cupan.*
 Gallon, *galwyn.*
 Quart, *Chwart.*
 Pint, *peint.*
 Ell, *hirlath, 3¼ troedfedd.*

MONEY.—*Arian.*

Farthing, *ffyrting.*
 Halfpenny, *dimai.*
 Penny, *ceiniog.*
 Two-pence, *dwu geiniog.*
 Three-pence, *tair ceiniog.*
 Four-pence, *grot.*
 Five-pence, *pump ceiniog.*
 Six-pence, *chwe' cheiniog.*
 Seven-pence, *saith geiniog.*
 Eight-pence, *wyth geiniog.*
 Nine-pence, *naw ceiniog.*
 Ten-pence, *deg ceiniog.*
 Eleven-pence, *un geiniog ar ddeg.*
 One shilling, *un swllt.*
 Thirteen pence, *tair ceiniog ar ddeg.*
 Fourteen pence, *pedair ceiniog ar ddeg.*
 Fifteen pence, *pymtheg ceiniog.*
 Sixteen pence, *un geiniog ar bymtheg.*
 Seventeen pence, *dwu geiniog ar bymtheg.*

Eighteen pence, *deunaw ceiniog.*
 Nineteen pence, *pedair ceiniog ar bymtheg.*
 Twenty pence, *ugain ceiniog.*
 Twenty-one pence, *un geiniog ar hugain.*
 Twenty-two pence, *dwu geiniog ar hugain.*
 Twenty-three pence, *tair ceiniog ar hugain.*
 Two shillings, *dau swllt.*
 Half a crown, *haner coron.*
 A crown, *coron.*
 Ten shillings, *deg swllt.*
 Half a sovereign, *haner sofran.*
 Sovereign, *sofran, penadur.*
 A guinea, *gini.*
 Five pounds, *pum punt.*
 Hundred pounds, *cant punt.*
 Thousand pounds, *mil o bunnoedd.*

NUMBERS.—*Rhif.*

1. .I—One, <i>un.</i>	80 .LXXX—Eighty, <i>pedwar-ugain.</i>
2. .II—Two, <i>dau, dwy.</i>	90 .XC—Ninety, <i>deg-a-phedwar-ugain.</i>
3. .III—Three, <i>tri, tair.</i>	100 .C—One hundred, <i>cant.</i>
4. .IV—Four, <i>pedwar, pedair.</i>	200 .CC—Two hundred, <i>dau gant.</i>
5. .V—Five, <i>pump.</i>	300 .CCC—Three hundred, <i>tri chant.</i>
6. .VI—Six, <i>chwech.</i>	400 .CD—Four hundred, <i>pedwar cant.</i>
7. .VII—Seven, <i>saith.</i>	500 .D—Five hundred, <i>pum cant.</i>
8. .VIII—Eight, <i>wyth.</i>	600 .DC—Six hundred, <i>chwe' chant.</i>
9. .IX—Nine, <i>naw.</i>	700 .DCC—Seven hundred, <i>saith gant.</i>
10. .X—Ten, <i>deg.</i>	800 .DCCC—Eight hundred, <i>wyth cant.</i>
11. .XI—Eleven, <i>un-ar-ddeg.</i>	900 .DCCCC—Nine hundred, <i>naw cant.</i>
12. .XII—Twelve, <i>deuddeg.</i>	1000 .M—One thousand, <i>mil.</i>
13. .XIII—Thirteen, <i>tri-ar-ddeg.</i>	First, <i>cyntaf.</i>
14. .XIV—Fourteen, <i>pedwar-ar-ddeg.</i>	Second, <i>ail.</i>
15. .XV—Fifteen, <i>pymtheg.</i>	Third, <i>trydydd.</i>
16. .XVI—Sixteen, <i>un-ar-bymtheg.</i>	Fourth, <i>pedwarydd.</i>
17. .XVII—Seventeen, <i>dau-ar-bymtheg.</i>	Fifth, <i>pumed.</i>
18. .XVIII—Eighteen, <i>tri-ar-bymtheg.</i>	Sixth, <i>chweched.</i>
19. .XIX—Nineteen, <i>pedwar-ar-bymtheg.</i>	Seventh, <i>seithfed.</i>
20. .XX—Twenty, <i>ugain.</i>	Eighth, <i>wythfed.</i>
30. .XXX—Thirty, <i>deg-ar-hugain.</i>	Ninth, <i>nawfed.</i>
40. .XL—Forty, <i>deugain.</i>	Tenth, <i>degfed.</i>
50. .L—Fifty, <i>deg-a-deugain, haner cant.</i>	Twentieth, <i>ugeinfed.</i>
60. .LX—Sixty, <i>triugain.</i>	Hundredth, <i>canfed.</i>
70. .LXX—Seventy, <i>deg-a-thriugain.</i>	

SHORT WORDS IN COMMON USE.—*Geiriau byrion newn arferiad cyffredin.*

Once, <i>unwaith.</i>	Down, <i>i lawr.</i>
Twice, <i>dwywaith.</i>	Above, <i>uwchlaw.</i>
Yes, <i>ie.</i>	Below, <i>islaw.</i>
No, <i>nage.</i>	Over, <i>drosodd.</i>
Good, <i>da.</i>	Under, <i>odditanodd.</i>
Bad, <i>drwg.</i>	Before, <i>o flaen.</i>
Great, <i>mawr.</i>	Behind, <i>ar ol.</i>
Small, <i>bychan.</i>	Often, <i>yn aml.</i>
Many, <i>llawer.</i>	Seldom, <i>yn anaml.</i>
Few, <i>ychydig.</i>	Daily, <i>beunydd.</i>
Up, <i>i fynu.</i>	To-day, <i>heddyw.</i>

To-morrow, *foru*.
 Early, *yn fore*.
 Late, *yn hwyr*.
 Here, *yma*.
 There, *yna*.
 Within, *oddifewn*.
 Without, *oddiallan*.
 So, *felly*.
 Far, *yn mhell*.
 Near, *yn agos*.
 Enough, *digon*.
 Too much, *gormod*.
 More, *mwy*.
 Less, *llai*.
 With, *gyda*.
 Better, *yn well*.
 Worse, *yn waeth*.
 Why, *paham*.
 How, *pa fodd*.
 Quick, *yn gyflym*.
 Soon, *yn fuan*.
 When, *pa bryd*.
 Indeed, *yn wir*.
 Long, *hir*.
 Short, *byr*.
 Happy, *hapus*.
 Learned, *dysgedig*.
 Joyful, *hyfryd*.
 Fearful, *ofnus*.
 Easy, *esmwyth*.
 Ready, *parod*.
 Proud, *balch*.

Just, *cyfiawn*.
 Weak, *gwan*.
 Slow, *araf*.
 Rich, *cyfoethog*.
 Poor, *tlawd*.
 Pretty, *prydfertth*.
 Useful, *defnyddiol*.
 Wise, *doeth*.
 Wild, *gwyllt*.
 Song, *can*.
 Open, *agor*.
 Shut, *cau*.
 Meat, *bwyd*.
 Drink, *diod*.
 Wash, *golchi*.
 Paper, *papyr*.
 Pen, *pin*.
 Ink, *inc*.
 Breakfast, *boreufwyd*.
 Bit, *tamaid*.
 End, *terfyn*.
 White, *gwyn*.
 Black, *du*.
 Gray, *llwyd*.
 Green, *gwyrd*.
 Blue, *glas*.
 Yellow, *melyn*.
 Red, *coch*.
 Cake, *teisen*.
 Love, *eariad*.
 Child, *plentyn*.
 Door, *drws*.

WORDS IN COMMON USE.—*Geiriau mewn Arferiad Cyffredin.*

A

Angel, *angel*.
 Artful, *cyfrwys*.
 Artless, *diddichell*.
 Abbey, *mynachlog*.
 Abettor, *annogwr*.
 Abhor, *casau*.
 Abide, *aros*.
 Ability, *gallu*.
 Able, *galluog*.
 Abode, *trigfa*.
 Abstain, *ymatal*.
 Abstract, *crynodeb*.

Absurd, *gwrthun*.
 Accident, *damwain*.
 Acute, *llym*.
 Action, *gweithred*.

B

Backward, *yn ol*.
 Baker, *pobydd*.
 Banker, *arianydd*.
 Bacon, *cig moch*.
 Backbite, *enllibio*.
 Banish, *alltudio*.
 Baptism, *bedydd*.

- Barley, *haidl*.
 Barren, *diffwrwth*.
 Bashful, *gwylaidd*.
 Battle, *brwydr*.
 Bedstead, *pren gwely*.
 Beggar, *cardottyn*.
 Bellows, *megin*.
 Bellman, *clochydd*.
 Besom, *ysgubell*.
 Better, *gwel*.
 Bible, *Bibl*.
 Bitter, *chwerw*.
 Bladder, *pledren*.
 Blame, *bai*.
 Blameable, *beius*.
 Blank, *gwagle*.
 Blaze, *fflam*.
 Bleakness, *oerfel*.
 Bleed, *gwaedu*.
 Blemish, *bai*.
 Blend, *cymysgu*.
 Bless, *bendithio*.
 Blessing, *bendith*.
 Blindness, *dallineb*.
 Bliss, *gwynfyd*.
 Blister, *pothell*.
 Block, *boncyff*.
 Blockhead, *penbul*.
 Blossom, *blodeuyn*.
 Blow, *ergyd*.
 Blowing, *chwythiad*.
 Blueness, *glasni*.
 Blunder, *camsyniad*.
 Boar, *baedd*.
 Board, *burdd*.
 Boarder, *byrddiwr*.
 Boast, *ymffrost*.
 Boat, *cwch*.
 Boatman, *badwr*.
 Body, *corph*.
 Bog, *cors*.
 Boggy, *corsog*.
 Boil, *berwi*.
 Boiler, *berwedydd*.
 Boisterous, *tymhestlog*.
 Boldness, *hyfder*.
 Bounty, *haelioni*.
 Bow, *bwa*.
 Bower, *deildy*.
 Box, *blwch*.
 Boy, *bachgen*.
 Brag, *ymffrostio*.
 Bran, *eisin*.
 Branch, *cangen*.
 Brass, *pres*.
 Brave, *dewr*.
 Bravery, *dewrder*.
 Breath, *anadl*.
 Breathe, *anadlu*.
 Brethren, *brodyr*.
 Brevity, *byrdra*.
 Brew, *darllaw*.
 Brewhouse, *darllawdy*.
 Bribe, *llwgr-wobr*.
 Bridge, *pont*.
 Bridle, *ffrwyn*.
 Bright, *disglaer*.
 Bolster, *gobenydd*.
 Bondage, *caethiwed*.
 Bony, *esgyrnog*.
 Book, *llyfr*.
 Borrow, *benthycu*.
 Bounteous, *hael*.
 Broad, *llydan*.
 Broth, *cawl*.
 Brother, *brawd*.
 Brotherly, *brawdol*.
 Bruise, *ysigiad*.
 Brute, *anifail*.
 Brutish, *anifeilig*.
 Bud, *blaguryn*.
 Builder, *adeiledydd*.
 Building, *adeilad*.
 Bull, *tarw*.
 Bundle, *sypyn*.
 Burden, *baich*.
 Bush, *perth*.
 Bushy, *perthog*.
 Business, *galwad*.
 Busy, *diwyd*.
 Butcher, *cigydd*.
 Buy, *prynu*.
 Buyer, *prynwr*.
 By-name, *llysenw*.
 By-word, *diareb*.

C

- Cabbage, *bresych*.
 Calamity, *adfyd*.
 Calendar, *dyddlyfr*.
 Calmness, *tawelwch*.

- Calumny, *anair*.
 Camp, *gwerysll*.
 Candid, *teg*.
 Candle, *canwyll*.
 Candour, *tegwch*.
 Captain, *cadben*.
 Carcase, *celain*.
 Care, *gofal*.
 Careful, *gofalus*.
 Careless, *diogfal*.
 Carpenter, *saer*.
 Carpentry, *saerniaeth*.
 Carpet, *llawrlen*.
 Carriage, *cerbyd*.
 Carrier, *chudydd*.
 Carver, *cerfwr*.
 Cash, *arian*.
 Castle, *castell*.
 Cat, *cath*.
 Cause, *achos*.
 Causeless, *diachos*.
 Cautious, *gochelgar*.
 Cell, *cell*.
 Cemetery, *beddrod*.
 Censure, *sen*.
 Ceremony, *defod*.
 Certain, *sicr*.
 Certainty, *sicrwydd*.
 Certify, *hysbysu*.
 Chaff, *us*.
 Chaffy, *usog*.
 Chain, *cadwyn*.
 Chair, *cadair*.
 Chamber, *ystafell*.
 Change, *newid*.
 Character, *cymeriad*.
 Charge, *gorchymyn*.
 Charitable, *haelionus*.
 Charity, *elusen*.
 Chastise, *ceryddu*.
 Chastity, *diwcirdeb*.
 Chatty, *siaradus*.
 Cheat, *twyllo*.
 Cheer, *lloni*.
 Cherub, *cerub*.
 Chief, *blaenor*.
 Child, *plentyn*.
 Chimney, *simnai*.
 Cistern, *dyfrgist*.
 City, *dinas*.
 Clap, *twrf*.
 Clay, *clai*.
 Clean, *glan*.
 Cleanliness, *glendid*.
 Clear, *goleu*.
 Clemency, *mwynnder*.
 Climate, *hinsawdd*.
 Closeness, *agosrwydd*.
 Cloth, *brethyn*.
 Clothes, *dillad*.
 Cloud, *cwmwl*.
 Cloudy, *cymylog*.
 Coach, *cerbyd*.
 Coachman, *cerbydwr*.
 Coal, *glo*.
 Coalpit, *pullglo*.
 Cock, *ceiliog*.
 Cold, *oerfel*.
 Collect, *casglu*.
 Collector, *casglwr*.
 College, *athrofa*.
 Colour, *lliw*.
 Comb, *crib*.
 Comfort, *cysur*.
 Commend, *canmol*.
 Commerce, *masnach*.
 Common, *cyffredin*.
 Complaint, *cyhuddiad*.
 Complete, *perffaith*.
 Comply, *cydsynio*.
 Compute, *cyfrif*.
 Conceal, *celu*.
 Concise, *byr, cryno*.
 Concourse, *tyrfa*.
 Condemn, *euogfarnu*.
 Condition, *ammod*.
 Conductor, *arweinydd*.
 Conference, *cynadledd*.
 Confess, *cyfaddef*.
 Confidence, *hyder*.
 Confine, *cyfyngu*.
 Confirm, *cadarnhau*.
 Conflict, *ymdrech*.
 Conform, *cydffurfio*.
 Confound, *dyrysus*.
 Confusion, *dyrysych*.
 Conjuror, *swynwr*.
 Connive, *goddef*.
 Conquer, *gorchfygu*.
 Consent, *caniatad*.
 Consider, *ystyried*.
 Console, *cysuro*.

Constant, *dyfal*.
 Constitute, *penodi*.
 Consume, *ysu*.
 Contain, *cynwys*.
 Contend, *ymdrechu*.
 Continent, *cyfundir*.
 Continual, *dibaid*.
 Contract, *cytundeb*.
 Contribute, *cyfranu*.
 Contriver, *dyfeisiwr*.
 Convenient, *cyfleus*.
 Convey, *cludo*.
 Conveyer, *cludydd*.
 Convict, *colldyn*.
 Cook, *cogydd, cogydder*.
 Cool, *oer*.
 Cooper, *cylchwr*.
 Copy, *adysgrifen*.
 Cord, *rheffyn*.
 Cordial, *meddyglyn*.
 Corn, *grawn*.
 Corner, *congl*.
 Corpulent, *corphog*.
 Correct, *cywir*.
 Correspond, *cyfateb*.
 Corrupt, *llygredig*.
 Cough, *peswch*.
 Country, *gwlad*.
 County, *swydd, sir*.
 Course, *gyrfa*.
 Court, *llys*.
 Courteous, *mwyn*.
 Courtship, *carwriaeth*.
 Cover, *clawr*.
 Covet, *chwenych*.
 Craft, *celfyddydd*.
 Craftiness, *cyfrwysder*.
 Crane, *crychydd*.
 Crave, *erfyn*.
 Create, *creu*.
 Creature, *creadur*.
 Creator, *Creawdwr*.
 Credit, *coel*.
 Creditor, *gofynwr*.
 Creed, *credo*.
 Crew, *llongwyr*.
 Crier, *criwr*.
 Crime, *bai, trosedd*.
 Cripple, *efrydd*.
 Critic, *beirniad*.
 Crock, *crochan*.

Crocodile, *crocodil*.
 Crook, *bach*.
 Crop, *cnwd*.
 Cross, *croes*.
 Crow, *bran*.
 Crowd, *tyrfa*.
 Crown, *coron*.
 Cruel, *creulon*.
 Crumble, *briwsioni*.
 Cry, *bloedd*.
 Cudgel, *ffon*.
 Curate, *curad*.
 Cure, *iachad*.
 Curse, *melldith*.
 Cushion, *clustog*.
 Custody, *cadwraeth*.
 Custom, *defod, arfer*.

D

Damage, *niwed*.
 Damp, *llaith*.
 Damsel, *geneth*.
 Dance, *dawns*.
 Danger, *perygl*.
 Dangerous, *peryglus*.
 Dark, *tywyll*.
 Darkness, *tywyllwch*.
 Darling, *anwylyd*.
 Date, *dyddiad*.
 Daughter, *merch*.
 Day, *dydd*.
 Dead, *marw*.
 Deadly, *marwol*.
 Deaf, *byddar*.
 Death, *angeu*.
 Debase, *iselu*.
 Debate, *dadl*.
 Debt, *dyled*.
 Debtor, *dyledwr*.
 Deceit, *twyll*.
 Deceive, *twyllo*.
 Declare, *mynegu*.
 Decline, *methiant*.
 Decorate, *addurno*.
 Decorous, *gweddu*.
 Dedicate, *cysegru*.
 Deep, *dyfnder*.
 Defect, *diffyg*.
 Defence, *amddiffyn*.
 Defile, *halogi*.

Defy, *herio*.
 Delegate, *cenad*.
 Deliberate, *pwyllog*.
 Delicacy, *tynerwch*.
 Delight, *hyfrydwch*.
 Deliver, *gwaredu*.
 Deliverer, *achubwr*.
 Deluge, *dylif*.
 Demand, *gofyniad*.
 Deny, *gwadu*.
 Depend, *dibynu*.
 Depose, *tystio*.
 Depth, *dyfnder*.
 Deride, *dirmygu*.
 Despair, *anobeithio*.
 Devil, *diafol*.
 Devote, *cysegru*.
 Dew, *gwllith*.
 Difficult, *anhawdd*.
 Dine, *ciniawa*.
 Dinner, *ciniaw*.
 Dip, *trochi*.
 Dirt, *baw*.
 Dirty, *budr*.
 Disaster, *anffawd*.
 Discern, *canfod*.
 Disciple, *dysgybl*.
 Discord, *anghydfod*.
 Discuss, *chwilio*.
 Disease, *clefyd*.
 Disgrace, *gwarth*.
 Disinherit, *dietifeddu*.
 Disorder, *annhrefn*.
 Dispatch, *brys*.
 Dispirit, *digaloni*.
 Displace, *dileu*.
 Displease, *digio*.
 Disprove, *gwrthbrofi*.
 Disregard, *dirmygu*.
 Dissect, *difynio*.
 Dissipate, *chwalu*.
 Distance, *pellder*.
 Distinct, *gwahanol*.
 Distress, *cyfyngder*.
 Divine, *duwinydd*.
 Dog, *ci*.
 Donation, *anrheg*.
 Door, *drws*.
 Dove, *colomen*.
 Dowry, *gwaddol*.
 Downfall, *cwymp*.

Drain, *dyfr-ffos*.
 Dream, *breuddwyd*.
 Drink, *diod*.
 Drive, *gyru*.
 Driver, *gyrwr*.
 Drove, *deadell*.
 Druid, *derwydd*.
 Drunk, *meddw*.
 Drunkard, *meddwyn*.
 Duck, *hwyad*.
 Duel, *ornest*.
 Dust, *llwch*.
 Dwelling, *preswylfod*.

E

Eagle, *eryr*.
 Earl, *iarll*.
 Earth, *daear*.
 Edge, *min*.
 Eel, *llyswen*.
 Effect, *effaith*.
 Egg, *wy*.
 Egypt, *yr Aifft*.
 Elope, *dianc*.
 Embezzle, *darguddio*.
 Embellish, *addurno*.
 Eminent, *enwog*.
 Empty, *gwag*.
 Encamp, *gwersyllu*.
 Encroach, *cyfyngu*.
 Endow, *gwaddoli*.
 England, *Lloegr*.
 Engraft, *impio*.
 Engrave, *cerfio*.
 Enjoy, *mwynhau*.
 Enlarge, *eangu*.
 Enlighten, *goleuo*.
 Enmity, *gelyniaeth*.
 Enormous, *dirfawr*.
 Enough, *digon*.
 Enquire, *ymofyn*.
 Enrol, *cofrestru*.
 Enrolment, *cofrestriad*.
 Enslave, *caethiwo*.
 Ensure, *diogelu*.
 Enterprise, *anturiaeth*.
 Entice, *hudo*.
 Entire, *cyfan*.
 Enumerate, *cyfrif*.
 Envy, *cenfigen*.

Epistle, *llythyr*.
 Equal, *cyfartal*.
 Equity, *cyfiawnder*.
 Erect, *syth*.
 Errand, *neges*.
 Essay, *traethawd*.
 Esteem, *parch*.
 Evacuate, *gwaghau*.
 Evade, *gochelyd*.
 Evening, *hwyr*.
 Evil, *drwg*.
 Evince, *profi*.
 Examine, *holi*.
 Excel, *rhagori*.
 Excellent, *rhagorol*.
 Exchange, *cyfnewid*.
 Excite, *cynhyrfu*.
 Exclude, *cau allan*.
 Excuse, *esgus*.
 Execute, *gwneuthur*.
 Exert, *ymdrechu*.
 Exhibit, *dangos*.
 Exhort, *cynghori*.
 Exile, *alltud*.
 Expand, *lledu*.
 Expanse, *eangder*.
 Expect, *dysgwyl*.
 Expel, *burw allan*.
 Expense, *traul*.
 Expert, *celfydd*.
 Expire, *marw*.
 Exploit, *gorchest*.
 Explore, *chwilio*.
 Expose, *amlygu*.
 Exposure, *amlygiad*.
 Express, *brys-genad*.
 Expunge, *dileu*.
 Extend, *lledu*.
 Expansive, *eang*.
 External, *allanol*.
 Extol, *dyrchafu*.
 Extreme, *eithaf*.
 Eye, *llygad*.
 Eye-sight, *golwg*.

F

Fable, *chwedl*.
 Fabric, *adwlad*.
 Face, *gwyneb*.
 Fact, *gweithred*.

Factory, *gweithfa*.
 Fade, *gwywo*.
 Fair, *teg*.
 Fairness, *tegwch*.
 Faith, *ffydd*.
 Faithful, *ffyddlon*.
 Faithless, *diffydd*.
 Falcon, *hebog*.
 Fall, *cwynyp*.
 Fallacy, *twyll*.
 Fallen, *syrrhiedig*.
 Fallow, *braenar*.
 False, *ffugiol*.
 Falsehood, *anwiredd*.
 Fame, *clod*.
 Family, *teulu*.
 Famine, *newyn*.
 Fancy, *mymmpwy*.
 Far, *pell*.
 Farm, *tyddyn*.
 Farmer, *tyddynwr*.
 Farther, *pellach*.
 Farthing, *ffyrlling*.
 Fashion, *dull*.
 Fasten, *sicrhau*.
 Fat, *tewder, tew*.
 Fatal, *angeuol*.
 Fate, *tynged*.
 Fatherless, *amddifad*.
 Fatherly, *tadol*.
 Fatigue, *lluidded*.
 Fatten, *tewhau*.
 Fault, *bai*.
 Faulty, *beius*.
 Favour, *cymwynas*.
 Fear, *ofn*.
 Fearful, *ofnus*.
 Fearless, *diofn*.
 Feast, *gwledd*.
 Feature, *gwedd*.
 Fee, *tal*.
 Feeble, *gwan*.
 Feed, *porthi*.
 Feeder, *porthwr*.
 Feeling, *teimlad*.
 Feet, *traed*.
 Felony, *cyflafan*.
 Female, *benyw*.
 Feminine, *benywaidd*.
 Fence, *clawdd*.
 Ferry, *porthfa*.

Fertile, *ffrwythlon*.
 Fervent, *guresog*.
 Fervour, *taerni*.
 Few, *ychedig*.
 Fickle, *anwadal*.
 Fiddle, *crwth*.
 Fiddler, *crythwr*.
 Fidelity, *cywirdeb*.
 Fight, *ymladd*.
 Fighter, *ymladdwr*.
 Figure, *rhifnod*.
 Film, *pilen*.
 Filth, *bryntni*.
 Filthy, *brwnt*.
 Fine, *dirwy*.
 Finger, *bys*.
 Firewood, *tanwydd*.
 First, *cyntaf*.
 Fish, *pysgod*.
 Fisherman, *pysgotwr*.
 Fist, *dwrn*.
 Fit, *llewyg*.
 Flame, *fflam*.
 Flattery, *gweniaeth*.
 Flavour, *archwaeth*.
 Flax, *llin*.
 Flee, *ffoi*.
 Fleece, *cnu*.
 Flimsey, *gwagsaw*.
 Flint, *callestr*.
 Flock, *diadell*.
 Flood, *llif*.
 Floor, *llawr*.
 Flour, *peillied*.
 Flower, *blodewyn*.
 Flowery, *blodeuog*.
 Foam, *ewyn*.
 Foe, *gelyn*.
 Fog, *niwl*.
 Fool, *ynfyd-ddyn*.
 Foolish, *annoeth*.
 Foot, *troed*.
 Foppish, *coegfatch*.
 Forbear, *cyd-ddwyn*.
 Forbid, *gwahardd*.
 Force, *grym*.
 Forehead, *talcen*.
 Foreman, *blaenor*.
 Foresee, *rhagweled*.
 Forest, *coedwig*.
 Forfeit, *dirwy*.

Forgive, *maddeu*.
 Form, *ffurf*.
 Formal, *ffurfiol*.
 Fortitude, *gwroldeb*.
 Foster, *magu*.
 Founder, *seiliwr*.
 Fox, *cadnaw*.
 Fraud, *twyll*.
 Free, *rhydd*.
 Freedom, *rhyddid*.
 Frequent, *mynych*.
 Fretful, *anfoddog*.
 Friend, *cyfaill*.
 Friendly, *cyfeillgar*.
 Friendship, *cyfeillach*.
 Fright, *braw*.
 Frost, *rheu*.
 Froward, *afrywiog*.
 Frozen, *rhewedig*.
 Fruit, *ffrwyth*.
 Fruitful, *ffrwythlon*.
 Fuel, *tanwydd*.
 Fugitive, *ffoadwr*.
 Full, *llawn*.
 Fuller, *panwr*.
 Fume, *agerdd*.
 Funeral, *angladd*.
 Furniture, *dodrefn*.
 Fuss, *dadwrdd*.
 Future, *rhagllaw*.

G

Gain, *elw*.
 Gallon, *galwyn*.
 Gardener, *garddwr*.
 Gate, *porth*.
 Gay, *gwyh*.
 Give, *rhoddi*.
 Giver, *rhoddwr*.
 Glass, *gwydr*.
 Glove, *maneg*.
 Goat, *gafr*.
 God, *Duw*.
 Goddess, *duwies*.
 Godliness, *duwioldeb*.
 Godly, *duwiol*.
 Gold, *aur*.
 Good, *daioni*.
 Gospel, *efengyl*.
 Grave, *bedd*.

Green, *gwyrdd*.
 Grumble, *grwgnach*.
 Guilty, *euog*,
 Guiltless, *di euog*.

H

Hair, *gwallt*.
 Hairy, *gwalltlog*.
 Half, *hanner*.
 Hall, *neuadd*.
 Happy, *dedwydd*.
 Hard, *caled*.
 Harp, *telyn*.
 Harrow, *oged*.
 Hash, *briwfwyd*.
 Haste, *brys*.
 Hat, *het*.
 Hatchet, *bwyell*.
 Hay, *gwair*.
 Head, *pen*.
 Heal, *iachau*.
 Health, *iechyd*.
 Heel, *sawdl*.
 Heifer, *anner*.
 Height, *uchder*.
 Heir, *etifedd*.
 Heiress, *etifeddes*.
 Heirless, *dietifedd*.
 Hell, *uffern*.
 Hellish, *uffernol*.
 Help, *cymorth*.
 Helpless, *digymorth*.
 Hen, *iar*.
 Hew, *naddu*.
 Hill, *bryn*.
 Hinder, *rhwystro*.
 Hint, *amnaid*.
 Hire, *cyflog*.
 History, *hanes*.
 Hog, *mochyn*.
 Horn, *corn*.
 Horse, *ceffyl*.
 Hospital, *ysbytty*.
 Hot, *twym*.
 Hour, *awr*.
 Husband, *gwr*.
 Hymn, *emyn*.
 Hypocrisy, *rhagrith*.

Ice, *ia*.
 Icy, *rhewllyd*.
 Idle, *segur*.
 Idler, *segurwr*.
 Idol, *delw*.
 Image, *eilun*.
 Impartial, *diduedd*.
 Imposter, *twyllwr*.
 Imprison, *carcharu*.
 Improve, *diwygio*.
 Incline, *tueddu*.
 Incorrect, *anghywir*.
 Increase, *cynnydd*.
 Indeed, *yn wir*.
 Infancy, *mabandod*.
 Infant, *maban*.
 Infect, *llygru*.
 Infirm, *gwan*.
 Infirmary, *clafdy*.
 Inflammation, *ennyn*.
 Inform, *hysbysu*.
 Inherit, *etifeddu*.
 Inhuman, *creulon*.
 Injure, *niweidio*.
 Ink, *inc*.
 Inspect, *arolygu*.
 Inspector, *arolygwr*.
 Instead, *yn lle*.
 Instinct, *greddf*.
 Insure, *diogelu*.
 Intellect, *synwyr*.
 Intelligent, *deallus*.
 Intend, *bwriadu*.
 Inter, *claddu*.
 Intercede, *eiriol*.
 Intercessor, *eiriolwr*.
 Interest, *budd, elw*.
 Interrogate, *holi*.
 Intoxicate, *meddwi*.
 Invite, *gwahodd*.
 Iron, *haiarn*.
 Island, *ynys*.
 Islander, *ynyswr*.
 Ivy, *eiddiorwg*.

J

Jest, *cellwair*.
 Jew, *Iuddew*.

Job, *gorclwyl*.
 Joint, *cymal*.
 Journey, *taith*.
 Joy, *llawenydd*.
 Joyful, *llawen*.
 Judge, *barnwr*.
 Jump, *naid*.
 Jury, *rheithwyr*.

K

Kick, *troediad*.
 Kind, *hynaws*.
 Kindness, *cymmwynas*.
 Kindred, *ceraint*.
 Kine, *gwartheg*.
 King, *brenin*.
 Kingdom, *teyrnas*.
 Kiss, *cusan*.
 Kitchen, *cegin*.
 Kite, *barcud*.
 Knave, *dyhiryn*.
 Knavery, *dyhirwch*.
 Knee, *penlin*.
 Kneel, *penlinio*.
 Knife, *cyllell*.
 Knob, *cnap*.
 Knot, *cwlwm*.

L

Labour, *llafur*.
 Labourer, *gweithiwr*.
 Lace, *ysnoden*.
 Lack, *eisieu*.
 Lad, *bachgen*.
 Ladder, *ysgol*.
 Lady, *boneddiges*.
 Lake, *llyn*.
 Lamb, *oen*.
 Lame, *cloff*.
 Land, *tir*.
 Landlord, *meistr tir*.
 Language, *iaith*.
 Law, *cyfraith*.
 Lawful, *cyfreithlon*.
 Lead, *plwm*.
 Leader, *arweinydd*.
 Leak, *agen*.
 Learn, *dysgu*.
 Learner, *dysgwr*.

Learned, *dysgedig*.
 Leather, *lledr*.
 Leg, *coes*.
 Length, *hyd*.
 Liar, *celwyddwr*.
 Liberty, *rhyddid*.
 Life, *bywyd*.
 Light, *goleuni*.
 Limb, *aelod*.
 Lime, *calch*.
 Limit, *terfyn*.
 Line, *llinell*.
 Linen, *lliafn*.
 Lion, *llew*.
 Lip, *gwefus*.
 Little, *ychedig*.
 Load, *llwyth*.
 Loan, *benthg*.
 Lock, *clo*.
 Look, *edrychiad*.
 Lord, *arglwydd*.
 Love, *cariad*.
 Low, *isel*.
 Lungs, *ysgyfaint*.

M

Mad, *yafyd*.
 Maid, *geneth*.
 Male, *gwryw*.
 Malice, *cenfigen*.
 Malt, *brâg*.
 Man, *dyn*.
 Mane, *mwng*.
 Mansion, *trigfa*.
 Manure, *tail*.
 Many, *llawer*.
 Marble, *mynor*.
 Mark, *nôd*.
 Market, *marchnad*.
 Marriage, *priodas*.
 Milk, *llaeth*.
 Mind, *meddwl*.
 Model, *cynllun*.
 Money, *arian*.
 Monkey, *epa*.
 Mouth, *genau*.
 Moon, *lleuad*.
 Morning, *boreu*.

N

Name, *enw*.
 Near, *agos*.
 Neck, *gwddf*.
 Needle, *nodwydd*.
 Nest, *nyth*.
 Net, *rhwyd*.
 New, *newydd*.
 Night, *nos*.
 Nine, *naw*.
 Noise, *sŵn*.
 Now, *yn awr*.
 Nurse, *mamaeth*.

O

Oak, *derwen*.
 Oats, *ceirch*.
 Obey, *ufyddhau*.
 Ocean, *cefnfor*.
 Offence, *trosedd*.
 Office, *swydd*.
 Officer, *swyddwr*.
 Oil, *olew*.
 Order, *trefn*.
 Oven, *ffwrn*.

P

Pain, *poen*.
 Pan, *padell*.
 Paper, *papyr*.
 Parents, *rhieni*.
 Passenger, *teithydd*.
 Passover, *Pasg*.
 Pastor, *bugail*.
 Pavement, *palmant*.
 Peace, *heddwch*.
 Peaceable, *heddychol*.
 Peer, *pendefig*.
 Peevish, *anniddig*.
 Pen, *ysgrifell*.
 Penny, *ceiniog*.
 Perfect, *perffaith*.
 Peril, *perygl*.

Q

Quarrel, *amrafael*.
 Question, *gofyniad*.
 Quick, *bywiog*.
 Quiet, *llonydd*.

R

Race, *gyrfa*.
 Rag, *brat*.
 Rain, *gwlaw*.
 Ram, *hwrdd*.
 Religion, *crefydd*.

S

Sad, *trist*.
 Saddle, *cyfrwy*.
 Salt, *halen*.
 Saviour, *Ceidwad*.
 School, *ysgol*.
 Seed, *hâd*.
 Sense, *synwyr*.
 Shame, *cywilydd*.
 Sheep, *dafad*.
 Sleeve, *llawes*.

T

Table, *burdd*.
 Tail, *cynffon*.
 Taste, *blâs*.
 Tax, *treth*.
 Time, *amser*.
 Trade, *crefft*.

U

Undress, *diosg*.
 Uneasy, *anesmwyth*.
 Unfair, *annheg*.
 Unfirm, *egwan*.

V

Vain, *ofer*.
 Valley, *dyffryn*.
 Value, *gwerth*.
 Variety, *amrywiaeth*.

W

Wages, *cyflog*.
 Wales, *Cymru*.
 Wall, *mur*.
 Want, *diffyg*.
 War, *rhyfel*.
 Warm, *twym*.

Y

Yeast, *burym*.
 Youngster, *llencyn*.

Z

Zeal, *awyddfryd, sêl*.
 Zealous, *brwdfrydig*.
 Zone, *cylch*.
 Zoology, *mildraith*.

CONVERSATIONS—YMDIDDANION.

I.

DEPARTURE, JOURNEY, &c.	<i>Ymadawiad, y Daith, &c.</i>
Where is the office ?	<i>Pa le y mae y swyddfa ?</i>
When do we start ?	<i>Pa bryd yr ydym yn cychwyn ?</i>
What is the fare ?	<i>Faint yw y cludlog ?</i>
When do you think we shall arrive ?	<i>Pa bryd yr ydych yn meddwl y cyrhaeddwn ?</i>
Where is the luggage put ?	<i>Yn mha le y dodir y cludgelfi ?</i>
Where is our luggage ?	<i>Yn mha le y mae ein cludgelfi ?</i>
Are we far from the end of the journey ?	<i>A ydym yn mhell o ben y daith ?</i>
Have you fixed on a hotel ?	<i>A ydych chwi wedi penderfynu ar westty ?</i>
Which is the best hotel ?	<i>Pa un yw y gwestty goreu ?</i>
I shall go to this hotel, according to your advice.	<i>Mi a af i'r gwestty yma, ynol eich cyngor.</i>
Have we arrived ?	<i>A ydym wedi cyrhaedd ?</i>
Be as quick as possible, if you please.	<i>Byddwch mor gyflym ag y gellwch, os byddwch cystal.</i>
May I go ?	<i>A allaf fi fyned ?</i>
May we go ?	<i>A allwn ni fyned ?</i>
We go to the hotel in New Street.	<i>Yr ydym yn myned i'r gwestty yn New Street.</i>
Go away; we do not require your services.	<i>Ewch ymaith; nid oes arnom eisieu eich gwasanaeth.</i>
Thank you; I will carry it myself.	<i>Diolch i chwi; myfi a'i cariaf fy hun.</i>
We are going to the house of a friend.	<i>Yr ydym yn myned i dy cyfaill.</i>
Take my things to the hotel.	<i>Cymerwch fy mhethau i'r gwestty.</i>
In what street is it ?	<i>Yn mha heol y mae ef (hi) ?</i>
Show me the way.	<i>Dangoswch y ffordd i mi.</i>
Is there a conveyance ?	<i>A oes yna gerbyd ?</i>
Thank you; I prefer walking.	<i>Diolch i chwi; gwell genyf gerdded.</i>
Where is the luggage office ?	<i>Yn mha le y mae swyddfa y cludgelfi (luggage office) ?</i>

II.

HOTEL.

Which is the best hotel?
 Will you be good enough to show me the way?
 Where is the door?
 I wish to see the landlord.
 Are you the landlord?
 How do you do, Sir—Madam?
 I have lodged at your hotel before.

I am very glad to return to your hotel.
 We are glad to come to you again.
 Can you accommodate us at present?
 Can you recommend me to another hotel?
 Where is the waiter?
 Have you a bedroom—two bedrooms?

Have you any rooms?
 I should prefer a room which looks out on the street.
 Have you a room which looks out on the court?
 I wish to be as quiet as possible.

Can you give me a bed?
 What do you charge a day for a bedroom?
 Let me see a bedroom, if you please.

Have you a double-bedded room?

We require four beds.
 I require a bedroom only.

I should like a cheaper—a larger—one.
 I should prefer it higher up—on the third—fourth floor.

Show me my room.
 What is the number of my room?
 I am—we are—very tired.

We had a bad—good—pleasant journey.
 Is there any water in my room, and towels?
 Where is the closet?

Gwestty.

Pa un yw y gwestty goraf?
A fyddwch chwi mor garedig a dangos y ffordd i mi?
Yn mha le y mae y drws?
Yr wyf yn dymuno gweled gŵr y tŷ?
Ai chwi yw gŵr y tŷ?
Pa fodd yr ydych, Syr—Foneddige?
Yr wyf wedi bod yn aros yn eich ty o'r blaen.
Y mae yn dda genyf ddyfod i'ch ty eilwaith.
Y mae yn dda genym ddyfod atoch eto.
A oes genych le i ni yn bresenol?
A ellwch chwi ein cymeradwyo i westty arall.
Pa le y mae y gweitiwr.
A oes genych ystafell-wely—dwy ystafell wely?
A oes genych ystafelloedd?
Gwell genyf fyddai ystafell yn gwyn-ebu i'r heol.
A oes genych ystafell yn gwynebu i'r cwrt.
Yr wyf yn dymuno bod mor dawel ag y byddo yn bosibl.
A ellwch chwi roddi gwely i mi?
Faint yw eich pris y dydd am ystafell wely?
Gadewch i mi weled ystafell wely, os gwelwch yn dda.
A oes genych ystafell a dau wely ynddi?
Mae arnom eisieu pedwar o welyau.
Nid oes arnaf angen ond ystafell wely yn unig.
Byddai yn well genyf un rhatach—un mwy.
Gwell byddai genyf ei chael yn uwch i fyny—ar y trydydd—y pedwerydd llawr.
Dangoswch i mi fy ystafell.
Pa beth yw rhif fy ystafell?
Yr wyf—yr ydym—wedi blino yn fawr.
Cawsom daith ddrwg—dda—ddy-munol.
A oes dwfr yn fy ystafell, a thyweli?
Pa le y mae y closet?

- My luggage is at the Railway Station; please to send for it.
- Has my luggage arrived?
- Carry up my things.
- Untie this packet.
- Where have you put our things?
- Where is my bag?
- Take it up.
- Give me a light—candle—if you please.
- Bring me my boots—shoes—slippers.
- Give my boots to be cleaned.
- Light a fire in my room; I am very cold.
- Blow—stir the fire.
- Is my bed ready?
- Draw the curtains.
- I expected you would have had my room ready by the time I arrived.
- Are the sheets quite dry?
- Bring me a glass—a bottle—of drinking water.
- Extinguish the candle.
- I am going out; if any one calls, say I shall be back in an hour.
- I shall be back at nine o'clock at latest.
- I shall not return till late—till eleven o'clock.
- Here is the key of my room.
- Has the postman been here?
- Have the letters arrived?
- Have I been asked for?
- Has the postman not brought me a letter?
- Is there a letter for me?
- Has Mr. — been here?
- I shall remain another night.
- We shall probably stay here two—three—days—a week.
- Can you get this mended?
- Get it done for me.
- It is not wanted.
- It does not matter.—It is of no consequence.
- Have you a table d'hôte?—At which hour?—What is the price?
- F mae fy luggage yn y Relwê Station, byddwch mor garedig ag anfon am danynt.*
- A yw fy nghludgelfi (luggage) wedi dyfod?*
- Cariwch fy mhethau i fyny.*
- Datodwch y bwndel yma.*
- Yn mha le y dodasoch ein pethau?*
- Pa le y mae fy ysgrepan?*
- Cymerwch i fyny.*
- Rhoddwch i mi oleu—canwyll—os byddwch mor garedig.*
- Dygwch i mi fy motasau—fy esgidiau—fy yslopanau (slippers).*
- Rhoddwch fy esgidiau i'w glanhau.*
- Goleuwch dân yn fy ystafell; yr wyf yn bur oer.*
- Chwythwch—prociwch y tân.*
- A yw fy ngwely yn barod?*
- Cauwch y cyrteni.*
- Yr oeddwn yn disgwyl y buasech wedi gwneyd fy ystafell yn barod erbyn fy nyfodiad.*
- A yw y cynfasau yn hollol sych?*
- Dygwch i mi wydraid—potelaid—o ddwfr i'w yfed.*
- Diffoddwch y ganwyll.*
- Yr wyf yn myned allan; os geilw rhywun, dywedwch y byddaf yn ol mewn awr.*
- Byddaf yn ol am naw o'r gloch yn y man pellaf.*
- Ni ddychwelaf nes y bydd yn hwyr—hyd un-ar-ddeg o'r gloch.*
- Dyma agoriad fy ystafell.*
- A fu y llythyr-gludydd (postman) yma?*
- A yw y llythyr wedi cyraedd?*
- A fu rhywun yn holi am danaf?*
- Oni ddygodd y llythyr-gludydd (postman) lythyr i mi?*
- A oes yna lythyr i mi?*
- A fu Mr. — yma?*
- Bydd i mi aros noswaith arall.*
- Tebygol yr arhoswn yma ddau—tri—o ddyddiau—wythnos.*
- A ellwch chwi gael trwsio hwn?*
- Mynwch gael ei wneyd i mi.*
- Nid oes angen am dano.*
- Nid yw o bwys.—Nid yw o ddim canlyniad.*
- A oes genych giniaw cyhoeddus?—Am ba emser?—Faint yw y pris?*

I shall go to Bangor the day after to-morrow.	<i>Bydd i mi fyned i Fangor y diwrnod ar ol yfory (drenydd).</i>
I shall go this evening by the train at seven o'clock.	<i>Af heno gyda'r train am saith o'r gloch.</i>
I shall start to-morrow morning very early.	<i>Cychwynaf boreu yfory yn bur foreu.</i>
Call us early.	<i>Gelwch arnom yn foreu.</i>
I set off to-morrow morning.	<i>Yr wyf yn cychwyn ymaith boreu yfory.</i>
Let the bill be made out to-night.	<i>Gwnewch y ddyleb (bill) heno.</i>
Bring me my bill.	<i>Dygwch fy nyleb (bill) i mi.</i>
What is the amount?	<i>Pa faint yw y swm?</i>
Is the service included?	<i>A ydyw yn cynwys y gwasanaeth?</i>
There is an error in the bill.	<i>Y mae gwall yn y ddyleb (bill).</i>
You have charged me with — which I have not had.	<i>Yr ydych wedi fy nyledu am — yr hwn ni chefais.</i>
Will you deduct it?	<i>A wnewch chwi ei dynu allan?</i>
Your prices are very high—very reasonable.	<i>Y mae eich prisiau yn bur uchel—yn bur rhesymol.</i>
Your wine is not good.	<i>Nid yw eich gwin yn dda.</i>
Here is this for the attendance.	<i>Dyma i chwi hyn am y gwasanaeth.</i>
I am going to get up directly.	<i>Yr wyf yn myned i godi ar unwaith.</i>
I shall not be long in dressing.	<i>Ni fyddaf yn hir yn ymwisgo.</i>
No one has awakened me.	<i>Ni ddeffrodd neb fi.</i>
Will you bring my luggage downstairs?	<i>A ddygwch chwi fy nghludgelfi i lawr y grisiau?</i>
I have a carpet-bag; bring it down, if you please.	<i>Y mae genyf garpet-bag; dygwch ef i lawr, os byddwch garediced.</i>
Quick, make haste.	<i>Yn fuan, brysiwch.</i>
Is there an omnibus going to the train for —?	<i>A oes cerbyd yn myned at y gerbydres (train) i —?</i>
Fetch a conveyance with seats for two—four persons.	<i>Cyrcwch gerbyd gydag eisteddleoedd i ddau—pedwar o bersonau</i>
Call a car directly.	<i>Gelwch am gar ar unwaith.</i>
Run quickly.	<i>Rhedwch yn fuan.</i>
Come back soon.	<i>Deuwch yn ol yn fuan.</i>
I shall start immediately.	<i>Cychwynaf yn uniongyrchol.</i>
Send for a porter.	<i>Anfonwch am gludydd.</i>
Your hotel is very good.	<i>Y mae eich gwesty yn bur dda.</i>
I have been very comfortable.	<i>Yr wyf wedi bod yn hynod gysurus.</i>
I shall be happy to return again.	<i>Bydd yn bleser genyf ddychweilyd yma eto.</i>
I shall be happy to recommend your hotel.	<i>Bydd yn bleser genyf gymeradwyo eich gwesty.</i>
I wish you good day.	<i>Yr wyf yn dymuno dydd da i chwi.</i>
What apartments can you let us have?	<i>Pa ystafelloedd alloch adael i ni eucael?</i>
We should like to have two—three, &c.—bedrooms, and a sitting-room adjoining, on the second—third, &c.—floor.	<i>Hoffem gael dwy—tair, &c.—o wely-ystafelloedd, ac ystafell-gysylltiol i eistedd ynddi, ar yr ail—trydydd, &c.—llawr.</i>
We wish also a room for a servant.	<i>Yr ydym yn dymuno hefyd cael ystafell i forwyn.</i>

How much a day for the whole ?
 How much for the service ?
 Can we have breakfast in our sitting-room to-morrow morning ?

Pa faint yn y dydd am y cwbl ?
Pa faint am y gwasanaeth ?
A allwn ni gael boreufwyd yn ein hystafell-eistedd boreu yfory ?

III.

RAILWAY.

Cledrffordd.

Where is the station of the Railway ?

Yn mha le y mae gorsaf Cledrffordd — ?

Is the station far from here ?

A yw yr orsaf (station) yn mhell oddiyma ?

Where can we get the tickets ?

Yn mha le y gallwn gael y tocynau (tickets) ?

Where am I to ask ?

Yn mha le yr wyf i ofyn ?

Where is the waiting-room ?

Yn mha le y mae y ddisgwyl-ystafell (waiting-room) ?

How long must we wait ?

Pa hyd y rhaid i ni aros ?

I want two tickets to —.

Y mae arnaf eisiau dau docyn (ticket) i —.

I want two first-class tickets for —;—second class;—third class.

Y mae arnaf eisiau dau docyn i'r dosbarth cyntaf i —;—yr ail ddosbarth;—y trydydd dosbarth.

What is the price of second-class tickets ?

Pa faint yw pris tocynau i'r ail ddosbarth ?

How much have I to pay ?

Pa faint sydd genyf i dalu ?

When does the train start for — ?

Pa bryd y mae y gerbydres yn cychwyn i — ?

When does the first train start to-morrow morning ?

Pryd y bydd y gerbydres (train) gyntaf yn cychwyn boreu yfory ?

At what time does the last train start ?

Pa amser y bydd y gerdydres (train) olaf yn cychwyn ?

Please take my luggage to be weighed, and bring me the receipt.

Byddwch cystal a chymeryd fy nghludgelfi i'w pwyso, a dygwch i mi y dderbyneb (receipt).

How much have I to pay ?

Pa faint sydd genyf i'w dalu ?

The receipt, if you please.

Y dderbyneb (receipt), os byddwch cystal.

Where is my bag—my luggage?—Here it is.

Yn mha le y mae fy ysgrepan—fy nghludgelfi ?—Dyma fe.

Put this under the seat.

Dodwch hwn o dan yr eisteddle.

We can take these small things into the carriage, can we not ?

Gallwn gymeryd y pethau bychain hyn i'r cerbyd, onid allwn ?

Where have you put my luggage ?

Yn mha le y dodasoch fy nghludgelfi (luggage) ?

Where are the porters ?

Yn mha le y mae y cludwyr ?

Is there a porter here ?

A oes cludydd yma ?

<p>If I take a ticket for — can I be allowed to stop at —, and then go on by another train ?</p> <p>How long does it take to reach — ?</p> <p>Will you find me a place ?</p> <p>Allow me to get in.</p> <p>Can you find places for us all in the same carriage ? We are three—four.</p>	<p><i>Os cymeraf docyn am — a ganiateir i mi aros yn —, ac yna myn'd yn mlaen gyda cherbydres (train) arall ?</i></p> <p><i>Pa hyd y cymer i gyraedd — ?</i></p> <p><i>A wnewch chwi geisio lle i mi ?</i></p> <p><i>Caniatewch i mi ddyfod i newn.</i></p> <p><i>A ellwch chwi gael lle i ni i oll yn yr un cerbyd ? Yr ydym yn dri—pedwar.</i></p>
---	--

<p>Do we change carriages on the journey ?</p> <p>Where do we change carriages ?</p> <p>We change carriages at the next station, do we not ?</p> <p>We have not room enough.</p> <p>Make room, if you please.</p> <p>A little more room, if you please.</p> <p>Will you sit next to the window ?</p> <p>May I open—shut—the window ?</p> <p>Will it be agreeable to you ?</p> <p>Do not move, pray.</p> <p>Do not disturb yourself; we have room enough.</p> <p>Can you tell me the name of this place—this town—house—church—village—castle ?</p> <p>Has the train stopped ?</p> <p>Does the train stop at — ?</p> <p>How long do we stop here ?</p> <p>Where is the station-master ?</p> <p>Where am I to send for my luggage ?</p> <p>We have travelled very quickly—very slowly.</p> <p>What is the distance from here to — ?</p> <p>We wish to stop here until the next train; can we do so ? We should be greatly obliged.</p> <p>Will you allow us to leave the luggage in the office ? We shall call for it soon.</p> <p>Where can we leave our things until we return ?</p>	<p><i>A ydym yn newid cerbydau ar y daith ?</i></p> <p><i>Yn mha le yr ydym yn newid cerbydau ?</i></p> <p><i>Yr ydym yn newid cerbydau yn yr orsaf nesaf, onid ydym ?</i></p> <p><i>Nid oes genym ddigon o le.</i></p> <p><i>Gwnewch le, os gwelwch yr dda.</i></p> <p><i>Ychydig ychwaneg o le, os gwelwch yn dda.</i></p> <p><i>A unewch chwi eistedd yr agosaf at y ffenestr ?</i></p> <p><i>A allaf fi agor—cau—y ffenestr ?</i></p> <p><i>Fydd hyny yn foddhaol i chwi ?</i></p> <p><i>Peidiwch symud, yr wyf yn deisyf arnoch.</i></p> <p><i>Peidiwch aflonyddu eich hun; y mae genym ddigon o le.</i></p> <p><i>A ellwch chwi ddweyd wrthyf enw y lle hwn—y dref hon—tŷ—eglwys—pentref—castell ?</i></p> <p><i>A yw y gerbydres wedi aros ?</i></p> <p><i>A yw y gerbydres yn aros yn — ?</i></p> <p><i>Pa hyd yr ydym yn aros yma ?</i></p> <p><i>Yn mha le y mae yr orsaf-feistr ?</i></p> <p><i>I ba le yr ydwyf i anfon am fy nghludgelfi ?</i></p> <p><i>Yr ydym wedi teithio yn bur gyflym—yn bur araf.</i></p> <p><i>Faint yw y pellder oddiyma i — ?</i></p> <p><i>Yr ydym yn dymuno aros yma hyd y gerbydres nesaf; a allwn ni wneyd hyny ? Byddwn yn hynod ddiolchgar.</i></p> <p><i>A wnewch chwi ganiatau i ni adael ein cludgelfi (luggage) dan y swyddfa ?</i></p> <p><i>Bydd i ni alw am danynt yn fuan.</i></p> <p><i>Yn mha le y gallwn adael ein pethau hyd ein dychweliad ?</i></p>
--	--

What do you advise me to do?	<i>Pa beth gynghorwch fi i wneyd?</i>
At what time does the next train start?	<i>Pa amser y cychwyna y gerbydres (train) nesaf.</i>
How long have you been waiting?	<i>Am ba hyd yr ydych wedi bod yr aros?</i>
Since ten o'clock.	<i>Er deg o'r gloch.</i>

Where is the refreshment room?	<i>Yn mha le y mae yr ymborth-ystafell?</i>
Let me have some soup, if you please.	<i>Gadeuoch i mi gael peth cawl (soup), os byddwch cystal.</i>
A cup of coffee with milk—a cup of tea.	<i>Cwpanaid o goffi gyda llaeth—cwpanaid o dē.</i>
Some bread and butter—cakes—a glass of wine.	<i>Peth bara ac ymenyn—teisenau—glasiad o win.</i>
Have you any grapes—apples—pears—oranges?	<i>A oes genych rawnwin—afalau—perenau—eurafalau?</i>

IV.

COACH.

Cerbyd.

When does the coach start to —?	<i>Pa bryd y cychwyna y cerbyd i —?</i>
I wish to take a place in the coach to —.	<i>Dymunaf gael lle yn y cerbyd i —.</i>
What is the fare?	<i>Beth yw y cludlog (pris)?</i>
How many hours will it take to go?	<i>Pa sawl awr a gymer i ni fyned?</i>
Is there any room in the coach? Can I have a seat?	<i>A oes lle yn y cerbyd? A allaf fi gael eisteddle?</i>
Can I have a seat in the front?	<i>A allaf fi gael eisteddle yn y pen blaen?</i>
I prefer a place outside.	<i>Gwell genyf le oddiallan.</i>
I will take a place inside.	<i>Cymeraf le oddimewn.</i>
At what time does the coach reach Llanberis?	<i>Pa amser y cyrhaedda y cerbyd Llanberis?</i>
How much luggage am I allowed?	<i>Pa faint o gludgelfi (luggage) a ganiateir i mi?</i>
Is it too heavy?	<i>A ydyw yn rhy drwm?</i>
How much must I pay?	<i>Pa faint raid i mi dalu?</i>
Will you send some one for my luggage?	<i>A wnewch chwi anfon rhyw un i gyrchu fy nghludgelfi (luggage)?</i>
Put them on the coach.	<i>Rhoddwch hwy ar y cerbyd?</i>
Is there not room for three persons?	<i>Onid oes yna le i dri o bersonau?</i>
Do we stop anywhere on the way for breakfast—dinner—supper, &c.	<i>A ydym yn aros yn rhywle ar y ffordd i gael brecest—ciniaw—swper, &c.?</i>
Where shall we stop?	<i>Pa le yr arhoswn?</i>
What towns—villages—do we pass through?	<i>Pa drefi—pentrefi—y byddwn yn myned trwyddynt?</i>
Do we pass through —?	<i>A fyddwn yn myned trwy —?</i>
We have just passed it.	<i>Yr ydym newydd ei gadael.</i>

Where is the conductor?	<i>Pa le mae'r arweinydd?</i>
Which way do you go?	<i>Pa ffordd yr ydych yn myned?</i>
Which is the best road?	<i>Pa ffordd yw yr oraf?</i>
Is the road which passes through — the shortest?	<i>Ai y ffordd sydd yn myned trwy yw y feraf?</i>
What is the distance from — to —?	<i>Faint yw y pellder o — i —?</i>
Are we far from —?	<i>A ydym yn mhell o —?</i>
How many miles from — to —?	<i>A nifer o filldiroedd o — i —?</i>
What is the name of this place?	<i>Beth yw enw y lle hwn?</i>
How long shall we stop here?	<i>Pa hyd y byddwn yn aros yma?</i>
Have we time to take anything?	<i>A oes genyw amser i gymeryd rhyw- beth?</i>
Do we remain the night at —?	<i>A ydym yn aros dros nos yn —?</i>
What hotel do you stop at?	<i>Yn mha westy y byddwch yn aros?</i>
When do we set off again?	<i>Pa bryd y byddwn yn cychwyn eto?</i>

V.

OMNIBUS—CAB.

Hirgerbyd—Cab.

Call me a cab.	<i>Gelwch am gab i mi.</i>
Go and fetch a conveyance.	<i>Ewch a cheiswch gerbyd.</i>
Coachman, drive me to — street, number —.	<i>Cerbydwur, gywrwch fi i — street, rhif —.</i>
Are you engaged?	<i>A ydych chiwi yn ymrwymedig?</i>
Has the carriage come?	<i>A yw y cerbyd wedi dyfod?</i>
How much by the hour?	<i>Pa faint wrth yr awr?</i>
I engage you by the hour.	<i>Yr wyf yn eich llogi wrth yr awr.</i>
Look at your watch.	<i>Edrychwch ar eich oriadur.</i>
It is now ten minutes past one.	<i>Y mae yn awr yn ddeg munud wedi un.</i>
Take me first to —.	<i>Cymerwch fi yn gyntaf i —.</i>
Call at the bookseller's, number three, — street.	<i>Gelwch ar y llyfrwerthwr, rhif tri, heol —.</i>
It is not here—go on a little further —to number six.	<i>Nid ydyw yma—ewch ychydig yn mhellach—i rhif chwech.</i>
Put me down at number —.	<i>Rhoddwch fi i lawr wrth rhif —.</i>
Turn to the left—to the right.	<i>Trowch i'r aswy—i'r deheu.</i>
Take me to the — hotel—to the — church.	<i>Cymerwch fi i westy'r —, i eglwys —.</i>
It is further on, at the end of the street.	<i>Y mae yn mhellach yn mlaen, yn mhen yr heol.</i>
Go on a little further; straight on.	<i>Ewch yn mlaen ychydig yn mhellach; yn syth yn mlaen.</i>
Wait here.	<i>Arosuch yma.</i>
Stop—stop here.	<i>Arosuch—arowch yma.</i>
Move on faster—slower.	<i>Symudwch yn mlaen yn gyflymach— arafach.</i>
How much have I to pay?	<i>Pa faint sydd genyf i dalu?</i>
Here is your fare, and something for yourself.	<i>Dyma eich cludlog (fare), a rhywbeth i chiwi eich hunan.</i>

Does this omnibus go to — ?	<i>A yw y cerbyd yma yn myn'd i — ?</i>
Is it full ?	<i>A yw yn llawn ?</i>
Is there any room ?	<i>A oes yna le ynddo ?</i>
How long shall I have to wait for the next ?	<i>Pa hyd raid i mi aros am y nesaf ?</i>
Do you pass near St. Pauls ?	<i>A ydych yn pasio yn agos i St. Pauls ?</i>
Where are we now ?	<i>Pa le yr ydym yn awr ?</i>
Will you put me down as near as you can to — at the corner of — street ?	<i>A wnewch chwi fy rhoddi i lawr mor agos ag y gellwch i — wrth gongl heol — ?</i>
Stop, if you please ; let me get down.	<i>Aroswech, os byddwch cystal ; gadewch i mi fyned i lawr.</i>
Tell the driver to stop.	<i>Dywedwch wrth y gyrrwr am aros.</i>
Have you any change ?	<i>A oes genych newid ?</i>

VI.

ASKING THE WAY.

Gofyn y ffordd.

Will you show me the shortest way to — ?	<i>A wnewch chwi ddangos i mi y ffordd fyraf i — ?</i>
Could you tell me if I am far from — street ?	<i>A ellwch chwi ddweyd wrthyf os ydyf yn mhell o heol — ?</i>
How far is it to the next village ?	<i>Pa mor bell ydyw i'r pentref nesaf ?</i>
What direction must I take ?	<i>Pa gyfeiriad raid i mi gymeryd ?</i>
How far is it from here to — ?	<i>Pa mor bell ydyw oddiyma i — ?</i>
Is it near or far ?	<i>A ydyw yn mhell neu yn agos ?</i>
Which way, then ?	<i>Pa ffordd, ynte ?</i>
Must I turn to the right, or to the left ?	<i>Raid i mi droi i'r dde, ynte i'r aswy ?</i>
And after that ?	<i>Ac ar ol hyny ?</i>
Where does this street lead to ?	<i>I ba le yr arweinia yr heol yma ?</i>
Take the first street to the left, and the second to the right.	<i>Cymerwch yr heol gyntaf ar yr aswy, a'r ail ar y dde.</i>
Straight forward—to the right.	<i>Yn syth yn mlaen—i'r dde.</i>
Can you tell me where Mr. C. lives ?	<i>A eltweh chwi ddweyd wrthyf lle y mae Mr. C. yn byw ?</i>
Where does he live ?	<i>Pa le y mae yn byw ?</i>
Can you give me the address—the number ?	<i>A ellwch chwi roddi i mi y cyfaryddiad ?—y rhif ?</i>
I think I have taken the wrong street.	<i>Yr wyf yn meddwl fy mod wedi cymeryd yr heol chwith.</i>
Which way am I to take ?	<i>Pa ffordd wyf i gymeryd ?</i>
Must I cross the bridge ?	<i>Raid i mi groesi y bont ?</i>
At the bottom of the court ?	<i>Wrth waelod y cwrt ?</i>
On which side is it ?	<i>Ar ba ochr y mae ?</i>
On the other side—this side ?	<i>Ar yr ochr arall—yr ochr yma ?</i>
Which is the most direct way ?—the shortest way ?	<i>Pa un yw y ffordd fwyaf uniongyrchol ?—y ffordd feraf ?</i>

Will you conduct me there? I will pay you.	<i>A wnewch chwi fy arwain i yno? Talaf i chwi.</i>
Well then, go before, and I will follow.	<i>Wel ynte, ewch yn mlaen, a mi a ganlynaf.</i>
Let us walk fast.	<i>Gadewch i ni gerdded yn gyflym.</i>
Let us run.	<i>Gadewch i ni redeg.</i>
Where are you taking us?	<i>I ba le yr ydych yn ein cymeryd ni?</i>
I am much obliged; here is something for your trouble.	<i>Yr wyf yn dra diolchgar; dyma ryw- beth am eich trafferth.</i>
Where can we find a cab?	<i>Yn mha le y gallwn gael cab?</i>
Can I go to — in half an hour?	<i>A allaf fi fyned i — mewn haner awr?</i>

VII.

SEEING

PUBLIC BUILDINGS, &c.

	<i>Gweled Adeiladau Cyhoeddus, &c.</i>
Is there anything to be seen here?—there?	<i>A oes rhywbeth i'w we'l'd yma?—acw?</i>
What churches—chapels—public buildings—are to be seen in this neighbourhood?	<i>Pa eglwysi—capeli—adeiladau cyhoeddus—sydd i'w gweled yn y gymydogoeth yma?</i>
We have seen nothing yet; we have but just arrived in this town.	<i>Nid ydym wedi gweled dim eto; nid ydym ond newydd gyraedd i'r dref hon.</i>
Can I go to-day to —?	<i>A allaf fi fyned heddyw i —?</i>
Can we see the — to-day?	<i>A allwn ni weled — heddyw?</i>
What days is it open?	<i>Pa ddyddiau y mae yn agored?</i>
What time will it take to go there?	<i>Pa amser a gymer i fyned yno?</i>
Can I go there by the coach?	<i>A allaf fi fyned yno gyda'r cerbyd?</i>
We are strangers, and should like to see this institution.	<i>Dieithriaid ydym, a hoffem weled y sefydliad hwn.</i>
Can you show us this hospital?	<i>A ellwch chwi ddangos i ni y clafdy yma?</i>
How is this institution supported?	<i>Pa fodd y cynhelir y sefydliad hwn?</i>
Is there any one to show us this church?	<i>A oes yma rhywun i ddangos i ni yr eglwys hon?</i>
This church is a fine building.	<i>Mae yr eglwys hon yn adeilad ardderchog.</i>
This chapel is in a good position.	<i>Mae y capel yma mewn sefyllfa ragorol</i>
These windows are pretty.	<i>Mae y ffenestri hyn yn brydfferth.</i>
Is the door open?	<i>A yw y drws yn agored?</i>
Which door is open?	<i>Pa ddrws sydd yn agored?</i>
Can we ascend the tower?	<i>A allwn ni esgyn i'r tŵr?</i>
This is a fine view.	<i>Dyma olygfa ardderchog.</i>
At what hour are the services in this church?	<i>Ar ba awr y mae y gwasanaeth yn yr eglwys hon?</i>
Who preaches to-day?	<i>Pwy sydd yn pregethu heddyw?</i>

What is this building?
 Whose house is this?
 Which do you mean?
 May we enter here?
 I see it from here.
 My sight is rather short.
 I saw it the other day.
 The — is close by; is it not?
 Will you kindly show us the garden?
 Is it forbidden to walk on the grass?
 Must I knock at the door?
 What is it called? What is this place called?
 These houses are very large.
 We have still many things to see.
 Where is the —?
 What is the price?

Pa adeilad yw hwn?
Ty pwy yw hwn?
Pa un a olygwch?
A allwn ni fyned i mewn yma?
Yr wyf yn ei weled oddiyma.
Mae fy ngolwg braidd yn fyr.
Gwelais ef y dydd o'r blaen.
Mae — yn agos yma; onid ydyw?
A wnewch chwi fod mor garedig a ddangos yr ardd i ni?
A yw yn waharddedig i gerdded ar y gweltyglas?
A raid i mi gwrth wrth y drws?
Pa beth y gelwir ef? Pa beth y gelwir y lle hwn?
Mae y tai hyn yn fawr iawn.
Mae genym eto lawer o bethau i'u gwled.
Yn mha le y mae y —?
Pa faint yw y pris?

VIII.

EATING, &c.

We wish—I wish—to breakfast. Let us have breakfast directly.
 We will take tea.
 I prefer coffee.
 Bring some boiling water.
 I will take a cup of coffee with milk—a cup of coffee without milk.
 Does not the water boil?
 Bring us the tea-kettle.
 A cup of tea, and one—two—of coffee.
 Bring another cup of tea.
 Give us some boiled eggs.
 Bring me an egg.
 These eggs are too hard.
 A little more milk.
 We want some more hot water.
 The tea is not strong enough.
 It is not good.
 The tea is too strong.
 Have you made the tea?
 Do not make the coffee so strong.
 Bring us some stale bread and butter.

Bwyta, &c.

Yr ydym yn dymuno—yr wyf fi yn dymuno—brecwesta. Gadewch i ni gael brecwast yn uniongyrchol.
Ni a gymerwn dē.
Gwell genyf goffi.
Dygwch ddwfr berwedig.
Cymeraf gupanaid o goffi gyda llaeth—cupanaid o goffi heb laeth.
Onid yw y dwfr yn berwi?
Dygwch y kettle i ni.
Cupanaid o dē, ac un—dwy—o goffi.
Dygwch gupanaid arall o dē.
Rhoddwch i ni rai wyau wedi eu berwi.
Dygwch ŵy i mi.
Mae yr wyau hyn yn rhy galed.
Ychydig yn ychwaneg o laeth.
Mae arnom eisieu ychwaneg o ddwfr poeth.
Nid yw y tē yn ddigon cryf.
Nid yw yn dda.
Mae'r tē yn rhy gryf.
A ydych wedi gwneyd y tē?
Peidiwch gwneyd y coffi mor gryf.
Dygwch i ni hen fara ac ymenyn.

I prefer the large loaf.
 Have you cold meat?
 Have you anything ready?
 What have you for dinner?
 What fish have you?
 Bring me a bottle of lemonade.
 Draw the cork.
 Have you good cheese?
 Bring some.
 That is enough, thank you; I have quite done.
 No more.
 The dinner is very good.
 What have we to pay?
 Here is the money.
 You may remove the things.
 Will you hand me the newspaper?
 Bring a chair for this lady.
 Which do you prefer?
 Will you carve this turkey?
 Who will carve this?
 Shall I help you to some of this?
 Shall I send you a slice?
 Thank you; I will take a little more.
 What can I offer you?
 Will you eat anything?
 Will you have some more?
 A little, if you please.
 What do you wish?
 What is this?
 Give us a bottle of wine.
 Here are some fine apples.
 Eat some, pray.
 You are very kind.
 No, thank you; I prefer eating a bunch of grapes.
 Nothing more, thank you.

Gwell genyf y dorth fawr.
A oes genych gig oer?
A oes genych rywbeth yn barod?
Pa beth sydd genych i giniaw?
Pa bysgod sydd genych?
Dygwch i mi botelaid o lemonade.
Tynwch y corcyn.
A oes genych gaws da?
Dygwch beth.
Dyna ddigon, diolch i chwi; yr wyf wedi cwbl ddarfod.
Dim yn ychwaneg.
Mae y ciniaw yn dda iawn.
Pa faint sydd genym i dalu?
Dyma yr arian.
Gellwch symud y pethau.
A wnewch chwi estyn y papyr newydd i mi?
Dygwch gadair i'r foneddiges yma.
Pa un a hoffwch?
A wnewch chwi garfio y twrci hwn?
Pwy a garfia hwn?
A gaf fi eich helpu a pheth o hwn?
A gaf fi anfon tafell i chwi?
Diolch i chwi; mi a gymeraf ychydig, yn ychwaneg.
Pa beth allaf gynyg i chwi?
A wnewch chwi fwyta unrhyw beth?
A gymerwch chwi ychwaneg?
Ychydig, os gwelwch yn dda.
Pa beth a ddymunwch?
Pa beth yw hwn?
Rhoddwch i ni botelaid o win.
Dyma afalau bras yma.
Bwyteuwch rai, yr wyf yn dymuno.
Yr ydych yn bur garedig.
Na, diolch i chwi; gwell genyf fwyta sypyn o rawnwin.
Dim yn ychwaneg, diolch i chwi.

IX.

SHOPS, &c.

What is the price of this?
 How much?
 How do you sell this?
 I cannot give so much.
 Is this the best you have?

Siopau, &c.

Pa beth yw pris hwn?
Pa faint?
Pa fodd yr ydych yn gwerthu hwn?
Nis gallaf roddi cymaint.
Ai hwn yw y goreu sydd genych?

Give me a better one.
 Tell me your lowest price.
 It is too dear.
 This is dearer.
 Have you any cheaper?
 What is the cheapest you have?
 Can you not let me have it lower?

You ask too much.
 I will not give more for it.
 I will not give more.
 It is very cheap—is it good?
 It is good for nothing.
 I gave three shillings for it.
 Where can I get it?
 Is it clean?—Will it wash?
 This is too hard—too soft.
 Is it quite new?
 It is dirty—clean—strong—weak—
 old—new—sweet—bitter—large—
 small.

Is it quite straight?
 How much do I owe you?
 Here is the money. Is it right?
 How much more?
 You have to give me two-pence.
 Will you change this for me?
 Can you give me change?
 Will you put this aside? I will call
 for it to-morrow—in a day or two
 —on Wednesday perhaps.

I cannot pay you now.
 Here is my address.
 Pack these things carefully.
 I will put it in my pocket.
 Will you send them to — ?
 I will call again.
 I am come to pay you.
 Have I paid you?
 I have bought goods at this shop
 before. Do you remember me?

Have you any new books?
 Have you a copy in larger type?
 Have you a second-hand copy?
 I will take this one.
 This will do.
 I will take them with me.

Rhoddwch i mi un gwell.
Dywedwch wrthyf eich pris iselaf.
Y mae yn rhy ddrudd.
Mae hwn yn ddrutach.
A oes genych ddim rhatach?
Faint yw y rhataf sydd genych?
Onid ellwch chwi adael i mi ei gael
yn is?
Yr ydych yn gofyn gormod.
Ni roddaf ychwaneg am dano.
Ni roddaf ychwaneg.
Mae yn bur rhad—a yw yn dda?
Nid yw yn dda i ddim.
Rhoddais dri swllt am dano.
Pa le y gallaf ei gael?
A yw yn lân?—A wna ef olchi?
Mae hwn yn rhy galed—rhy feddal.
A yw yn hollol newydd?
Y mae yn fudr—glan—cryf—gwan—
hen—newydd—melus—chwerw—
mawr—bach.
A yw yn hollol uniawn?
Pa faint sydd arnaf i chwi?
Dyma'r arian. A ydynt yn iawn?
Pa faint yn ychwaneg?
Mae genych i roddi i mi ddwy geintog.
A unewch chwi newid hwn i mi?
A ellwch chwi roddi newid i mi?
A ddodwch chwi hwn o'r neilldu? Mi
a alwaf am dano yfery—mewn
diwrnod neu ddau—ddydd Mercher
efallai.
Nis gallaf dalu i chwi yn bresenol.
Dyma fy nghyfeiriad.
Paciwch y pethau hyn yn ofalus.
Mi a'i dodaf ef yn fy llogell.
A unewch chwi eu hanfon i — ?
Mi a alwaf eto.
Yr wyf wedi dyfod i dalu i chwi.
A wyf wedi eich talu?
Yr wyf wedi prynu eiddo yn y siop
hon o'r blaen. A ydych yn fy
nghofio i?
A oes genych unrhyw lyfrau newydd-
ion?
A oes genych gopi mewn llythyren
frasach?
A oes genych gopi ail law?
Mi a gymeraf yr un yma.
Gwna hwn y tro.
Mi a'u cymeraf i'm canlyn.

Bind this book in strong calf, gilt edges.

I want some writing paper—envelopes—ink.

This is too thick—thin.

I want a pair of shoes.

I wish them with thick soles.

They do not fit me.

These are too tight.

These will do exactly.

I want to buy some stockings.

How much a pair?

These are too small—too large.

I want my hair cut.

Do not take much off.

Do you sell soap?

I will take two pounds.

Give me a bottle of your best hair oil.

Rhwymwch y llyfr hwn mewn croen llo cryf, ymylon goreuredig.

Y mae arnaf eisiau papyr ysgrifenu—envelopes—inc.

Mae hwn yn rhy dew—tenu.

Mae arnaf eisieu par o esgidiau.

Yr wyf yn eu dymuno gyda gwadnau tewion.

Nid ydynt yn fy ffitio i.

Mae y rhai hyn yn rhy dyn.

Gwna y rhai'n y tro yn gywir.

Y mae arnaf eisieu prynu hosanau.

Pa faint y pâr?

Mae y rhai hyn yn rhy fychain—rhy fawr.

Mae arnaf eisieu tori fy ngwallt.

Na chymerwch lawer ymaith.

A ydych yn gwerthu sebon.

Mi a gymeraf ddau bwys.

Rhoddwch i mi gostrelaid o'ch olew gwallt goreu.

X.

COMPLIMENTS, VISITING,

&c.

Good morning to you.

Is he at home?

Is Mrs. — at home.

Good day to you.

I can wait.

How are you?

Are you well?

How are all the family?

Is Mrs. — quite well also?

And how are you?

This is a fine morning.

This is a pleasant day.

It is a long time since I had the pleasure of seeing you.

I am glad to see you again.

When did you arrive?

Take a seat.

What will you take?

I am much obliged; I will not take anything.

Sit down, if you please, near the fire.

Moesgyfarchiadau, Ymweliadau,

&c.

Bore da i chwi.

A yw ef gartref?

A yw Mrs. — gartref?

Dydd da i chwi.

Mi a allaf aros.

Pa sut ydych chwi?

A ydych chwi yn iach?

Pa fodd mae'r holl deulu?

A yw Mrs. — yn hollol iach hefyd?

A pha fodd yr ydych chwi?

Dyma fore teg.

Dyma ddiwrnod hyfryd.

Y mae amser maith er pan y cefais y pleser o'ch gweled chwi.

Yr wyf yn falch o gael eich gweled eto.

Pa bryd y cyrhaeddasoch?

Cymerwch eistedd—eisteddwch i lawr.

Pa beth a gymerwch?

Yr wyf yn dra diolchgar; ni chymeraf ddim byd.

Eisteddwch i lawr yn agos i'r tân, os gwelwch yn dda.

Pray excuse me; I will sit here.

When will you come to see me?

Will you come and dine with us to-morrow?—on Monday next?

Will you come and take tea with me?

Thank you.

I am sorry I cannot come.

I must go—I am in a hurry.

Must you go?

I am sorry I must go, as I have an appointment.

I shall always be glad to see you.

I hope to have an opportunity of returning your kindness.

You are very kind.

I am very sorry.

I wish you success with all my heart.

How is your mother?

Is your sister better?

My compliments to your friend.

Good night to you.

Dymunaf arnoch fy esgusodi; eistaldaf yn y fan yma.

Pa bryd y deuwch i'm gweled i?

A ddeuwch chwi i giniawa gyda ni yfory?—dydd Llun nesaf?

A ddeuwch chwi i gymeryd tē gyda mi?

Diolch i chwi.

Drwg genyf nas gallaf ddyfod.

Rhaid i mi fyned—Yr wyf mewn brys.

Raid i chwi fyned?

Drwg genyf fod rhaid i mi fyned, trwy fod genyf ymrwymiad.

Bydd yn dda genyf eich gweled bob amser.

Gobeithiaf y caf gyfleusdra i ddychwelyd eich caredigrwydd.

Yr ydych yn bur garedig.

Y mae yn wir ddrwg genyf—Mae yn bur ofidus genyf.

Yr wyf yn dymuno llwyddiant i chwi gyda'm holl galon.

Pa fodd y mae eich mam?

A yw eich chwaer yn well?

Fy moesgyfarchiadau at eich cyfaill.

Nos dda i chwi.

MISCELLANEOUS PHRASES,*

CLASSIFIED ACCORDING TO SUBJECTS.

YMADRODDION AMRYWIOL,*

WEDI EU DOSPARTHU YN OL Y TESTYNAU.

I.

AFFIRMATION, AGREEMENT, &c.

Cadarnhad, Cytundeb, &c.

Yes. Certainly.
Indeed. No doubt. Undoubtedly.

*Ië. Yn sicr.
Yn wir. Dim amheuaeth. Diam-
heuol.*

Of course.

Wrth gwrs.

Oh yes!

O ië!

Yes, yes!

Ië, ië!

I assure you it is true.

Sicrhaf chwi ei fod yn wirionedd.

Exactly. Just so.

Yn gywir. Yn hollol felly.

It is true. It is but too true.

Y mae yn wir. Mae yn rhy wir.

It is true, I am sure.

Y mae yn wir, yr wyf yn sicr.

It is true, I assure you.

Yr wyf yn eich sicrhau ei fod yn wir.

I will answer for it.

Bydd i mi ateb am dano.

That is but too true.

Mae hynny yn rhy wir.

I believe so. I quite believe it.

*Yr wyf yn credu hynny. Yr wyf yn
ei gwbl gredu.*

Nothing more true.

Dim yn fwy gwir.

I do not doubt it.

Nid ydwyf yn ei ameu.

I agree with you.

Yr wyf yn cytuno â chwi.

I think with you.

Yr wyf o'r un meddwl â chwi.

I know whom you are looking for.

*Yr wyf yn gwybod am bwy yr ydych
yn edrych.*

I do not doubt that he went to the hotel.

Nid wyf yn ameu nad aeth i'r gwesty.

* These will be found useful as exercises for students, while they are also so arranged as to comprise a large variety of words and phrases constantly required by the traveller.

* Ceir y bydd y rhal hyn yn ddefnyddiol i efrydwyr fel ymarferiadau, tra y maent wedi eu trefnu yn y fath fodd ag i gynnwys amrywiaeth mawr o eiriau ac ymadroddion a ddefnyddir yn barhaus gan y teithiwr.

II.

PROBABILITY—DOUBT—
POSSIBILITY, &c.

That may be so.
It is probable.
There is nothing so likely.
It is very doubtful.
I doubt much whether you will do
it or not.
I have heard it.
I fancy so.
I think so.
I dare say it is so.
I suppose so.
That might easily happen.
You may suppose that —.
You will hardly finish to-morrow.
He will probably come.
She knows English tolerably well.

*Tebygolrwydd—amheuaeth—
posibilrwydd, &c.*

Gall fod felly.
Y mae'n debygol.
Nid oes dim mor debygol.
Y mae yn dra amheus.
Yr wyf yn ameu yn fawr pa un a
wnewch chwi ef a'i peidio.
Yr wyf wedi ei glywed.
Yr wyf yn tybio.
Yr wyf yn meddwl felly.
Beiddiaf ddweyd ei fod felly.
Yr wyf yn meddwl felly.
Gall hyny ddigwydd yn hawdd.
Gallech feddwl mai —.
Prin y bydd i chwi orphen yfory.
Tebygol y bydd iddo adyfyd.
Mae hi yn gwybod Seisonig yn lled dda.

III.

NEGATIVES. NO—NOT.

No. Not. Nothing.
Not at all.
Not one.
Not much.
Neither.
There is nobody.
Nobody knows me.
I saw nobody.
He does not come.
There is no one at home.
No one saw it.
Nobody believes it.
Nobody asks for us.
He is so bold as to fear no one.
He does nothing.
Nothing pleases him.
Nothing finer.
I shall not do it.
He makes no noise.
I do not want any.
I want nothing more.
I have none.
I do not know of any.

Negyddion. Na—nac.

Na. Nac. Dim.
Dim o gwbl.
Dim un.
Dim llawer.
Y naill na'r llall.
Nid oes neb.
Nid oes neb yn fy adnabod.
Ni welais i neb.
Nid yw yn dyfod.
Nid oes neb gartref.
Ni welodd neb ef.
Nid oes neb yn ei gredu.
Nid oes neb yn gofyn am danom.
Y mae mor wrol fel na ofna neb.
Nid yw yn gwneyd dim.
Nid oes dim yn ei foddhau.
Dim yn harddach.
Ni bydd i mi ei wneyd.
Ni wna ddim sôn.
Nid oes arnaf eisieu dim.
Nid oes arnaf eisieu dim yn ychwaneg.
Nid oes genyf ddim.
Nid wyf yn gwybod am ddim.

There is none, I assure you.
 I cannot hear you.
 I do not understand you.
 I really did not know it.
 I do not know him.
 I have not been there.
 She has not learned English.
 I cannot do it now.
 I cannot help it.
 I shall not fail.
 Do not fail.
 Do not spoil it.
 I have no money. I have none
 about me.

Will they not assist me?
 He did not assist them.
 They would not help them.
 I do not know, indeed.
 She is not content nowhere.
 She will not take it.
 It cannot be done.
 I do not remember it at this moment.
 I do not doubt that it will be done.

Cannot you hinder that from being
 done?

There is no one but what knows him.
 I will not send you any there.
 Do not bring them to me there.
 I do not believe what she says.
 Do not let go your hold.
 I had by no means consented to it.

Neither of them replied to me.

Let us not consent to it.
 Let us not give it to them.
 Let us not give them to him.
 I cannot give it to you to-day.
 You will not give them to him.
 I will not give them to you.
 I cannot go now.
 We shall not speak to him about it.
 You will not come, nor I either.

I trust nobody whatever.

Nid oes dim, yr wyf yn eich sicrhau.
Nis gallaf eich clywed.
Nid wyf yn eich deall.
Yn sicr nid oeddwn yn ei wybod.
Nid wyf yn ei adnabod ef.
Nid wyf wedi bod yno.
Nid yw hi wedi dysgu Seisonig.
Nis gallaf ei wneyd yn awr.
Nis gallaf wrtho.
Ni wnaf fethu.
Na sionwch (na ffaelwch).
Na ddifethwch ef.
Nid oes genyf arian. Nid oes genyf
ddim o'm cylch.
Oni wnant hwy fy nghynorthwyo i?
Ni ddarfu iddo eu cynorthwyo hwy.
Ni wnant eu cynorthwyo hwy.
Nid wyf yn gwybod, yn wir.
Nid yw hi yn foddllon yn unman.
Ni wna hi ei gymeryd.
Nis gellir ei wneyd.
Nid wyf yn ei gofio y funud yma.
Nid wyf yn ameu na bydd iddo gael
ei wneyd.
Onid ellwch chwi rwystro hynny rhag
cael ei wneyd?
Nid oes neb nad yw yn ei adnabod.
Ni anfonaf ddim i chwi yno.
Na ddygwch hwy i mi yno.
Nid wyf yn credu yr hyn a ddywed hi.
Na ollyngwch eich gafael.
Nid oeddwn mewn un modd wedi
cydsynio i hyny.
Ni ddarfu i'r un o honynt roddi
atebiad i mi.
Na fydded i ni gydsynio i hyny.
Na fydded i ni ei roddi ef iddynt.
Na fydded i ni eu rhoddi hwy iddo ef.
Nis gallaf ei roddi i chwi heddyw.
Ni fydd i chwi eu rhoddi hwy iddo ef.
Ni roddaf hwy i chwi.
Nis gallaf fyned yn awr.
Ni bydd i ni siarad ag ef yn ei gylch.
Ni bydd i chwi ddyfod, na minau
ychwaith.
Nid wyf yn ymddiried yn neb pa bynag

IV.

QUALITY, COMPARISON, &c.
 Well. Good.

Ansawdd, Cymhariaeth, &c.
Iach. Da.

Better.
 Best.
 Pretty well. Tolerably well.
 Very well.
 Not so well.
 Ill. Bad.
 Worse.
 Worst.
 Very wrong.
 Worse and worse.
 Small—smaller—smallest.
 Very little.
 Neither more nor less.
 Very.
 As—like. In the same manner.
 About.
 Much.
 Very much.
 More—most.
 Less—least.

Gwell.
Goreu.
Lled dda. Gweddol dda.
Da iawn.
Nid cystal.
Claf (neu feius). Drwg.
Gwaeth.
Gwaethaf.
Beius (neu gyfeiliornus) dros ben.
Tra beius.
Gwaeth-waeth.
Bychan—llai—lleiaf.
Bychan iawn.
Na mwy na llai.
Tra—dros ben—yn gwbl.
Fel—yn debyg. Yn yr un modd.
Oddeutu.
Llawer.
Llawer iawn (neu da iawn).
Mwy—mwyaf.
Llai—lleiaf.

It appears excellent.
 You speak well enough.
 You speak better and better.
 You are very wrong to go there.
 That smells nice—bad.
 The worst that can happen.
 The worst—last shift.

It is your last resource.
 She is not so rich as her sister.
 She is not so clever as her sister.

He has not so much money as you,
 but he has as many friends.

We have not so much money as you.
 He is not so old as his brother.
 He is richer than I thought.
 They have more than 100 pounds.
 The more I see of her, the more I
 esteem her.

Have you any smaller?
 You are taller than I thought.
 It is not the less valuable.
 You speak better than me.

Ymddengys yn rhagorol.
Mae eich siarad yn ddigon da.
Yr ydych yn siarad yn well well (o hyd)
Yr ydych yn feius iawn i fyned yno.
Mae hwna yn aroglu yn dda—dârwg.
Y gwaethaf a ail ddigwydd.
Y gwaethaf—yr ystryw olaf (neu yr
ymgais olaf).
Eich adnodd diweddaf ydyw.
Nid yw hi mor gyfoethog a'i chwaer.
Nid yw hi mor fedrus (neu alluog,
a'i chwaer.
Nid oes ganddo gymaint o arian a
chwi, ond y mae ganddo gynifer o
gyfeillion.
Nid oes genym gymaint o arian a chwi.
Nid yw mor hen a'i frawd.
Mae yn gyfoethocach nag y meddyliais.
Mae ganddynt fwy na 100 punt.
Mwyaf wyf yn weled o honi, mwyaf
oil yr wyf yn ei pharchu.
A oes genych ddim llai?
Yr ydych yn dalach nag y meddyliais.
Nid ydyw yn llai gwerthfawr.
Yr ydych chwi yn siarad yn well na
myfi.

<p>You speak badly ; she speaks worse, I speak worst.</p> <p>He is the best speaker.</p>	<p><i>Yr ydych chwi yn siarad yn wael siarada hi yn waelach. Myfi sydd yn siarad waelaf. Efe yw y siaradwr goraf.</i></p>
--	---

V.

QUANTITY.

<p>Much—how much ? Too much. Enough—more. A little—few. Less. Ever so little. So much—as much. Here are some. Give him four. Give her two. Give them some at least. If you give them ever so little. He has returned empty. Will you eat more ? He eats too much. You have not drunk enough. There is still some wine in the bottle. There are too many for me. It is not very far short of twenty miles.</p>	<p style="text-align: center;"><i>Sum, mesur, maint.</i></p> <p><i>Llawer—pa faint (neu pa sum) Gormod. Digon—mwy. Ychydig—nifer bychan. Llai. Gan lleied ag y bo. Cymaint—gan gymaint. Dyma rai. Rhoddwch bedwar iddo ef. Rhoddwch ddau iddi hi. Rhoddwch iddynt rai o leiaf. Os rhoddwch iddynt gan lleied ag y bo. Efe a ddychwelodd yn wag. A wnewch chwi fwyta ychwaneg ? Mae efe yn bwyta gormod. Nid ydych wedi yfed digon. Y mae peth gwin yn y gostrel eto. Y mae yna ormod i mi. Nid yw lawer yn fyr o ugain milldir.</i></p>
---	---

VI.

PRICE—MONEY—PAYMENT.

<p>It is not dear. What do I owe you ? What does it cost ? At the rate of five shillings a week. At the rate of five—six—per cent. You shall not have it for less than twelve shillings. I spend eighteen shillings a week besides my lodging. How much money must he give ? I have already paid you. I will pay you to-morrow. I cannot pay you. We pay by the month. We pay monthly.</p>	<p style="text-align: center;"><i>Pris—arian—talu.</i></p> <p><i>Nid yw yn ddrud. Pa faint yw fy nyled i chwi ? Pa faint a gostia ? Yn ol y pris o bum' swllt yn yr wythnos. Yn ol y pris o bump—chwech—y can. Ni chewch ef am lai na deuddeg swllt. Yr wyf yn gwario deunaw swllt yn yr wythnos heblaw fy llety. Pa swm o arian raid iddo ef roddi ? Yr wyf wedi eich talu yn barod. Mi a dalaf i chwi yfory. Nis gallaf dalu i chwi. Yr ydym yn talu wrth y mis. Yr ydym yn talu yn fisol.</i></p>
---	---

We have no money at present.
 Do you pay a high price?
 These books are sold at four shillings a volume.
 How much does this wine cost the bottle.
 Seven shillings and sixpence.
 Does it cost more to travel in England than in Wales.
 No, I do not think so.

*Nid oes genym arian yn bresenol.
 A ydych chiwi yn talu pris uchel?
 Gwerthir y llyfrau hyn am bedwar swllt y gyfrol.
 Pa faint y gostrel a gostia y gwin hwn.
 Saith swllt a chwecheiniog.
 A ydyw yn costio mwy i deithio yn Lloegr nag yn Nghymru?
 Na, nid wyf yn meddwl hyny.*

VII.

TIME.

Amser.

To-day.
 Yesterday.
 The day before yesterday.
 This morning—this afternoon—this evening.
 Now.
 At present.
 To-morrow.
 To-morrow morning.
 The day after tomorrow.
 In the evening.
 Again—yet.
 Never.
 Often—several times.
 Always.
 Formerly.
 Till now.
 From this time.
 When? How long?
 Immediately.
 Instantaneously—at once.
 Every day.
 In a week.
 In a fortnight.
 Next month—next week.
 In a few days.
 This day week.
 Every day.
 Twice a day—every two days.
 Last week—last month.
 Last Sunday.
 Next Monday.
 Two hours ago.
 Once—twice.

*Heddyw.
 Ddoe.
 Echdoe.
 Boreu heddyw—prydawn heddyw—hwyr heddyw.
 Yn awr (neu yrwan).
 Yn bresenol.
 Yfory.
 Boreu yfory.
 Trenydd.
 Yn yr hwyr.
 Drachefn, eilwaith—eto.
 Byth.
 Aml—amryw weithiau.
 Bob amser.
 Blaenorol.
 Hyd yn bresenol.
 O'r amser presenol (neu o'r pryd hwn)
 Pa bryd? Pa hyd?
 Yn ddiatreg.
 Mewn munud (neu yn uniongyrchol)
 —ar unwaith.
 Dyddiol—bob dydd.
 Mewn wythnos.
 Mewn pymthegnos.
 Y mis nesaf—yr wythnos nesaf.
 Mewn ychydig ddyddiau.
 Wythnos i heddyw.
 Dyddiol—pob dydd.
 Dwywaith y dydd—bob yn ail ddydd.
 Yr wythnos ddiweddaf—y mis diweddaf.
 Y Sabbath diweddaf.
 Dydd Llun nesaf.
 Dwy awr yn ol.
 Unwaith—dwywaith.*

Only once.	<i>Dim ond unwaith.</i>
Once more—once for all.	<i>Unwaith eto—unwaith am byth.</i>
This time—every time—another time.	<i>Yr amser yma—pob amser—amser arall.</i>
The first time.	<i>Yr amser cyntaf.</i>
The last time.	<i>Y tro olaf (neu ddiweddaf).</i>
Mid-day—noon.	<i>Canol dydd—nawn.</i>
Midnight.	<i>Haner nos.</i>
After sunset.	<i>Ar ol machlud haul.</i>
One o'clock—two o'clock, &c.	<i>Un o'r gloch—dau o'r gloch, &c.</i>
Break of day.	<i>Toriad y dydd.</i>
It is dark—it is daylight.	<i>Y mae yn dywyll—y mae yn oleu ddydd</i>

What o'clock is it ?	<i>Pa beth o'r gloch ydyw ?</i>
What o'clock is it by your watch ?	<i>Pa beth o'r gloch ydyw wrth eich or- iawr chwi ?</i>
Look at your watch.	<i>Edrychwch ar eich oriawr.</i>
I cannot tell you exactly, for my watch goes too fast.	<i>Nis gallaf ddweyd wrthyich yn gywir, oblegid y mae fy oriawr yn myned yn rhy gyflym.</i>
The clock is striking.	<i>Mae y cloc yn taro.</i>
What o'clock is it now ?	<i>Pa beth o'r gloch ydyw yn awr ?</i>
Do you know what o'clock it is ?	<i>A ydych yn gwybod pa beth ydyw o'r gloch.</i>
It is twelve o'clock.	<i>Y mae yn ddeuddeg o'r gloch.</i>
It is six o'clock.	<i>Y mae yn chwech o'r gloch.</i>
I think it is not yet half past six.	<i>Nid wyf yn meddwl ei bod eto yn haner awr wedi chwech.</i>
It is exactly ten.	<i>Y mae yn ddeg yn gywir.</i>
It is a quarter past five.	<i>Y mae yn chwarter wedi pump.</i>
I did not think it was so early—so late.	<i>Nid oeddwn yn meddwl ei bod mor gynar—mor hwyr (neu ddiweddar)</i>
It has struck two.	<i>Y mae wedi taro dau.</i>
It is a quarter to eight.	<i>Y mae yn chwarter i wyth.</i>
It is five minutes to three.	<i>Y mae yn bum' munud i dri.</i>
At most, it is but three quarters past three—quarter to four.	<i>Nid yw ond tri chwarter wedi tri, yn y man pellaf—chwarter i bedwar.</i>
What o'clock do you think it is ?	<i>Beth o'r gloch ydych yn feddwl ydyw ?</i>
I do not know; my watch is too slow.	<i>Nid wyf yn gwybod; mae fy oriawr yn rhy araf.</i>
It is only eleven o'clock.	<i>Nid yw ond un-ar-ddeg o'r gloch.</i>
A quarter of an hour more or less makes no great difference.	<i>Nid yw chwarter awr mwy neu lai yn gwneyd llawer o wahaniaeth.</i>

What day of the week is it ?	<i>Pa ddiwrnod o'r wythnos ydyw ?</i>
It is Monday—Friday, &c.	<i>Dydd Llun ydyw—dydd Gwener, &c.</i>
What month is this ?	<i>Pa fis yw hwn ?</i>

January.

What day of the month is it?
It is the seventeenth.
It is the second of September.
It is the fourth of January.

Ionawr.
Pa ddydd o'r mis ydyw?
Yr ail-ar-bymtheg ydyw.
Yr ail o Fedi ydyw.
Y pedwerydd o Ionawr ydyw.

At the beginning or end of March.
When do you set out?
How much more time have we?

We set out in three hours.

Take care to return in a short time.

I shall return immediately.
I must go there directly.
How long have you been here?
A few days—weeks.
How long have you been travelling?
Since six o'clock in the morning.
You have come very seasonably.
How often do you go there?
You arrived just in time.
How many times were you there?
How long is it since you have returned?

When did you come?
I should like to go there a second time.

Come down immediately.
Provided we arrive in an hour, it will do.

He came immediately after you had gone.

Just as he was going out.
They came before us.

When do you expect them?
In a week or fortnight at latest.

Let us go there together, when you please.

Does he go out often?
At what hour does he generally return?

It is now half past twelve; he ought to be here.

I doubt whether he will arrive before five o'clock.

She came yesterday.

Yn nechreu neu ddiwedd Mawrth.
Pa bryd y cychwynwch ymaith.
Pa faint yn ychwaneg o amser sydd genym.
Yr ydym yn cychwyn allan mewn tair awr.
Gofalwch i ddychwelyd mewn byr amser.

Dychwelaf yn uniongyrchol.
Rhaid i mi fyned yno yn ddiwed.
Pa hyd ydych wedi bod yma?
Ychydig ddyddiau—wythnosau.
Pa hyd y buoch yn teithio?
Er chwech o'r gloch yn y boreu.
Yr ydych wedi dyfod yn bur brydlon.
Pamor fynych yr ydych yn myned yno?
Cyrhaeddasoch yn gywir yn yr amser.
Pa nifer o weithiau y buoch yno?
Pa hyd sydd er pan y dychwelwsoch?

Pa bryd y daethoch?
Hoffwn fyned yno yr ail waith.

Deuwch i lawr yn ddiatreg.
Fe wna y tro, a chaniatau y cyrhaeddwn mewn awr.

Daeth yn uniongyrchol ar ol i chi fyned.

Yn union fel yr oedd yn myned allan.
Hwy a ddaethant o'n blaen ni.

Pa bryd yr ydych yn eu disgwyl?
Mewn wythnos neu bythefnos yn y man pellaf.

Gadewch i ni fyned yno yn nghyd, pan y gweloch yn dda.

A ydyw efe yn myned allan yn aml?
Ar ba awr y dychwela efe yn gyffredin?

Y mae yn awr yn haner awr wedi deuddeg; dylai fod yma.

Yr wyf yn amheu a ddychwela cyn pump o'r gloch.

Hi a ddaeth ddoe.

He did it in a moment.
 I have not time.
 Give them time.
 Not yet done ?
 Soon—shortly—in a little time.

Has he not finished ?
 She is still asleep.
 Do not lose more time.
 Wait a moment.
 We shall succeed sooner or later.

When did you send the letter there ?
 As soon as I had finished it.
 When will you write ?
 As soon as possible.
 Tell the servant to light the fire in
 my room at eight o'clock.
 Let the breakfast be ready at seven
 o'clock exactly.
 Tell her to knock at my door at half-
 past six.
 It is yet too early.
 It is daylight.
 It is eight o'clock.
 I did not think it was so late.

It is dark.
 It is time to go away ; it grows late.

You are in a great hurry ; it is not
 yet nine o'clock.
 Nine o'clock ! it is not far from half-
 past nine.
 It is not late.
 I do not think it is so late.
 What hurries you so much ? it is not
 late.
 I always keep good hours ; it is very
 seldom that I am out after ten.
 Excuse me this evening, if you
 please ; I have promised to be at
 home by a quarter before ten.
 When shall I see you again ?
 I hope we shall spend more time
 together to-morrow.
 I shall do my best ; adieu, then, till
 to-morrow.
 At what hour do you generally dine ?

Efe a'i gwnaeth mewn moment.
Nid oes genyf amser.
Rhoddwch amser iddynt.
Heb ei wneyd eto ?
Yn fuan—ar fyrder—mewn ychydig
amser.
Onid yw efe wedi gorphen ?
Cysgu y mae hi eto.
Na chollwch ychwaneg o amser.
Aroshwch foment.
Ni a lwyddwn yn fuan neu yn ddi-
weddar.
Pa bryd yr anfonasoch y llythyr yno ?
Mor fuan ag y gorphenais ef.
Pa bryd yr ysgrifenuwch.
Mor fuan ag y byddo 'n bosibl.
Dywedwch wrth y forwyn am oleu
tân yn fy ystafell am wyth o'r gloch.
Bydded y boreu, fwyd yn barod am saith
o'r gloch yn gywir.
Dywedwch wrthi hi am guro wrth fy
nrws am haner awr wedi chwech.
Y mae yn rhy foreu eto.
Y mae yn oleu-ddydd.
Mae yn wyth o'r gloch.
Nid oeddw'n yn meddwl ei bod mor
ddiweddar.
Y mae yn dywyll.
Y mae yn amser i fyned ymaith ; â
yn hwyr.
Yr ydych mewn brys mawr ; nid yw
eto yn naw o'r gloch.
Naw o'r gloch ! nid yw yn mhell o fod
yn haner awr wedi naw.
Nid yw yn hwyr.
Nid wyf yn meddwl ei bod mor hwyr.
Pa beth sydd yn eich prysuro gymaint ?
nid yw yn hwyr.
Yr wyf yn wastad yn cadw oriau da,
pur anaml y byddaf allan ar ol deg.
Esgusodwch fi yr hwyr yma, os gwel-
wch yn dda ; yr wyf wedi addaw
bod gartref am chwarter cyn deg.
Pa bryd y cawn eich gweled eto ?
Yr wyf yn cawn gobeithio y cawn dreulio
mwy o amser yrghyd yfory.
Gwnaf fy ngoreu ; byddwch wych,
ynte, hyd yfory.
Ar ba awr y byddwch yn gyffredin
yn ciniawa ?

<p>We dine almost always at five o'clock</p> <p>I will come this afternoon.</p> <p>I cannot remain so late.</p> <p>You must stay with us at least till ten.</p> <p>We shall not take tea before eight.</p> <p>How many persons are there?</p> <p>There were a great many.</p> <p>There were only a few.</p> <p>How many windows has this room?</p> <p>It has two.</p> <p>Before arriving.</p> <p>Before speaking to them.</p> <p>By dint of study, you may learn Welsh in a short time.</p>	<p><i>Yr ydym yn ciniawa bron bob amser am bump o'r gloch.</i></p> <p><i>Mi a ddeuaf y prydawn heddyw.</i></p> <p><i>Nis gallaf aros mor hwyr.</i></p> <p><i>Rhaid i chwi aros gyda ni hyd ddeg beth bynag.</i></p> <p><i>Ni bydd i ni gymeryd té hyd wyth.</i></p> <p><i>Pa nifer o bersonau sydd yna?</i></p> <p><i>Yr oedd yno nifer fawr.</i></p> <p><i>Nid oedd yno ond nifer bychan.</i></p> <p><i>Pa nifer o ffenestri sydd yn yr ystafell hon?</i></p> <p><i>Y mae dwy ynddi.</i></p> <p><i>Cyn cyrhaedd.</i></p> <p><i>Cyn siarad â hwy.</i></p> <p><i>Trwy astudio yn ddyfal, gellwch ddysgu y Gymraeg mewn byr amser.</i></p>
---	--

VIII.

NUMBERS—AGE.

Rhifau—oed.

<p>Once.</p> <p>Twice, thrice, &c. (See numbers, p. 17).</p> <p>I wish to have four; neither more nor less.</p> <p>How old are you?</p> <p>How old is your brother?</p> <p>He is thirty.</p> <p>Is he so old?</p> <p>He is only twenty-five.</p> <p>Is he older than your sister?</p> <p>My father is almost sixty.</p> <p>He begins to get old.</p> <p>I have been in his house three times.</p>	<p><i>Unwaith.</i></p> <p><i>Dwywaith, tairgwaith, &c. (gwel Rhifau, tud. 17).</i></p> <p><i>Yr wyf yn dymuno cael pedwar; dim mwy na llai.</i></p> <p><i>Pa mor hen ydych chiwi?</i></p> <p><i>Pa mor hen yw eich brawd?</i></p> <p><i>Y mae yn ddeg-ar-hugain.</i></p> <p><i>A yw ef mor hen?</i></p> <p><i>Nid yw ond pump-ar-hugain.</i></p> <p><i>A yw ef yn hynach na'ch chwaer?</i></p> <p><i>Mae fy nhad bron yn driugain.</i></p> <p><i>Mae yn dechreu myn'd yn hen.</i></p> <p><i>Yr wyf wedi bod yn ei dŷ dair gwaith.</i></p>
---	---

IX.

PLACE—MOTION—GOING—COMING.

<p>Before—behind.</p> <p>Elsewhere.</p> <p>Above—under.</p> <p>The top—lower part—front—back of the house.</p>	<p><i>Lle—symudiad—myned—dyfod.</i></p> <p><i>O flaen—tu ol.</i></p> <p><i>Man arall (neu mewn lle arall).</i></p> <p><i>Fry (neu i fyny)—o dan (neu is).</i></p> <p><i>Pen—rhan isaf—gwyneb—cefn y tŷ.</i></p>
--	---

Here they are.	<i>Dyma hwy.</i>
Look above.	<i>Edrychwch i fyny.</i>
By the side of you.	<i>Wrth eich ochr chwi.</i>
By the fire.	<i>Wrth y tân.</i>
The ship is out of sight.	<i>Mae'r llong allan o'r golwg.</i>
He fell upon his back.	<i>Efe a syrthiodd ar ei gefn.</i>
You have put it on wrong side outwards.	<i>Yr ydych wedi ei doddi am danoch y tu chwith allan.</i>
You will find your book upon or under the chair.	<i>Chwi a gewch eich llyfr ar neu o dan y gadair.</i>
The house you seek is opposite.	<i>Mae y tŷ a geisiwch gyferbyn.</i>
I prefer apartments on the same floor to those where we go up and down.	<i>Gwell genyf ystafelloedd ar yr un llawr, na'r rhai ag y mae yn rhaid myned i fyny ac i lawr.</i>
They live below us.	<i>Maent yn byw oddidanom.</i>
Remain there until I call you—until I return.	<i>Aroschw yno hyd nes y galwaf fi—hyd nes y dychwelaf.</i>
Stay there a moment.	<i>Aroschw yna am foment.</i>
Do not move from there.	<i>Na symudwch oddiyna.</i>
Where do they live?	<i>Pa le maent hwy yn preswylïo?</i>
On what floor does he live?	<i>Ar ba lawr y mae efe yn byw?</i>
Go and see.	<i>Ewch ac edrychwch.</i>
Here—there—yonder.	<i>Yma—acw—draw.</i>
Come up this way.	<i>Deuwch i fyny y ffordd yma.</i>
Come forward—nearer.	<i>Deuwch yn mlaen—yn nes.</i>
Call at my house.	<i>Galwch yn fy nhŷ.</i>
Come here directly.	<i>Deuwch yma yn ddiatreg.</i>
She does not come.	<i>Nid yw hi yn dyfod.</i>
She is not at home.	<i>Nid yw hi gartref.</i>
Which way did he pass?	<i>Pa ffordd yr aeth efe heibio?</i>
How did you come?	<i>Pa fodd y daethoch?</i>
In coming out of my house, I met him.	<i>Wrth ddyfod allan o'm tŷ, cyfarfyddais ag ef.</i>
Where is the Post Office?	<i>Yn mha le y mae y Llythyrdy?</i>
In what street?	<i>Yn mha heol?</i>
On which side of the street?	<i>Ar ba ochr i'r heol?</i>
On the right hand side—No. 5.	<i>Ar yr ochr ddeheu—Rhif. 5.</i>
As we walked along, we conversed together.	<i>Yr oeddem yn ymddiddan a'n gilydd wrth gerdded yn mlaen.</i>
Go straight on.	<i>Ewch yn syth yn mlaen.</i>
Do not go to the left.	<i>Nac ewch i'r aswy.</i>
We went to the right?	<i>Nyni a aethom i'r de.</i>
They go up and down.	<i>Hwy a ânt i fyny ac i lawr.</i>
He runs here and there.	<i>Efe a reda yma ac acw.</i>
They will go in a coach.	<i>Hwy a ânt mewn cerbyd.</i>
Will he go on horseback?	<i>A â efe ar geffyl?</i>
Shall we go on foot, or in the carriage?	<i>A gawn ni fyned ar draed, neu mewn cerbyd?</i>
Let us stop; I am tired.	<i>Gadewch i mi aros; yr wyf wedi blino.</i>

I will meet you behind the church.

He has gone to meet his father.

Let us cross the street here?

I see her coming.

We shall go to meet him.

Do not go there.

Let us go in.

Can you not defer your journey?

We think of going to see — next week.

We intend stopping in Bangor.

Do you intend to make a long stay?

We shall only stay there an hour or two to rest ourselves.

Do you propose to set off soon?

Have you put off your journey?

We intend stopping at —.

Do you mean to stay there long?

We shall only stay a day there.

Have you anything to do here.

I shall go there.

I shall not be able to go there.

I was there a week ago.

Will you take a walk with me?

I will go out unless you come.

Let us put off the walk till another day.

Do you go thither?

Will you accompany me?

Will you come with us?

We should be very glad of your company.

I should like it.

Willingly—with great pleasure.

I shall be happy to accompany you.

I will accompany you there to-morrow.

Where are you going now?

Which way shall we go?

Which way are you going?

I am going that way.

Let us go to Carnarfon Castle

I was not able to come.

Come as soon as possible.

I shall go to-morrow to —.

Myfi a'ch cyfarfyddaf chwi tucefn i'r eglwys.

Y mae efe wedi myned i gyfarfodi ei dad

Gadewch i ni yma groesi yr heol.

Gwelaf hi yn dyfod.

Ni awn i'w gyfarfod ef.

Nac ewch yno.

Gadewch i ni fyned i mewn.

Onid ellwch chwi ohirio eich taith?

Yr ydym yn meddwl myned i weled — yr wythnos nesaf.

Yr ydym yn bwriadu aros yn Mangor.

A ydych chwi yn bwriadu gwneyd arosiad hir?

Ni aroswn yno ond awr neu ddwy i orphwyso ein hunain.

A ydych chwi yn bwriadu cychwyn yn fuan?

A ydych chwi wedi doddi heibio eich taith?

Yr ydym yn bwriadu aros yn —.

A ydych chwi yn golygu aros yno yn hir?

Ni arhoswn yno ond am ddiwrnod.

A oes genych rhywbeth i'w wneyd yma.

Myfi a âf yno.

Ni byddaf fi yn alluog i fyned yno.

Yr oeddwn yno wythnos yn ol.

A gymerwch chwi rodfa gyda mi?

Myfi a âf allan os na ddeuwch.

Gadewch i ni ddodi y rhodfa o'r neilldu hyd ddiwrnod arall.

A ydych yn myned hyd yno?

A wnewch chwi gydymdeithio â mi?

A ddeuwch chwi gyda ni?

Byddai yn dda iawn genym gael eich cwmni.

Hoffwn hyny yn fawr.

Yn ewyllysgar—gyda phleser mawr.

Bydd yn bleser genyf eich dilyn chwi.

Mi a ddeuaf gyda chwi yno yfory.

I ba le yr ydych yn myned yn awr?

Pa ffordd y cawn fyned?

Pa ffordd yr ydych chwi yn myned?

Yr wyf fi yn myned y ffordd yna.

Gadewch i ni fyned i Gastell Caernarfon.

Nid oeddwn yn alluog i ddyfod.

Deuwch mor fuan ag y byddo yn bosibl.

Af yfory i —.

I shall return soon.
I accompanied them as far as —.

I will follow you in a moment.

How far must I go?

Are you ready?

Yes, I am.

I am coming.

I am coming immediately.

No, not yet.

I am not quite ready.

I am ready, let us go.

Now I am ready.

Let us make haste, then, for I should not like to be late.

How far shall we go?

How far shall you go?

When shall we have the pleasure of seeing you?

Give me your arm.

Go and wait for me.

When shall you go home?

You have dropped something.

We had to call on the bookseller's, the grocer's, the baker's, and the fishmonger's.

You are behind the time, are you not?

How far have you been?

We went as far as —.

At what hour do you intend going out?

You come too late.

I am come to see you again.

I have just seen him.

Must you go?

Where do you spend the summer?

At a seaside—at a watering place.

Is there a way across the fields?

You can go that way if you please.

Go up stairs—they are there.

They are walking behind.

He will come soon.

You have arrived before me.

You will find me behind the —, about four o'clock.

We have met him to-day.

Let us go to the garden.

Myfi a ddychwelaf yn fuan.

Mi a gyd-deithiais a hwy mor bell a —.

Mi a ddeuaf ar eich ol mewn munud.

Pa mor bell y rhaid i ni fyned?

A ydych chwi yn barod?

Ydwyf.

Yr wyf yn dyfod.

Yr wyf yn dyfod yn uniongyrchol.

Nag wyf eto (neu, nid wyf eto).

Nid wyf yn gwbl barod.

Yr wyf yn barod, gadewch i ni fyned.

Yn awr yr wyf yn barod.

Gadewch i ni brysuro, ynte, oblegid ni hoffwn fod yn ddiweddar.

Pa mor bell y cawn fyned?

Pa mor bell yr ewch chwi?

Pa bryd y cawn ni y pleser o'ch gwleded chwi?

Rhoddwch eich braich i mi.

Ewch ac arosuch am danaf.

Pa bryd yr ewch chwi gartref?

Yr ydych wedi gollwng rhywbeth.

Yr oedd genym i alw ar y llyfrwerthwr, y chwegydd, y pobydd, a'r pysgwerthwr.

Yr ydych ar ol yr amser, onid ydych?

Pa mor bell y buoch?

Aethom mor bell a —.

Ar ba awr y bwriadwch fyned allan?

Yr ydych yn dyfod yn rhy ddiweddar.

Yr wyf wedi dyfod i'ch gwleded chwi eto.

Yr wyf newydd ei weled.

Raid i chwi fyned?

Yn mha le yr ydych yn treulio yr haf?

Ar làn y môr—mewn ymdrochle.

A oes yna ffordd ar draws y caeau?

Gellwch fyned y ffordd yna os dewiswch.

Ewch i fyny y grisiau—maent hwy yno.

Maent yn cerdded y tu ol.

Efe a ddaw yn fuan.

Yr ydych wedi cyraedd o'm blaen i.

Bydd i chwi fy nghael tucefn i — oddeutu pedwar o'r gloch.

Cyfarfyddasom ef heddyw.

Gadewch i ni fyned i'r ardd.

With pleasure; I shall be glad to see it.	<i>Gyda phleser; bydd yn llawen genyf ei gweled.</i>
I will show you the new flowers.	<i>Mi a ddangosaf i chwi y blodeu newyddion.</i>
Is the garden far from the town?	<i>A yw yr ardd yn mhell o'r dref?</i>
It is only half a mile.	<i>Nid yw ond haner milltir.</i>
The walk is not long.	<i>Nid yw y rhodfa yn hir (ni byddwn yn hir yn cerdded yno).</i>
It will soon be time to go.	<i>Bydd yn amser i fyned yn fuan.</i>
You were then obliged to stay at home?	<i>Yr oeddych ynte yn rhwym o aros gartref?</i>
When did you return from —?	<i>Pa bryd y dychwelasocho o —?</i>
I have just arrived.	<i>Yr wyf newydd gyraedd.</i>
You have arrived very seasonably.	<i>Yr ydych wedi cyraedd yn dra amserol.</i>
I returned last Saturday.	<i>Dychwelais y Sadwrn diweddaf.</i>
In what part of Wales have you been?	<i>Yn mha ran o Gymru y buoch chiwi?</i>
I have been all the time in Llandudno; in going thither I passed through Conway, and in my return through Bangor.	<i>Yr wyf wedi bod yr holl amser yn Llandudno; wrth fyned yno pasiais trwy Gonwy, ac ar fy nychwelriad trwy Fangor.</i>
Where will you go then? My father goes to the Llandrindod Wells.	<i>I ba le yr euch ynte? Mae fy nhad yn myned i Ffynhonau Llandrindod.</i>
Have you ever been there?	<i>A fuoch chiwi erioed yno?</i>
Shall you stay long in Rhyl?	<i>A wneuch chiwi aros yn hir yn Rhyl?</i>
I do not know; but if I had my choice I should not quit Wales.	<i>Nid wyf yn gwybod; ond pe cawn fy newisiad ni ymadawn o Gymru.</i>
Have you been absent? It is a long time since we had the pleasure of seeing you.	<i>A ydych chiwi wedi bod yn absenol? Y mae yn amser maith er pan y cawsom y pleser o'ch gweled chiwi.</i>
I was in the country, where I remained a fortnight.	<i>Yr oeddwn yn y wlad, lle yr arosais bythefnos.</i>

X.

INTENTION.

Bwriad.

On purpose.	<i>Yn bwrpasol (o bwrpas).</i>
Granted.	<i>Yn ganiataol.</i>
Willingly—certainly.	<i>Yn ewyllysgar—yn sicr.</i>
Entirely—thoroughly.	<i>Yn llwyr—yn drwyadl.</i>
That prevents me.	<i>Rhwystira hynny fi.</i>
What you please.	<i>Yr hyn a'ch hoddha.</i>
How do you like this town — this view?	<i>Pa fodd yr ydych yn hoffi y dref hon —yr olygfa hon.</i>
If they like.	<i>Os dewisant hwy.</i>
If you please.	<i>Os boddhaol chiwi.</i>
Who will do it?	<i>Pwy a'i gwna?</i>

I do not care about it.
It is not my fault.
He does it willingly.
We go there against our will.

I would if I could.
Whatever may be your motives—
intentions.

You will forgive the boy.
He goes away with regret
In my opinion.
We did it designedly.
Do you go out on purpose.

We consent to it willingly.

I am sorry for that.

Nid wyf yn gofalu yn ei gylch.
Nid fy mai i ydyw.
Y mae yn ei wneyd yn foddlon.
Yr ydym yn myned yno yn groes i'n
hewylllys.
Gwnawn pe gallwn.
Beth bynag fyddo eich cymhellion—
bwriadau.
Chwi a faddeuwch i'r bachgen.
Mae yn myned ymaith gyda gofid.
Yn ol fy nhyb i.
Gwnaethom yn fwriadol.
A ydych chwi yn myned allan yn
bwrrpasol.
Yr ydym yn cydsynio i hynny yn
rhwydd.
Drwg genyf am hynny.

XI.

FRIENDSHIP, COMPLI- MENTS, &c.

Cyfeillgarwch, Moesgyfarch- iadau, &c.

Good morning.
Good evening—good night.
How do you do?
In a friendly way.
You are very good.
Are you well?
Are you comfortable?
I am much obliged to you.
A pleasant journey to you.
Till I see you again.
With pleasure—much pleasure.
You are very kind.
Just as you please.
Many thanks.
Excuse me.
It gives me much pleasure.
I expect to see you soon.

Take some, I entreat you.

I beg pardon.
After you, if you please.
You are very polite.
How are all with you?
My compliments to all at home.
My best wishes.

Boreu da.
Prydnawn da—nos dda.
Pa fodd yr ydych?
Mewn ffordd gyfeillgar.
Yr ydych yn bur dda.
A ydych chwi yn iach?
A ydych chwi yn gysurus?
Yr wyf yn dra rhwymedig i chwi.
Siwrnai ddymunol i chwi.
Hyd nes y gwelaf chwi eto.
Gyda phleser—llawer o bleser.
Yr ydych yn garedig iawn.
Yn gywir fel y dymunoch.
Llawer o ddiolch.
Esgusodwch fi.
Rhodda lawer o bleser i mi.
Yr wyf yn dysgwyl eich gweled yn
fuan.
Cymerwch beth, yr wyf yn erfyn
arnoch.
Deisyfaf eich pardwn.
Ar eich ol chwi, os byddwch cystal.
Yr ydych yn dra moesgar.
Pa fodd y mae pawb gyda chwi?
Fy moesgyfarchiad i bawb gartref.
A y nymuniadau goreu.

I wish you good day.
Do not go away, pray.

*Dymunaf i chwi ddydd da.
Peidiwch myned ymaith, erfyniaf
arnoch.*

I thank you much.
I shall be delighted to have the opportunity of serving you.
Rely upon my zeal.

*Yr wyf yn diolch yn fawr i chwi.
Bydd yn hyfrydwch genyf gael cyfleusdra i'ch gwasanaethu chwi.
Dibynwch ar fy mrwdfrydedd (gellwch ddibynnu ar fy mrwdfrydedd).*

In what can I help you?

Mewn pa beth y gallaf eich cynorthwyo?

I am very grateful for your kindness.

Yr wyf yn dra diolchgar am eich carnedigrwydd.

Oh, yes; go there; it will give me much pleasure.

O, ië; ewch yno; rhydd i mi lawer o bleser.

You have anticipated my wishes.

Yr ydych wedi rhagddyfalu fy nymuniadau.

I was not aware of that.

Nid oeddwn yn hysbys o hyn,

I beg your pardon, that is of no consequence.

Erfyniaf eich pardwn. nid yw nyny o ddim pwysigrwydd.

Do not put yourself to any inconvenience.

Na roddwch eich hunan i unrhyw anghyfleusdra.

We are come to bid you farewell.

Yr ydym wedi dyfod i ffarwelio a chwi.

I set off—we set off—to-morrow, but hope to see you again.

Yr wyf fi—yr ydym ni—yn cychwyn ymaith yfory, ond gobeithiaf eich gweled chwi eto.

I am delighted with this place.

Yr wyf wedi fy moddhau yn fawr gyda'r lle hwn.

Will you come and visit our country?

A ddeuwch chwi ac ymweled a'n gwlad ni?

We shall be most happy to see you, and to show you all that is remarkable.

Bydd yn dda iawn genym eich gweled, a dangos i chwi bob peth ag sydd yn neillduol.

We have been much pleased with what we have seen here.

Boddhawyd ni yn fawr gyda'r hyn a welsum yma.

We spent a day—yesterday—Wednesday last—at —, and were much pleased.

Treuliasom ddiwrnod—ddoe—ddydd Mercher diweddaf—yn — a boddhawyd ni yn fawr.

We have just visited the Penrhyn Slate Quarries—Bangor Cathedral, &c.

Yr ydym newydd ymweled a Chwareli Llechi Penrhyn—Eglwys Gadeiriol Bangor, &c.

You must come and see us; do not refuse.

Rhaid i chwi ddyfod i'n gweled ni; peidiwch a gomedd.

I have to thank you much for all your attention during my stay here.

Y mae genyf i ddiolch llawer i chwi am eich holl ofal yn ystod fy arosiad yma.

We are grateful to you for all your kindness.

Yr ydym yn ddiolchgar i chwi am eich holl garedigrwydd.

Very well, I am much obliged to you.	<i>Yn dda iawn, diolch yn fawr i chwi.</i>
And how have you done?	<i>A pha fodd y gwnaethoch chwi?</i>
Tolerably well.	<i>Yn weddol dda.</i>
Not very well.	<i>Ddim yn dda iawn.</i>
What is the reason? Are you indisposed?	<i>Pa beth yw y rheswm? A ydych yn wael?</i>
The storm prevented my sleeping.	<i>Yr ystorm a'm rhwystrodd i gysgu.</i>
I did not hear it.	<i>Ni chlywais i mo honi.</i>
My compliments to your brother; tell him I expect him this week.	<i>Fy moes-gyfarchiadau at eich brawd; dywedwch wrtho fy mod yn ei ddisgwyl yr wythnos hon.</i>
I will not fail to tell him so.	<i>Ni ffaelaf ddweyd felly wrtho.</i>

XII.

HEALTH, &c,

Is he still alive?	<i>Iechyd, &c.</i>
My brother gets worse and worse.	<i>A yw ef o hyd yn fyw?</i>
She is ill for want of sleep.	<i>Mae fy mrawd yn myned yn waeth-waeth.</i>
I have a headache.	<i>Mae hi yn glaf o herwydd diffyg cysgu.</i>
I have the toothache.	<i>Mae genyf gŵr yn fy mhen.</i>
I wish you a speedy recovery.	<i>Mae y ddannodd arnaf.</i>
What is the matter with you—with your hand?	<i>Dymunaf i chwi adferiad buan.</i>
Have you hurt your hand?	<i>Pa beth yw y mater arnoch—ar eich llaw?</i>
I have cut my thumb.	<i>A ydych chwi wedi brifo eich llaw?</i>
I am pretty well.	<i>Yr wyf wedi tori fy mawd.</i>
I am very well.	<i>Yr wyf yn weddol dda.</i>
I am a little better.	<i>Yr wyf yn bur dda.</i>
I do not feel well.	<i>Yr wyf ychydig yn well.</i>
He has a bad cold, with some fever.	<i>Nid wyf yn teimlo yn iach.</i>
I caught cold last night.	<i>Mae ganddo anwyd trwm, gyda pheth twymyn.</i>
I have had a cold for some days—I am hoarse.	<i>Cefais anwyd neithiwr.</i>
He has a cold in the head.	<i>Yr wyf wedi cael anwyd am rai dyddiau—yr wyf yn gryglyd.</i>
I am indisposed—something has disagreed with me.	<i>Mae ganddo anwyd yn y pen.</i>
Your father seems to be very well.	<i>Yr wyf yn lledglaf—mae rhywbeth wedi anghytuno â mi.</i>
I have had a long illness—I hope I shall soon be quite well.	<i>Mae eich tad yn ymddangos yn bur dda.</i>
It is very doubtful if he can recover.	<i>Yr wyf wedi cael afiechyd maith—gobeithiaf y byddaf yn fuan yn hollol iach.</i>
An unfortunate accident happened to me.	<i>Y mae yn dra amheus a all ef wella.</i>
How long have you been ill?	<i>Digwyddodd damwain anffortunus i mi.</i>
Are you sleepy?	<i>Pa hyd y buoch yn glaf.</i>
	<i>A ydych yn gysglyd?</i>

XIII.

WEATHER.

Tywydd.

How is the weather to day—this morning—this evening?	<i>Pa fodd y mae y tywydd heddyw—y boreu hwn—y prydawn hwn?</i>
It is fine—dry—warm.	<i>Mae yn deg—sych—cynes.</i>
It is bad—dirty—cold—very hot.	<i>Mae yn ddrwg—budr—oer—poeth iawn.</i>
It is windy—dusty.	<i>Mae yn wyntog—llychlyd.</i>
It rains—snows—freezes.	<i>Mae yn gwlawio—bwrw eira—rhewi.</i>
It is not fine.	<i>Nid yw yn ddeg.</i>
It thunders.	<i>Tarana (mae yn taranu).</i>
It is very windy.	<i>Mae yn wyntog iawn.</i>
The wind falls.	<i>Gostynga y gwynt.</i>
It is moonlight.	<i>Mae yn oleu-leuad.</i>
The sun shines.	<i>Tywyna yr haul.</i>
It is clear and serene.	<i>Mae yn glir a thawel.</i>
There is a thick fog.	<i>Y mae yn niwl tew.</i>
The sun is breaking out.	<i>Mae yr haul yn tori allan.</i>
How cold it is.	<i>Mor oer ydyw.</i>
The wind has changed; we shall have a storm.	<i>Mae y gwynt wedi newid; bydd i ni gael ystorm.</i>
I am afraid it will rain.	<i>Y mae arnaf ofn y gwlawia.</i>
It is not so warm as yesterday.	<i>Nid yw mor gynes ag oedd ddoe.</i>
I see the rainbow.	<i>Yr wyf yn gweled yr enfys.</i>
It has rained a good deal this morning; but the weather begins again to be fine.	<i>Gwlawiodd gryn lawer boreu heddyw; ond y mae y tywydd yn dechreu bod yn deg eto.</i>
Do you think it will rain all day?	<i>A ydych chiwi yn meddwl y gwlawia trwy'r dydd?</i>
It is not likely it will cease raining to day.	<i>Nid yw yn debyg y peidia a gwlawio heddyw.</i>
It began to rain at six o'clock this morning.	<i>Dechreuodd wlawio am chwech o'r gloch boreu heddyw.</i>
It has rained all day.	<i>Y mae wedi gwlawio trwy'r dydd.</i>
The clouds are very heavy; there is no likelihood of fine weather.	<i>Mae y cymylau yn bur drymaidd; nid oes tebygolrwydd am dywydd teg.</i>
It rains very fast.	<i>Gwlawia yn bur drwm.</i>
The rain will soon be over; you see it is but a shower.	<i>Bydd y gwlaw drosodd yn fuan; yr ydych yn gweled nad ydyw ond cawod.</i>
Let us remain under shelter till the rain is over.	<i>Gadewch i ni aros o dan gysgod, hyd nes byddo y gwlaw drosodd.</i>
We cannot go out just now without being wet.	<i>Nis gallwn fyned allan yn awr heb fod yn wlyb.</i>
How dark it is.	<i>Mor dywyll ydyw.</i>
Do you think it will be fine.	<i>A ydych yn meddwl y bydd yn deg.</i>
The heat is very troublesome.	<i>Mae y gwres yn dra blinderus.</i>
It has been very warm the whole day.	<i>Mae wedi bod yn bur boeth trwy'r dydd.</i>

The weather is cold and variable.

It has hailed a great deal too.

It has snowed a great deal last night.

See how it snows!

It is so cold now as it was in the beginning of the week.

We shall have a hard frost to-morrow

It freezes now very hard.

I do not think the sun will shine all day.

It is likely the winter will be sharp this year.

Mae y tywydd yn oer a chyfnwidiol.

Gwlawiodd llawer o genllysg hefyd.

Mae wedi burw llawer o eira neithiwr.

Gwelwch fel y bwria eira!

Mae mor oer yn awr ag ydoedd yn nechreu yr wythnos.

Ni a gawn rew caled yfory.

Mae yn awr yn rhewi yn galed iawn.

Nid wyf yn meddwl y tywynna yr haul ar hyd y dydd.

Tebygol y bydd y gauaf yn llym y flwyddyn hon.

XIV.

EMOTIONS, SURPRISE, &c.

Cyffroadau—syndod, &c.

Is it possible?

It is incredible.

Out of the way!

Help!

Fire! fire!

I am very glad of it.

I am very sorry.

Well done, Sir!

Haste—quick!

How pretty it is!

How slow they are!

How dark it is!

How vexed I am!

What a pity!

It is a great pity.

What a misfortune!

He awoke all of a sudden.

I am astonished!

Who would have suspected him?

What pleasure—what happiness!

I am enchanted—delighted!

How fine is this!

It is admirable!

How magnificent—graceful!

What a fire there was!

What! you here!—is it you I see!

What perplexity he is in!

What a great man was Owain Glendower!

A ydyw yn bosibl?

Mae yn anghredadwy.

Allan o'r ffordd!

Cymorth!

Tân! tan!

Mae yn bur dda genyf hynny.

Mae yn bur ddrwg genyf.

Da iawn, Syr!

Brysiwch—prysurwch!

Mor brydferth ydyw!

Mor araf ydynt!

Mor dywyll ydyw!

Mor ofidus ydwyf!

Y fath resyn!

Mawr yw'r trueni.

Y fath anffawd!

Deffrodd yn dra sydyn.

Yr wyf yn synu! (Yr wyf wedi fy synu)!

Pwy fuasai yn ei ameu ef?

Y fath bleser—y fath ddedwyddwch!

Yr wyf wedi fy swyno—moddhau.

Mor deg ydyw hwn!

Mae yn edmygol (rhyfeddol)!

Mor fawreddog—brydferth (hardd)!

Y fath dân oedd yno!

Beth! y chwi yma!—ai chwi a welaf!

Mewn fath ddyrswych y nae!

Y fath ddyn mawr oedd Owain Glyndwr!

XV.

IMPERATIVES.

Gorchymynol.

Be quick.
 Come and see us.
 Write to him to-morrow.
 Speak more slowly, if you wish me to understand you.
 Take this.
 Tell me.
 Seek it.
 Listen to me—to them.
 Call him back.
 Give it back to him.
 Call them in.
 Let them alone.
 Do not speak more of him.
 Ring—knock.
 Stop a little.
 Tell us.
 Come in.
 Speak distinctly — slowly — more slowly.
 Do not speak so fast.
 Tell him so from me.
 Get it for me.
 Go on.
 Do not play us tricks.
 Lean upon me.
 Do not be afraid.
 Go away.
 Get hence directly.
 Go away from there.
 Come here directly.
 Pray walk in—upstairs—down stairs

Show it them.
 Do not disturb yourself.
 Do not be displeased.
 Give it to us.
 Give me some at least.
 Pass it to him.
 Tell me when the post arrives.

Take it—keep it.
 Take care.
 Hold it fast.
 Do me a favour.

Brysiwch.
Deuwch i'n gweled ni.
Ysgrifenuch ato yfory.
Siaradwch yn arafach, os ydych yn dymuno i mi eich deall chwi.
Cymerwch hwn.
Dywedwch wrthyf.
Ceisiwch ef.
Gwrandewch arnaf fi—arnynt hwy.
Galwch arno yn ol.
Rhoddwch yn ol iddo ef.
Galwch hwy i mewn.
Gadewch lonydd iddynt.
Na siaradwch ychwaneg am dano ef.
Canwch—curwch.
Arosych ychydig.
Dywedwch wrthym.
Deuwch i mewn.
Siaradwch yn eglur—araf—yn fwy araf.
Na siaradwch mor gyflym.
Dywedwch wrtho felly oddiwrthyf fi.
Ceisiwch ef i mi.
Ewch yn mlaen.
Peidiwch chwarae triciau gyda ni.
Pwyswch arnaf fi.
Nac ofnwch.
Ewch ymaith.
Ewch ymaith yn uniongyrchol.
Ewch ymaith oddiyna.
Deuwch yma yn uniongyrchol.
Yr wyf yn deisyf arnoch gerdded i mewn—i fynyr grisiau—i lawr y grisiau.
Dangoswch iddynt.
Na aflonyddwch eich hun.
Na fydded i chwi ddigio.
Rhoddwch i ni.
Rhoddwch i mi beth o leiaf.
Pasiwch iddo ef.
Dywedwch wrthyf pa bryd y cyrhaedda y llythyrgod.
Cymerwch ef—cadwch ef.
Cymerwch ofal.
Daliwch ef yn dŷn (daliwch yn ddiysgog).
Gwnewch ffafr i mi.

See if the bill is right.
 Repair it.
 Do not forget your bill.
 Do not fail to write to me.
 Leave it instantly.
 Go and buy some.
 Teach me how to say it—do it.

Put that in your pocket.
 Put this in my room.
 Send for some.
 Send for it.
 Put on your hats.
 Take off your hat.
 Do not quarrel so.

Edrychwch a yw y ddyleb yn iawn.
Adgyweiriwch ef.
Nac anghofiwch eich dyleb.
Na ffaeliwch ysgrifenu ataf.
Gadeuwch ef yn ddiatreg.
Ewch a phrynwch beth.
Dysgwch fi pa fodd i'w ddweyd—
gwnewch.
Dodwch hwna yn eich llogell.
Dodwch hwn yn fy ystafell.
Anfonwch am beth.
Anfonwch am dano.
Dodwch eich hetiau am eich penau.
Cymerwch ymaith eich het.
Peidiwch cweryla fel yna.

XVI.

INTERROGATIONS.

How?
 How much—many?
 How many times?
 Am I right?
 Is it mine?
 Is there any?
 Why so?
 Have they done—you done?
 Who speaks so loud?
 Are you sure of that?
 What is his name?
 Do you believe them?
 Are you quite sure of the thing?
 Are you not mistaken?
 What has she to say?
 For whom is it?
 I have a mind to ask.
 Are you hungry—thirsty—sleepy?
 Are you a merchant?
 No, I am a medical man.
 Do you want it?
 Do you wish any of it?
 Where is she? bring her.
 Do you hear it?
 Do you hear me?
 Do you understand me?
 Does he understand?

Holiadau.

Pa fodd?
Pa faint—nifer?
Pa nifer o weithiau?
A wyf yn iawn?
Ai fi ai piau?
Oes yna beth (neu rai).
Paham felly?
A ydynt hwy wedi garphen—ydych
chwi wedi gorphen?
Pwy sydd yn siarad mor uchel?
A ydych chwi yn sicr o hyny?
Pa beth yw ei enw?
A ydych chwi yn eu credu hwy?
A ydych chwi yn hollol sicr o'r peth?
Onid ydych yn camgymeryd?
Pa beth sydd ganddi hi i'w ddweyd?
I bwy y mae?
Yr wyf yn teimlo tuedd i ofyn.
A ydych chwi yn newynog—sychedig
—cysglyd?
Ai masnachwr ydych chwi?
Nage: meddyg ydwyf.
A oes arnoch chwi ei eisiau?
A ydych chwi yn dymuno peth o hono?
Pa le mae hi? dygwch hi.
A ydych chwi yn ei glywed?
A ydych chwi yn fy nghlywed i?
A ydych chwi yn fy neall i?
A yw ef yn deall?

Do they understand ?	<i>A ydynt hwy yn deall ?</i>
What do you ask for ?	<i>Am beth yr ydych yn gofyn ?</i>
What does she ask for ?	<i>Am beth y gofyna hi ?</i>
What are you doing ?	<i>Pa beth ydych yn wneyd ?</i>
What are you seeking ?	<i>Pa beth a geisiwch chwi ?</i>
Who is there ?	<i>Pwy sydd yna ?</i>
What do you ask for ?	<i>Am beth yr ydych yn gofyn ?</i>
Whom do you ask for ?	<i>Am bwy yr ydych yn gofyn ?</i>
Why do you ask ?	<i>Paham yr ydych yn gofyn ?</i>
Why do you not reply ?	<i>Paham nad ydych yn ateb ?</i>
Why do you not reply to her—him ?	<i>Paham nad ydych yn ei hateb ni— ateb ef ?</i>
Do you speak seriously ?	<i>A ydych chwi yn siarad yn ddi-frifol ?</i>
Do you really believe it ?	<i>A ydych chwi yn credu mewn gwir- ionedd ?</i>
Do you really believe them ?	<i>A ydych chwi yn eu credu hwy mewn gwirionedd ?</i>
Are you satisfied ?	<i>A ydych chwi yn foddhaol ?</i>
How would you have me satisfy him ?	<i>Pa fodd yr ydych am i mi ei foddhau ef ?</i>
Where must I put these things ?	<i>Pa le y mae yn rhaid i mi ddodi y pethau hyn ?</i>
I should put them on the table.	<i>Mi ai dodwn hwy ar y bwrdd.</i>
Who is that gentleman who was seated near the door ?	<i>Pwy yw y boneddwr hwnw ag oedd yn eistedd yn agos i'r drws ?</i>
Does he live far from here ?	<i>A yw ef yn byw yn mhell oddi yma.</i>

PHRASES ON SOME PARTICULAR WORDS.

BRAWDDEGAU AR RAI GEIRIAU NEILLDUOL.

I.

THIS, THAT, THESE, &c.

Take this then.
Give them that.
Keep these for them.
Speak to that man.
He speaks to this woman.
These things are not proper for those children.
This apple is good, but that is better.

I will take these two.
I do not know what it is.
This is my book.
It is mine.
No, they are not.
It is better so.
It is quite useless.
Whoever speaks to you.
What you told me.
What pleases me is to see something new.
Whomsoever you write to.

Hwn, hwnw, y rhai hyn, &c.

Cymerwch hwn gan hyny.
Rhoddwch hwna iddynt.
Cadwch y rhai hyn iddynt.
Siariadwch a'r dyn yna.
Mae ef yn siarad a'r wraig hon.
Nid yw y pethau hyn yn briodol i'r plant yna.
Mae'r afal hwn yn dda, ond mae hwna yn well.
Cymeraf y ddau yma.
Nid wyf yn gwybod pa beth ydyw.
Fy llyfr i yw hwn.
Myfi a'i piau.
Na, nid ydynt hwy.
Mae yn well felly.
Mae yn hollol ofer.
Pwy bynag siarada â chwi.
Yr hyn a ddywedasoch wrthyf.
Yr hyn a'm boddha i yw gweled rhyw- beth newydd.
Pwy bynag yr ysgrifenuch ato.

INTERROGATIVE.

Holiadol.

What is it?
Who is it?
What is this?
What is that?
Who are they?
Is it true?
Is it fine?

Pa beth ydyw? Beth yw?
Pwy ydyw?
Pa beth yw hwn?
Pa beth yw hyny?
Pwy ydynt hwy?
A ydyw yn wir?
A yw yn ddeg?

Is it good?
Is that good?
Is this pretty?
What do you say?

Is it a room to let?
Is this your house?
Is this their warehouse?
Are these your stockings?
What language is it?
Is it not better so?

What do you ask for?
What are you doing?
What are you looking for?
What is that worth?
What does it cost?
Who told it you?
Who is come?
Has he not finished?

A ydyw yn dda?
A yw hwnyna yn dda?
A yw hwn yn brydfferth?
Pa beth ydych yn ddweyd? Pa beth
a ddywedwch chwi?
A ydyw yn ystafell ar osod?
Ai hwn yw eich tŷ chwi?
Ai hwn yw eu hystordy hwy?
Ai eich hosanau chwi yw y rhai hyn?
Pa iaith ydyw?
Onid ydyw yn well felly (neu fel
hyn)?
Am ba beth yr ydych yn ymofyn?
Pa beth ydych yn wneyd?
Am ba beth yr ydych yn edrych?
Beth yw gwerth hwnyna?
Pa beth a gostia? Pa faint a gostia?
Pwy a'i hadroddodd i chwi?
Pwy sydd wedi dyfod?
Onid yw efe wedi cwblhau?

II.

WHOEVER, &c.

Some think he will not come to-day.
Whoever comes will be admitted.

Some one told me so.
Has any one been here during my
absence?
Pray lend me some of your books.

I must find it wherever it may be.

Whatever friends you have, do not
forget us.
Whoever she may be, we must assist
her.
However poor they are, they must
not be despised.

Pwy bynag, &c.

Meddylia rhai na ddaw ef heddyw.
Rhoddir derbyniad i bwy bynag a
ddaw.
Dyweddodd rhywun wrthyf felly.
A fu rhywun yma yn ystod fy absen-
oldeb?
Erfyniaf arnoch roddi benthyg rhai
o'ch llyfrau i mi.
Rhaid i mi ei gael ef lle bynag y gall
fod.
Pa gyfeillion bynag sydd genych, peid-
iwch a'n anghofio ni.
Pwy bynag y gall hi fod, rhaid i ni ei
chynorthwyo.
Pa mor dlawd bynag ydynt, rhaid
peidio eu diystyru.

III.

VARIOUS USES OF "A"
"THE" &c.

Give me some letter paper.
Is there a shop near this?
Bring us two glasses of wine.

Gwahanol ddefnydd "y," "yr,"
&c.
Rhoddwch i mi beth papyr llythyr.
A oes yna fasnachdy yn ymyl hwn?
Dygwch i ni ddau wydraid o win.

She has a pretty paint box.

Do you see a windmill?

They have fire-arms.

Have you any apples?

Where is the butter market?

Do you like tea with cream?

He was on horseback, and we were on foot.

Reports are going about.

We were told so a year ago.

It was said so.

News have been received this morning.

How do you call it?

How do you write his name?

How is that word pronounced?

It is not known yet.

The messenger is paid.

I am desired to inform you.

Somebody wants you immediately.

They have cut off his arm.

Let them come then.

She is thought much younger.

They are much liked.

Mae ganddi hi flwch lliwiau prydferth.

A ydych chwi yn gweled melin-wynt?

Mae ganddynt hwy arfau tân.

A oes genych afalau? A oes genych ddim afalau?

Yn mha le mae'r farchnad ymenyn?

A ydych yn hoffi tê gyda hufen?

Yr oedd ef ar geffyl, a nyini ar draed.

Mae adroddiadau yn myned oddi-amgylch.

Dywedwyd hynny wrthym flwyddyn yn ol.

Dywedid hynny.

Derbyniwyd newyddion boreu heddyw.

Sut yr ydych yn ei galw?

Pa fodd yr ydych yn ysgrifennu ei enw?

Pa fodd y seinir y gair yna?

Nid yw yn hysbys eto.

Mae'r negeseuydd wedi ei dalu.

Dymunir arnaf eich hysbysu.

Mae ar rywun eich eisieu yn uniongyrchol.

Maent wedi tori ei fraich ymaith.

Gadewch iddynt ddyfod ynte.

Ystyrir hi lawer yn ieuengach. Cymerir hi lawer yn ieuengach.

Hoffir hwy yn fawr.

IV.

THERE, &c.

You are going to Paris; shall I write to you there?

Do not remain there.

Are you going there?

I was there some time ago.

Why do you send him there?

You will certainly see them there.

I shall not send them there.

I shall not take them there tomorrow.

Conduct me there immediately.

Go there at once.

Think of it—do not think of it.

Yno, &c.

Yr ydych yn myned i Paris; a gaf fi ysgrifennu atoch yno?

Nac arosych yno.

A ydych chwi yn myned yno?

Yr oeddwn yno beth amser yn ol.

Paham yr ydych yn ei anfon yno.

Byddwch yn sicr o'u gweled hwy yno.

Ni anfonaf hwy yno.

Ni chymeraf hwy yno yfory.

Arweiniwch fi yno yn uniongyrchol.

Ewch yno ar unwaith.

Meddyliwch am dano—na feddyliwch am dano.

Take me there.	<i>Cymerwch fi yno.</i>
I was very much entertained.	<i>Difyrwyd (croesawwyd) fi yn fawr.</i>
Do you think of going there next month?	<i>A ydych chiwi yn meddwl myned yno y mis nesaf?</i>
Take care of it.	<i>Cymerwch ofal am dano (o hono).</i>
I am not accustomed to it.	<i>Nid wyf yn gynefin ag ef.</i>

V.

IS THERE, &c.

A oes, &c.

Is there a good hotel?	<i>A oes yno westy da?</i>
Is there an omnibus?	<i>A oes yno omnibus?</i>
Is there no coach?	<i>Onid oes yno yr un cerbyd?</i>
Is there anything to be seen?	<i>A oes yno rywbeth i'w weled?</i>
Are there any carriages?	<i>A oes yno rhyw gerbydau?</i>
Are there any passengers?	<i>A oes yno unrhyw deithwyr?</i>
There are none.	<i>Nid oes yno yr un.</i>
Were there many persons?	<i>A oedd yno lawer o bersonau?</i>
What is the matter?	<i>Beth yw y mater?</i>
Was there a meeting?	<i>A oedd yno gyfarfod?</i>
There is another.	<i>Mae yno un arall.</i>
How long have they been gone?	<i>Er's pa hyd y maent wedi myned?</i>
Is it not nine miles from Bangor to Carnarvon?	<i>Onid naw milltir ydyw o Fangor i Gaernarfon?</i>
I did not think it was so far.	<i>Nid oeddun yn meddwle i fod gymaint.</i>
	<i>Ni feddyliais ei fod mor bell.</i>
They have been gone four days.	<i>Maent wedi myned er's pedwar diwrnod</i>

VI.

SOME, &c.

Rhai, &c.

I want some.	<i>Mae arnaf eisieu rhai (peth).</i>
Ask him for some.	<i>Gofynwch iddo am rai.</i>
Here are the things you asked for; will you have some?	<i>Dyma y pethau y gofynasoch am danynt; a fynwch chiwi rai?</i>
Will you not have any?	<i>Oni fynwch chiwi rai.</i>
I will take two dozen.	<i>Mi a gymeraf ddau ddwsin.</i>
Show me another.	<i>Dangosuch un arall i mi.</i>
What have you done with it?	<i>Pa beth a wnaethoch ag ef?</i>
You shall have some in a moment.	<i>(Chwi a gewch rai (beth) mewn munud.</i>
Shall I not give you some?	<i>Oni chaf roddi rhai (peth) i chiwi.</i>
No not loose any.	<i>Na chollwch ddim (na fydded i chiwi gollu dim).</i>
We shall not give them away.	<i>Ni fydd i ni eu rhoddi hwy ymaith.</i>

He wants them.

There will be enough for me.
I shall be much obliged to you for it.

Why do you not give him some?

Speak about it to-morrow.

It is done for ever.

Are you sure of him?

Are you sure of it?

Do you doubt it?

He is quite sure of it.

Go away.

I have heard nothing of it.

Mae arno angen am danynt. (Mae arno eu heisieu).

Bydd yno ddigon i mi.

Byddaf yn ddiolchgar iawn i chwi am dano.

Paham nad ydych yn rhoddi rhaï (peth) iddo?

Siaradwch yn ei gylch yfory.

Mae wedi ei wneyd am byth.

A ydych yn sicr o hono?

A ydych yn sicr o'r peth?

A ydych yn eu ameu?

Mae ef yn hollol sicr o'r peth.

Ewch ymaith.

Nid wyf wedi clywed dim o'r peth.

VII.

HAVE, &c.

What is his age?

He is twenty two?

She will be fifteen next month.

I was thirty last week.

Are you hungry?

You must be hot.

They must have been very cold,

I have a headache.

What is the matter?

The castle is very pretty; but I have no desire to see it at present.

Are you afraid of it?

It is in vain you speak.

We have no money at present.

We should have no money.

We have spent little—much money.

Shall we have fine weather to-morrow, do you think?

You must have a map of the road.

I have not had it.

Whatever you may have.

Had he any meat?

Had we any flowers?

You would have no coffee.

Had not you a good place.

Cael, &c.

Pa faint yw ei oed?

Mae ef yn ddwy ar hugain.

Bydd hi yn bymtheg y mis nesaf.

Yr oeddw'n yn ddeg ar hugain yr wythnos ddiweddf.

A ydych chwi yn newynog?

Rhaid eich bod yn gynes.

Rhaid eu bod hwy yn bur oer.

Mae genyf gur yn y pen.

Pa beth yw y mater?

Mae y castell yn dra prydferth; ond nid oes genyf ddymuniad i'w weled yn bresenol.

A oes arnoch ei ofn ef?

Yn ofer yr ydych yn siarad.

Nid oes genym ni arian yn bresenol.

Ni fyddai genym ddim arian.

Yr ydym wedi gwario ychydig—llawer o arian.

A ydych yn meddwl y cawn dywydd teg yfory?

Rhaid i chwi gael darlunlen o'r ffordd.

Nid ydwyf wedi ei gael.

Pa beth bynag ddichon fod genych.

A gafodd ef ddim cig?

A oedd genym ddim blodeu?

Ni fynech chwi ddim coffi.

Oni chawsoch chwi le da.

We have embraced the opportunity.	<i>Yr ydym wedi cofleidio y cyfleusdra.</i>
I had tied the bundle.	<i>Yr oeddwn wedi rhwymo y sypyn.</i>
I shall have had my dinner by the time you return.	<i>Byddaf wedi cael fy nghiniaw erbyn yr amser y dychwelwch.</i>
That meeting will take place on Monday.	<i>Cymer y cyfarfod hwnw le dydd Llun.</i>
A meeting was held on that occasion.	<i>Cynhaliwyd cyfarfod ar yr achlysur hwnw.</i>
I have had three books from that shop.	<i>Yr wyf wedi cael tri llyfr o'r siop yna.</i>
I had had some conversation with him this morning.	<i>Yr oeddwn wedi cael peth ymddiddan ag ef y boreu hwn.</i>

VIII.

BE, &c.

We should be happy.
Are you ready to go?
We should be sorry to trouble you.

Be a little quicker.
He is a Welshman, and from Carnarvon.

I was not awakened in time.
Are we troublesome?
Would you be quiet?
Is it not pretty?
Were they not rich?
Were we not reasonable?
He has arrived in time.
They have returned from the country.
You have been at the Bangor Station, have you not?

I had been with her to the country before her brother came.
I should be sorry if you were going to leave me.

I should have been with you at the time appointed, had I not been prevented.

You would have been too late, if you had not acted by my advice.

I hope you may be in time.

Let him be in time.

I must be at the station at nine o'clock.

Bod, &c.

Ni a fyddem yn ddedwydd.
A ydych chwi yn barod i fyned?
Byddai yn ddrwg genym eich poent chwi.

Byddwch ychydig gyftymach.
Cymro ydyw, o ac Gaerynarfon.

Ni ddeffrowyd fi mewn amser.
A ydym yn flinderus?
A fyddech chwi yn llonydd?
Onid yw yn brydfarth?
Onid oeddynt hwy yn gyfoethog?
Onid oeddem ni yn rhesymol?
Mae ef wedi cyraedd mewn pryd.
Maent hwy wedi dychwelyd o'r wlad.
Yr ydych wedi bod yn ngorsaf Bangor, onid ydych?

Yr oeddwn wedi bod gyda hi yn y wlad cyn i'w brawd ddyfod.
Byddai yn ddrwg genyf pe byddech yn myned i'm gadael i.

Buaswn gyda chwi ar yr amser appwyntiedig, pe na buaswn wedi cael fy atal.

Buasech yn rhy ddiweddar, oni buasai i chwi weithredu yn ol fy nghyngor.

Yr wyf yn gobeithio y gellwch fod mewn amser.

Gadewch iddo fod mewn amser.

Rhaid i mi fod yn yr orsaf am naw o'r gloch.

They were obliged to be at the church at noon.	<i>Yr oedd yn rhaid iddynt fod yn yr eglwys am haner dydd.</i>
I was obliged to visit my friend to-day.	<i>Yr oeddwn yn rhwym o ymweld a'm cyfaill heddyw.</i>
You might have been at the station by six o'clock.	<i>Gallasech fod yn yr orsaf erbyn chwech o'r gloch.</i>

IX.

REFLECTIVE VERBS, &c.

Berfau Adlewyrchol, &c.

I trust to your care.	<i>Yr wyf yn ymddiried i'ch gofal chwî.</i>
Do not trust to him.	<i>Peidiwch ag ymddiried iddo ef.</i>
We are determined to start.	<i>Yr ydym yn benderfynol i gychwyn.</i>
Were you amused ?	<i>A ddifyrwyd chwî ?</i>
They attend to their lessons.	<i>Hwy a dalant sylw i'w gwersi.</i>
He went too near.	<i>Efe a aeth yn rhy agos.</i>
Do you propose to go there to-morrow morning ?	<i>A ydych yn cynyg myned yno boreu yfory ?</i>
Do you stop on the way ?	<i>A ydych yn aros ar y ffordd ?</i>
He awoke suddenly.	<i>Efe a ddeffrodd yn sydyn.</i>
We walk every day, notwithstanding the bad weather.	<i>Yr ydym yn cerdded bob dydd, er gwaethaf y tywydd drwg.</i>
We do not expect to see him.	<i>Nid ydym yn disgwyl ei weled.</i>
I awoke at seven o'clock, and fell asleep again immediately.	<i>Deffroais am saith o'r gloch, a syrthiais i gysgu drachefn yn union-gyrchol.</i>
If we are not quick, we shall be too late.	<i>Os na fyddwn yn gyflym, byddwn yn rhy ddiweddar.</i>
You are mistaken.	<i>Yr ydych yn camgymeryd.</i>
I mistook the street—the door.	<i>Camgymerais yr heol—y drws.</i>
Let him be quick.	<i>Bydded iddo fod yn gyflym.</i>
I have cut myself.	<i>Yr wyf wedi archolli fy hwn.</i>
He cut his finger.	<i>Efe a dorodd ei fys.</i>
I have hurt my hand.	<i>Yr wyf wedi niweidio fy llaw.</i>
I have hurt my thumb.	<i>Yr wyf wedi niweidio fy mawd.</i>
How did she escape ?	<i>Pa fodd y dianghodd hi.</i>
He has gone away.	<i>Mae efe wedi myned ymaith.</i>
English is spoken everywhere.	<i>Siaradir Saesneg yn mhob man.</i>
Have you inquired if that is true ?	<i>A ydych chwî wedi holi os yw hynny yn wir ?</i>
I have washed my face.	<i>Yr wyf wedi golchi fy ngwynneb.</i>
They are always complaining.	<i>Maent hwy yn cwyno bob amser.</i>
How is that word pronounced ?	<i>Pa fodd y seinir y gair yna ?</i>
I hastened to oblige you.	<i>Prysurais i'ch boddharu chwî.</i>
She will soon fall asleep.	<i>Hi a syrthia yn fuan i gysgu.</i>
Have they complained ?	<i>A gwynasant hwy ?</i>
I am tired waiting ; I shall set off.	<i>Yr wyf wedi blino aros ; mi a gychwynaf ymaith.</i>

I remember it.	<i>Yr wyf yn ei gofio.</i>
Do you remember his name?	<i>A ydych chwi yn cofio ei enw?</i>
I do not remember him.	<i>Nid wyf yn ei gofio ef.</i>
That news has been proved untrue.	<i>Mae y newydd yna wedi ei brofi yn anwiredus.</i>
I mistrust him.	<i>Yr wyf yn ei ddrwgdybio ef.</i>
You will remember it.	<i>Chwi a wneuch ei gofio ef.</i>
It is so long ago, I do not remember it.	<i>Mae mor bell yn ol, nid wyf yn ei gofio.</i>

X.

MUST.

Rhaid.

I am to have the pleasure of his company on the voyage.	<i>Yr wyf i gael y pleser o'i gwmmi ar y fordaith.</i>
We must set off in a few hours.	<i>Rhaid i ni gychwyn ymaith mewn ychydig oriau.</i>
You ought to have sent them yesterday.	<i>Dylasech fod wedi eu danfon ddoe.</i>
She is to go away to-day.	<i>Mae hi i fyned ymaith heddyw.</i>
He is to be appointed.	<i>Mae ef i gael ei apwyntio.</i>
I ought to have thought of what you said to me.	<i>Dylaswn fod wedi meddwl am yr hyn a ddywedasoeh wrthyf.</i>
We must give it to him.	<i>Rhaid i ni ei roddi iddo ef.</i>
What am I to do?	<i>Pa beth ydwyf i wneyd?</i>
She must be in the parlour.	<i>Rhaid ei bod hi yn y parlwr.</i>
I am to commence soon.	<i>Yr wyf i ddechreu yn fuan.</i>
You should have told me.	<i>Dylasech fod wedi dweyd wrthyf.</i>
She must be very cold.	<i>Rhaid ei bod yn bur oer.</i>

XI.

WORTH, &c.

Gwerth, &c.

That is worth nothing.	<i>Nid yw hwna yn werth dim.</i>
What is that worth?	<i>Pa faint yw gwerth hwna?</i>
You had better go to breakfast.	<i>Gwell i chwi fyned at foreufwyd.</i>
It would be better to give up the idea.	<i>Byddai yn well rhoddi fyny y drych-feddwel.</i>
He had better go there.	<i>Gwell iddo fyned yno.</i>
It will be better to change places.	<i>Bydd yn well newid lleoedd.</i>
I did not think it was worth so much.	<i>Ni feddyliais ei fod yn gymaint o werth.</i>
Do you think this is worth seeing?	<i>A ydych yn meddwl fod hwn yn werth ei weld?</i>
It is worth while at least to try.	<i>Mae yn werth y drafferth o leiaf i'w brofi.</i>

They set too much value on their services.	Gosodant ormod o werth ar eu gwasanaeth.
He makes the best of his knowledge.	Gwna y goreu o'i wybodaeth.

XII.

KNOW, &c.

I knew how to keep the secret.

I shall know how to punish him.

We should not know what to do in such a case.

Do you know if the train from— has arrived?

I do not know; I cannot tell you. We shall know soon.

He does not know how to speak.

He knows how to keep a secret.

Where are they gone? do you know?

Do you know his name?

Do you know what time the train will arrive from Bangor?

Do you know that traveller?

We must see her in order to know her.

You will know her by her dress.

It is a great thing to know how to speak the language of the country in which you travel.

Gwybod, &c.

Mi a wyddwn y modd i gadw y dir-gelwch.

Byddaf yn gwybod pa fodd i'w gospi.

Ni byddem yn gwybod pa beth i'w wneyd yn y fath achos.

A ydych yn gwybod a yw y gerbydres o — wedi cyrhaedd?

Nid wyf yn gwybod; nis gallaf ddyweyd wrthyhych. Cawn wybod yn fuan.

Nid yw ef yn gwybod pa fodd i siarad.

Mae yn gwybod pa fodd i gadw cyfrinach.

I ba le yr aethant hwy? a ydych chiwi yn gwybod?

A ydych chiwi yn gwybod ei enw?

A ydych chiwi yn gwybod pa amser y cyrhaedda y gerbydres o Fangor?

A ydych yn adnabod y teithiwr yna?

Rhaid i ni ei gweled hi mewn trefn i'w hadnabod.

Bydd i chiwi ei hadnabod hi wrth ei gwisg.

Peth mawr ydyw gwybod pa fodd i siarad iaith y wlad y byddwch yn teithio ynddi.

XIII.

NECESSARY, &c.

I must see it.

It is necessary.

She must come.

What must I give?

We must see it.

Must I come?

I want several things.

We must pay them.

Angenrheidiol, &c.

Rhaid i mi ei weled.

Mae yn angenrheidiol.

Rhaid iddi hi ddyfod.

Pa beth raid i mi roddi?

Rhaid i ni ei weled ef.

Raid i mi ddyfod?

Mae arnaf angen amrywiol bethau.

Rhaid i ni eu talu hwy.

Is it needful for me to come back?	<i>A yw yn angenrheidiol i mi i ddyfod yn ol?</i>
You must go and see him.	<i>Rhaid i chwi fyned i'w weled ef.</i>
It was necessary to go to his house yesterday.	<i>Yr oedd yn angenrheidiol myned i'w dŷ ef ddoe.</i>
He must be told at once to come.	<i>Rhaid dweyd wrtho ar unwaith i ddyfod.</i>
We must speak to the captain.	<i>Rhaid i ni siarad a'r cadben.</i>
I must go to Llandudno.	<i>Rhaid i mi fyned i Llandudno.</i>
I must travel as quickly as possible.	<i>Rhaid i mi deithio mor fuan ag y bydd yn bosibl.</i>
You must sweep the room.	<i>Rhaid i chwi ysgubo yr ystafell.</i>
It was not necessary to go there.	<i>Nid oedd yn angenrheidiol myned yno.</i>
It was necessary I should have his opinion upon this subject.	<i>Yr oedd yn angenrheidiol i mi gael ei farn ar y pwngc hwn.</i>
It was necessary that I should have a proof of his affection.	<i>Yr oedd yn angenrheidiol i mi gael prawf o'i serch.</i>

XIV.

ABLE, &c.

I cannot help you.
That cannot be.
I shall be able to see you to-morrow.
I have not been able to write to you.
Can you do this for me?
I do not think I can.

Galluog, &c.

Nis gallaf eich cynorthwyo chwi.
Nis gall hynny fod.
Byddaf yn alluog i'ch gwelw chwi yfory.
Nid wyf wedi bod yn alluog i ysgrifenu atoch.
A ellwch chwi wneyd hyn i mi?
Nid wyf yn meddwl y gallaf.

XV.

BELIEVING, &c.

Do you think she will come?
I believe they will come.
I thought I should receive some letters this morning.
I believe I have only done my duty.

Credw, &c.

What will they think of me?
I think I have met them before.

A ydych chwi yn meddwl y daw hi?
Credaf y deuant hwy.
Yr oeddw yn meddwl y buaswn yn derbyn rhai llythyrau y boreu hwn.
Yr wyf yn credw na wneuthum ond fy nyledswydd.
Pa beth a feddylant o honof?
Yr wyf yn meddwl fy mod wedi eu cyfarfod o'r blaen.
Yr wyf yn eich credw chwi.
Yr wyf yn meddwl y gallaf ei wneyd.

I believe you.
I think I can do it.

XVI.

DOING, &c.

Instead of doing it.

Make him run.

That is nothing to me.

Do you wish me to do it?

When do you wish him to do it?

I have done my best.

He does not think it can be done.

Will you be good enough to show us
the chapel?

I think it my duty to go there.

Gwneuthur, &c.

Yn lle ei wneuthur.

Gwnewch iddo redeg.

Nid yw hyn yn ddim i mi.

A ydych yn dymuno i mi ei wneyd?

Pa bryd yr ydych yn dymuno iddo ei wneyd?

Gwnaethum fy ngoreu.

Nid yw ef yn meddwl y gellir ei wneyd.

A fyddwch chwi cystal a dangos y capel i ni?

Yr wyf yn meddwl mai fy nyledswydd yw myned yno.

CONTENTS—CYNNWYSIAD.

	PAGE		TUDAL
To the Reader	iii.	At y Darllenydd	iii.
The Welsh Alphabet	5	Y Wyddor Gymraeg	5
VOCABULARY.		GEIR-LECHRES.	
Travelling	7	Teithio	7
House, Hotel, Furniture, &c.	7	Tŷ, Gwestty, Dodrefn, &c.	7
Eatables and Drinkables	8	Pethau i'w bwyta a'u hyfed	8
Apparel, &c.	9	Dillad, &c.	9
Places, Buildings, &c.	10	Lleoedd, Adeiladau, &c.	10
Trades and Professions	11	Galwedigaethau a Swyddau	11
Tools	11	Arfau	11
Metals—Colours	11	Mwnau, Lliwiau	11
Passions	12	Nwydau	12
Relatives	12	Perthynasau	12
Parts of the Body	12	Rhanau y Corph	12
The Five Senses	13	Y Pum Synwyr	13
Mankind	13	Dynolryw	13
Names of Creatures	13	Enwan Creaduriaid	13
The Earth, Sun, &c.	13	Y Ddaear, yr Haul, &c.	13
Names of Places	14	Enwan Lleoedd	14
Welsh Towns, Rivers, &c.	14	Trefydd Cymreig, Afonydd, &c.	14
Counties of Wales	15	Swyddi Cymru	15
The Seasons of the year and Weather	15	Tymhorau y Flwyddyn a'r Tywydd	15
Time	15	Amser	15
Days of the Week	16	Dyddiau yr Wythnos	16
Months of the Year	16	Misoedd y Flwyddyn	16
Weights and Measures	16	Pwysi a Mesurau	16
Money	16	Arian	16
Numbers	17	Rhif.	17
Short words in common use	17	Geiriau byrion mewn arferiad cyffredin	17
Words in common use	18	Geiriau mewn arferiad cyffredin	18
CONVERSATIONS.		YMDDIDDANION.	
Departure, Journey, &c.	28	Ymadawiad, y Daith, &c.	28
Hotel	29	Gwestty	29
Railway	33	Cledrffordd	33
Coach	35	Cerbyd	35
Omnibus, Cab	36	Hir-gerbyd, Cab	36
Asking the way	37	Gofyn y ffordd	37
Seeing Public Buildings	38	Gwled Adeiladau Cyhoeddus	38
Eating, &c.	39	Bwyta, &c.	39
Shops, &c.	40	Siopau, &c.	40
Compliments, Visiting, &c.	42	Moesgyfarchiadau, Ymweliadau, &c.	42

MISCELLANEOUS PHRASES, CLASSIFIED
ACCORDING TO SUBJECTS.

Affirmation, Agreement, &c.	44
Probability, doubt, possibility, &c.	45
Negatives, No—Not	45
Quality, Comparison, &c.	46
Quantity	48
Price, Money, Payment	48
Time	49
Numbers, Age	53
Place, Motion, Going, Coming	53
Intention	57
Friendship, Compliments, &c.	58
Health, &c.	60
Weather	61
Emotions, Surprise, &c.	62
Imperatives	63
Interrogations	64

PHRASES ON SOME PARTICULAR
WORDS.

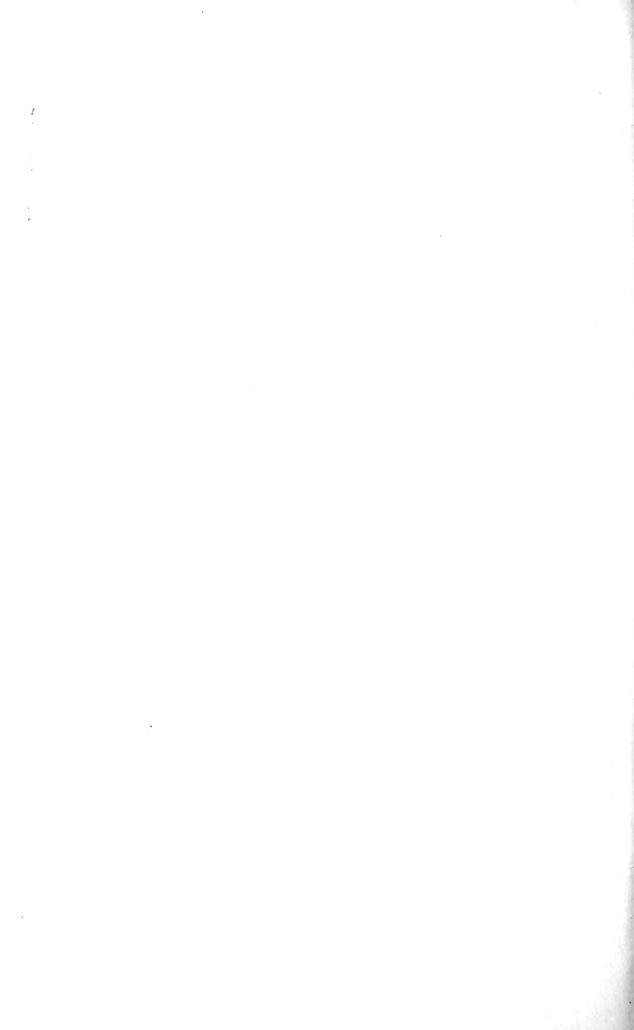
This, That, These, &c.	66
Interrogative	66
Whoever, &c.	67
Various uses of "a," "the," &c.	67
There, &c.	68
Is there, &c.	69
Some, &c.	69
Have, &c.	70
Be, &c.	70
Reflective Verbs	72
Must	73
Worth, &c.	73
Know, &c.	74
Necessary, &c.	74
Able, &c.	75
Believing, &c.	75
Doing, &c.	76

Y MADRODDION AMRYWIOL, WEDI EU
DOSBARTHU YN OL Y TESTYNAU.

Cadarnhâd, Cytundeb, &c.	44
Tebygolrwydd, Amheuaeth, Posibil- rwydd, &c.	45
Negyddion—Na, Nac	45
Ansawdd, Cymhariaeth, &c.	46
Swm, Mesur, Maint	48
Pris, Arian, Talu	48
Amser	49
Rhifau, Oed	53
Lle, Symudiad, Myned, Dyfod	53
Bwriad	57
Cyfeillgarwch, Moesgyfarchiadau, &c.	58
Iechyd, &c.	60
Tywydd	61
Cyffroadau, Syndod, &c.	62
Gorchymynol	63
Holiadau	64

BRAWDDEGAU AR RAI GEIRIAU
NEILLDUOL.

Hwn, Hwnw, Y rhai hyn, &c.	66
Holiadol	66
Pwy bynag, &c.	67
Gwahanol ddefnydd "y," "yr," &c.	67
Yno, &c.	68
A oes, &c.	69
Rhai, &c.	69
Cael, &c.	70
Bod, &c.	70
Berfau adlewyrchol	70
Rhaid	73
Gwerth, &c.	73
Gwybod, &c.	74
Angenrheidiol, &c.	74
Galluog, &c.	75
Credu, &c.	75
Gwneuthur, &c.	76

In the Sol-fa Notation.—Complete in paper cover, price 3d.

THE WELSH HARP:
A SELECTION OF
WELSH NATIONAL SONGS,

Arranged for One or Four Voices,

With ENGLISH & WELSH WORDS; specially suited for singing in National & British Schools
By J. OWEN (Owain Alaw).

To be had also in the Old Notation with Accompaniments: 3 Parts, price 1s. each; or the 3 Parts
bound together in cloth for 3s.

JUST ISSUED—
'The PEOPLE'S Edition'
IN NEAT CLOTH,
PRICE 7s. 6d.

HANDSOME PRESENT.

*Revised Edition, Folio, about 200 pages.
Cloth Elegant, 12/6. Free by Post
securely packed for 13/-.*

**THE GEMS
OF
WELSH MELODY:**

BY
JOHN OWEN (Owain Alaw).

Containing—
Several NEW SONGS and PIECES.
Words in English and Welsh;
*With Symphonies and Accompani-
ments for Piano and Harp, for
One Hundred Pieces.*

London: Simpkin, Marshall, and Co.
Wrexham: Hughes and Son.

1st, 2nd, 3rd, and 4th Series separately,
2/6 each in glazed cover.

The 1st Series contains the popular
Song, "*Land of my Fathers.*"

JUST ISSUED—
'The PEOPLE'S Edition'
IN NEAT CLOTH,
PRICE 7s. 6d.

Old Notation, 1/-; Sol-fa, 3d.

~~~~~
"LAND OF MY FATHERS,"
("HEN WLAD FY NHADAU")

From the "GEMS OF WELSH MELODY," by Owain Alaw.

THE ATTENTION OF
VISITORS TO WALES

Is directed to the

NEW NOVEL

'Rhys Lewis'

AN AUTOBIOGRAPHY,

By DANIEL OWEN, Mold,

Translated from the Welsh by JAMES HARRIS.

Mr. Gladstone writes:—

"I have read through, 'The Life of Rhys Lewis,' which you kindly sent me. Its delineations of Welsh character are the best which I have seen, and nothing can be happier than the mode in which the highest truths are exhibited in contact with less elevated matter. I apply these remarks especially to the first moiety of the work."

PRESS REVIEWS.

"The most popular Welsh Novel ever published."—*Liverpool Mercury*.

"The stamp of truth is on every page. As a picture, the book is excelled by hardly any work of the kind. From beginning to end it is packed full of interesting matter."—*Scotsman*.

"The book is full of quaint humour, sturdy religion, strong and deep feeling, while there are not a few touches of pathos."—*Sheffield Independent*.

"The Autobiography is extraordinary in the remarkable and life-like character-

ization of various persons who enter into the history, those interested in Welsh thought and character will find ample room for the study of both in this curious book."—*Literary World*.

"We have the saints and sinners of a mining village pourtrayed with vigour and with every appearance of fidelity; the elder brother wrongly imprisoned, in whose mind religious doubt is born of the injustice dealt to him, and who is killed by a Colliery explosion, having found 'light at last' is a fine pathetic character."—*Manchester Guardian*.

In Cloth Boards, 3/6, Illustrated.